

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΡΑΜΑΝΗ

(Α.Μ.: 1012201903019)

Θέμα: «Η συμβολή της Τροιζηνίας στην Επανάσταση του 1821»

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης

Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4

Α΄ Κεφάλαιο

Ο θεμέλιος λίθος για την ανάμειξη της ευρύτερης περιοχής στην Επανάσταση.....	6
1.1. Ο ηγέτης Ιωάννης Καποδίστριας.....	6
1.2. Οι λόγοι του Καποδίστρια για την επιλογή της Τροιζηνίας ως βάση του	10

Β΄ Κεφάλαιο

Το χωριό της Τροιζήνας και των Μεθάνων	12
2.1. Πώς επιλέχθηκε η Τροιζήνα για τη διεξαγωγή της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης	12
2.2. Η Γ΄ Εθνοσυνέλευση και οι αποφάσεις της	13
2.3. Ο επίσκοπος Δαμαλών Ιωνάς Κωνσταντινίδης	18
2.4. Ο Γάλλος στρατηγός Φαβιέρος στην περιοχή των Μεθάνων	23

Γ΄ Κεφάλαιο

Το νησί του Πόρου	26
3.1. Οι λόγοι που επιλέχθηκε ο Πόρος για ναυτική βάση	26

3.2. Οι Ποριώτες Αγωνιστές	33
3.3. Η συνεισφορά των Ποριωτών σε διάφορα γεγονότα της Επανάστασης	39
3.4. Οι εκδηλώσεις που έχουν καθοριστεί στην περιοχή για την ενθύμηση της Επανάστασης.....	52

Δ' Κεφάλαιο

Εξωτερικοί παρατηρητές των γεγονότων	54
4.1. Περιηγητές της εποχής	54
4.2. Αναπαράσταση των περιοχών και των γεγονότων από καλλιτέχνες	55
Επίλογος.....	57
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	60
Παράρτημα.....	63
Περίληψη.....	78

Πρόλογος

Η συγκεκριμένη εργασία θα έχει ως θέμα της τη συμβολή της Τροιζηνίας στην Επανάσταση του 1821. Το θέμα αυτό επιλέχθηκε με αφορμή την επέτειο των διακοσίων χρόνων από την Επανάσταση του 1821, το γεγονός της καταγωγής μου από εκείνα τα μέρη και κατόπιν συζήτησης με τον καθηγητή μου κ. Θανάση Χρήστου. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει λόγος για το ιστορικό πλαίσιο της τότε περιόδου και ειδικότερα στον Ιωάννη Καποδίστρια που αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο γιατί εκείνος ήταν αυτός που επέλεξε την περιοχή της Τροιζηνίας να συμβάλει με το δικό της τρόπο στην Επανάσταση. Στη συνέχεια, θα γίνει λόγος για τη συμβολή όλων των περιοχών της Τροιζηνίας, δηλαδή το χωριό της Τροιζήνας, την κωμόπολη των Μεθάνων και το νησί του Πόρου. Τέλος, θα δούμε την εικόνα της περιοχής μέσα από τα μάτια περιηγητών και ερευνητών της εποχής εκείνης.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους του Δήμου Τροιζηνίας και Μεθάνων που μου παρείχαν τη βοήθεια τους ώστε να αποκτήσω υλικό για την εργασία μου και κυρίως τον κ. Μανιάτη Ιωάννη που μου έδωσε την ευκαιρία να έχω πρόσβαση στη Χατζοπούλειο Δημοτική Βιβλιοθήκη του Πόρου και με βοήθησε δίνοντας μου πολλές πληροφορίες για εκείνη την εποχή. Τέλος, τις μεγαλύτερες ευχαριστίες θα ήθελα να τις αποδώσω στον καθηγητή μου κ. Θανάση Χρήστου που μου έδωσε την ευκαιρία να ειδικευτώ στη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία και ήταν δίπλα σε όλους τους συμφοιτητές μου με σκοπό να μας βοηθήσει και να μας μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις του.

Εισαγωγή

Η εργασία αυτή, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, έχει ως αντικείμενο τη συμβολή της ευρύτερης περιοχής της Τροιζηνίας στην Επανάσταση του 1821. Καλό όμως θα ήταν να αναφερθούν ενδεικτικά ποιες περιοχές απαρτίζουν τον Δήμο Τροιζηνίας σήμερα για να καταλάβουμε το γεωγραφικό εύρος. Ο Δήμος Τροιζηνίας λοιπόν σήμερα περιλαμβάνει τις εξής περιοχές: τον Γαλατά, το Άνω Φανάρι, τη Δρυόπη, τον Καρατζά, την Τακτικούπολη και τη Τροιζήνα. Υπάγεται διοικητικά στη Νομαρχία Πειραιώς της Περιφέρειας Αττικής και εκκλησιαστικά στην Ιερά Μητρόπολη Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι να γνωρίσω περισσότερα πράγματα για την ιστορία των περιοχών καταγωγής μου και μόνιμης κατοικίας μου και για αυτό επιλέχθηκε αυτό το θέμα. Επίσης, τα γεγονότα που έχουν συμβεί εκεί έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον με αποτέλεσμα η αναζήτηση πληροφοριών να είναι πολύ ευχάριστη για μένα. Οι επιμέρους στόχοι λοιπόν σε αυτήν την εργασία είναι να γίνει εμβάθυνση στα ιστορικά γεγονότα, να δούμε τους λόγους που επιλέχθηκε εκείνη η περιοχή να συνδράμει με τον τρόπο της σε αυτό το τόσο σημαντικό γεγονός για τον ελληνισμό καθώς και πόσο σημαντική ήταν τελικά η συμβολή της.

Με λίγα λόγια, λοιπόν, στο πρώτο κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο και συγκεκριμένα στα βήματα του Ιωάννη Καποδίστρια αφού αυτός είναι ο κύριος υπεύθυνος για την επιλογή των συγκεκριμένων περιοχών να συνδράμουν στην Επανάσταση του 1821. Πιο συγκεκριμένα, θα μιλήσουμε και για τα πρώτα χρόνια της ζωής του, τη μόρφωση του, το δημόσιο βίο του, το χρονικό της συμμετοχής του στην Επανάσταση του Έθνους και τις καινοτομίες του. Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα ξεκινήσει η αναφορά στις επιμέρους περιοχές της Τροιζηνίας. Πιο συγκεκριμένα, πρώτη αναφορά θα γίνει στο χωριό της Τροιζήνας και των Μεθάνων. Ειδικότερα, όσον αφορά την Τροιζήνα, θα αναλυθεί πώς επιλέχθηκε η περιοχή αυτή για τη διεξαγωγή της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης και κατόπιν η ίδια η Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας μαζί με τις αποφάσεις της, εκ των οποίων οι πιο σημαντικές είναι το «Πολιτικόν Σύνταγμα» και η εκλογή του Καποδίστρια ως Κυβερνήτη. Στη συνέχεια, θα δούμε τη συμβολή του Επισκόπου Δαμαλών Ίωνα Κωνσταντινίδη αφού γίνει πρώτα μια αναφορά στη μόρφωση του και τη δράση του και έπειτα θα αναφερθούμε στον Γάλλο στρατηγό Φαβιέρο που έδρασε στην περιοχή των

Μεθάνων. Ειδικότερα, θα αναφερθούν οι ενέργειες του και το πιο σημαντικό του επίτευγμα, το οποίο είναι η οργάνωση του πρώτου τακτικού στρατού.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα γίνει ειδικότερη αναφορά στο νησί του Πόρου. Πιο συγκεκριμένα, θα ειπωθούν οι λόγοι που επιλέχθηκε ο Πόρος ως ναυτική βάση ώστε να βοηθήσει στον Αγώνα. Στη συνέχεια, θα αναφερθούν οι Ποριώτες Αγωνιστές και το έργο τους. Αργότερα, θα δοθεί έμφαση στα δύο πιο σημαντικά γεγονότα που συμμετείχε ο Πόρος και καθόρισαν την εξέλιξη της Επανάστασης ενώ ταυτόχρονα θα αναφερθούν κι τα έθιμα που γίνονται κάθε χρόνο στον τόπο αυτό για την ενθύμηση της Επανάστασης. Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά σε εξωτερικούς παρατηρητές των γεγονότων όπως είναι οι περιηγητές που παρατήρησαν ότι συνέβαινε αλλά και στο καλλιτεχνικό κομμάτι αφού πολλοί σπουδαίοι καλλιτέχνες ασχολήθηκαν με τη σκιαγράφηση της περιοχής εμπνευσμένοι από τα γεγονότα.

Τέλος, θα ακολουθήσει ο επίλογος που θα γίνει μια παράθεση των πιο σημαντικών στοιχείων της εργασίας και σχολιασμός τους. Στη συνέχεια, θα γίνει αναφορά στη βιβλιογραφία και τις πηγές, από τις οποίες αντλήθηκαν οι πληροφορίες, και θα ακολουθήσει το παράρτημα εικόνων και η περίληψη της εργασίας.

Α' Κεφάλαιο

Ο θεμέλιος λίθος για την ανάμειξη της ευρύτερης περιοχής στην Επανάσταση

1.1. Ο ηγέτης Ιωάννης Καποδίστριας

Πριν γίνει οποιαδήποτε αναφορά για την περιοχή της Τροιζηνίας και τη συμμετοχή της στην Επανάσταση του 1821, πρέπει να δοθεί προσοχή στο παρασκήνιο που υπήρχε πριν και στον άνθρωπο που εξαιτίας του η Τροιζηνία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα. Αυτός είναι ο Ιωάννης Καποδίστριας. Ο Ιωάννης Καποδίστριας λοιπόν αποτελεί έναν από τους πιο κορυφαίους Έλληνες της ελληνικής ιστορίας, αν όχι τον πιο σημαντικό, αφού υπό την αιγίδα του έγινε η πρώτη ίδρυση του ελληνικού κράτους. Είναι ένας άνθρωπος με πάρα πολλές πτυχές τόσο ως προσωπικότητα όσο και στις ικανότητες του και είναι αναγκαίο σε πρώτη φάση να ειπωθούν λίγα λόγια για εκείνον.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, λοιπόν, γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1776 και πέθανε στο Ναύπλιο το 1831. Πρόκειται για μια προσωπικότητα ξεχωριστού βεληνεκούς και κύρους όχι μόνο για την εγχώρια ελληνική ιστορία, αλλά και για την ευρωπαϊκή ιστορία του 19ου αιώνα.

Τα πρώτα του μαθήματα τα έκανε στην Κέρκυρα. Στη συνέχεια, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Παβίας φιλοσοφία, φιλολογία και ιατρική. Εκεί γνώρισε τη ζωή και τα προβλήματα της Ευρώπης. Επηρεάστηκε κιόλας από τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης. Ταυτόχρονα, ως άνθρωπος που αγαπούσε το να αποκομίζει νέες γνώσεις και να ερευνεί, έδινε μεγάλη προσοχή στις επιστημονικές και φιλοσοφικές συζητήσεις της εποχής του και θεωρούσε την παιδεία ως την κινητήριο δύναμη για την αναγέννηση του ελληνισμού.

Όσον αφορά το δημόσιο βίο του, μετά το τέλος των σπουδών του, επιστρέφει στην Ελλάδα ασκώντας το επάγγελμα του χειρουργού γιατρού αφιλοκερδώς. Στη συνέχεια, καλείται να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην Επτανησιακή Δημοκρατία (1802-1807) που μετά γίνεται κύριος υπουργός και τέλος πρωθυπουργός αυτής. Η Συνθήκη όμως του Τιλσίτ, η οποία μιλούσε για την παραχώρηση των Επτανήσων το 1807 στη Γαλλία του Ναπολέοντα, σήμανε το τέλος της Επτανησιακής Δημοκρατίας και κατ' επέκταση της πολιτικής σταδιοδρομίας του Καποδίστρια στα Επτάνησα. Μετά, όμως, λόγω της φήμης

των πολιτικών του ικανοτήτων, υπηρέτησε για μεγάλη χρονική περίοδο στο ρωσικό Υπουργείο Εξωτερικών και ήταν παρών στις πιο σημαντικές εξελίξεις της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής. Έτσι, αναδείχθηκε στην πρώτη θέση των πολιτικών ανδρών της Ευρώπης. Αργότερα, με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, επέστρεψε στην Ελλάδα ως Κυβερνήτης, σε μια δύσκολη εποχή, για να οργανώσει τα πράγματα¹.

Πιο συγκεκριμένα, για να γίνει ο Καποδίστριας κυβερνήτης της Ελλάδας και μέλος της Φιλικής Εταιρίας συνέβη το εξής. Ο Ξάνθος έφτασε μέχρι την Πετρούπολη για να του προσφέρει την αρχηγία της εταιρίας και κατ' επέκταση την αρχηγία του Αγώνα του Έθνους για την ανεξαρτησία τους από τους Τούρκους. Ο Καποδίστριας του ζήτησε πέντε μέρες προθεσμία για να το σκεφτεί. Όταν ξανά συναντήθηκε μαζί του αρνήθηκε την αρχηγία καθώς θεώρησε ότι έπρεπε να μείνει δίπλα στο Ρώσο αυτοκράτορα και επειδή γνώριζε ότι αν δεχόταν αμέσως, οι κυβερνήσεις της Ευρώπης θα θεωρούσαν την Ελληνική Επανάσταση ότι έχει χαρακτήρα Ρωσίας και δεν ήθελε να τις στρέψει εναντίον της Ελλάδας. Αυτό δείχνει το ψυχικό σθένος και τη δυνατή σκέψη του Καποδίστρια που δε θέλει να διαπράξει πολιτικό σφάλμα ενάντια στον εθνικό αγώνα και να τον εκθέσει. Παρ' όλα αυτά όμως δε σημαίνει ότι ο Καποδίστριας δεν ήθελε να γίνει η έναρξη της Επανάστασης. Τελικά συμφώνησε να αναλάβει και πρότεινε τη στρατηγική που θα ακολουθούσε η Επανάσταση. Να σημειωθεί κιόλας ότι ο Καποδίστριας προσπαθούσε διαρκώς να πείσει τις Μεγάλες Δυνάμεις να συνδράμουν στην Ελληνική Επανάσταση κάνοντας ταξίδια σε αυτές για να ζητήσει τη βοήθεια τους και προσκαλούσε τους φιλέλληνες².

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι στην αρχή ο Καποδίστριας δεν ήταν παρών στην Ελλάδα αλλά έδινε οδηγίες από το εξωτερικό που βρισκόταν, δηλαδή την Ρωσία. Από το 1822 μέχρι το 1827 λάμβανε συνεχώς εκκλήσεις για να κατέβει στις επαναστατημένες περιοχές ώστε να αναλάβει τη διεύθυνση του Αγώνα επί τόπου. Σε όλες τις απαντήσεις του ήταν αρνητικός καθώς σύμφωνα με τη γνώμη του δεν είχαν γίνει ακόμα οι συνθήκες κατάλληλες να κάνει εμφανή την ανάμειξη του. Το 1822 όμως απομακρύνθηκε από την υψηλή του θέση στη Ρωσική Κυβέρνηση εξαιτίας αυτής της υποστήριξης στον Ελληνικό Αγώνα και έτσι εξορίστηκε στη Γενεύη μέχρι το 1827 και από

¹ Α. Δεσποτόπουλος, *Ο κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωση της Ελλάδος*, Αθήνα 1996, σ. 5-6.

² Α. Δεσποτόπουλος, *ό. π.*, σ. 29-30.

εκεί ήταν ο συντονιστής όλων των κινήσεων της Ευρώπης υπέρ της Ελληνικής Επανάστασης και αρχηγός των παρασκηνίων της Φιλελληνικής Κίνησης. Έτσι, φτάνουμε στην επίσημη εκλογή του με τη Γ' Εθνοσυνέλευση³.

Όταν πρωτοήρθε στο Ναύπλιο, την πρωτεύουσα της χώρας έμεινε σε ένα σπίτι μισογκρεμισμένο. Στην υπηρεσία του είχε έναν υπηρέτη, έναν οικονόμο και έναν θαλαμηπόλο. Από τις 7 ως τις 11 το πρωί βρισκόταν στο γραφείο του και έκανε διάφορες δουλειές. Δεχόταν εκπροσώπους του λαού και άκουγε τα παράπονα τους. Μετά έδινε εντολές για τις διάφορες υποθέσεις του κράτους. Αξίζει να πούμε κιόλας ότι συνέβαλε στην καταπολέμηση της πειρατείας. Από το νησί του Πόρου το Μάιο του 1828 εφάρμοσε το εξής: να έχουν πιστοποιητικά μη πειρατείας όλοι οι κυβερνήτες των ελληνικών μικρών και μεγάλων σκαφών. Επίσης, ήταν εγκρατής και δεν έπαιρνε χρήματα από τα δημόσια έσοδα, κάτι που είχε εκφράσει και στην 4^η Εθνοσυνέλευση το 1829, λίγο πριν το τέλος του, στο Άργος: *«Εφ' όσον τα ιδιαίτερα εισοδήματά μου αρκούν δια να ζήσω, αρνούμαι να εγγίσω μέχρι και του οβολού τα δημόσια χρήματα, ενώ ευρισκόμεθα εις το μέσον ερειπίων και ανθρώπων βυθισμένων εις εσχάτην πενίαν»*⁴.

Το τέλος όμως του Καποδίστρια αποτελεί μελανή στιγμή της ελληνικής ιστορίας. Ενώ κατάφερε με τις ενέργειες του να διώξει τον εχθρό από την ελληνική γη και έγινε ο πρώτος Κυβερνήτης του ελληνικού κράτους, είχε Έλληνες εχθρούς που επιθυμούσαν να αφαιρέσουν την εξουσία από τα χέρια του. Την Κυριακή 27 Σεπτεμβρίου 1831, πήγε όπως συνήθιζε να κάνει, στην εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνος στο Ναύπλιο στις 8 η ώρα το πρωί για να ακούσει τη λειτουργία. Στρίβοντας στη γωνία εκεί είδε τους δύο Μαυρομιχαλαίους, τον Κωνσταντίνο και το Γεώργιο, τυλιγμένοι από τις κάπες τους να βρίσκονται στην είσοδο της εκκλησίας. Τον πυροβόλησαν και του έριξαν μαχαιριά. Ο Γεώργιος πρόλαβε να διαφύγει ενώ τον Κωνσταντίνο τον περικύκλωσε το πλήθος. Ο Γεώργιος όμως αργότερα παραδόθηκε και αυτός στα χέρια της δικαιοσύνης. Όλος ο ελληνικός κόσμος με το άκουσμα του θανάτου του Καποδίστρια βυθίστηκε στο πένθος. Το σώμα του ταριχεύτηκε και εκτέθηκε σε λαϊκό προσκύνημα⁵.

³ Α. Δεσποτόπουλος, *ό. π.*, σ. 48.

⁴ Κ. Μ. Μπαζίλι, *Ένας Ρώσος στην Ελλάδα του Καποδίστρια: Το αρχιπέλαγος και η Ελλάδα στα 1830-1831*, Αθήνα 2000, σ. 136.

⁵ Κ. Μ. Μπαζίλι, *ό. π.*, σ. 288-289.

Παρ' όλο όμως την ατυχή κατάληξη του αξίζει να αναφερθεί ότι όσο έζησε έκανε πολλές καινοτομίες που βοήθησαν την ανάπτυξη της Ελλάδος, την ανάδειξη της καθώς και να ξεπεράσει διάφορα προβλήματα. Για παράδειγμα, το πρώτο πράγμα που είχε να αντιμετωπίσει ο Καποδίστριας ήταν η πειρατεία, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, που λόγω αυτής δεν μπορούσε να γίνει εμπόριο. Ακόμη, είχε να δώσει λύσεις στους θεσμούς, οι οποίοι ήταν σα να μην υπήρχαν, στο διαλυμένο στρατό και στην άθλια οικονομική κατάσταση, στην οποία είχε περιπέσει η χώρα. Υπήρχε πλήρης ανυπαρξία διοικητικών αρχών, κοινωνικές συγκρούσεις, κυβερνητική παράλυση, δεν υπήρχε εμπιστοσύνη από τους ξένους, δεν υπήρχαν γεωργικές εργασίες και επικρατούσε το λαθρεμπόριο. Οι φόροι δεν μπορούσαν να εισπραχθούν, γινόταν σφετερισμός των δημοσίων πόρων, δεν υπήρχαν σχολεία ούτε δικαστήρια⁶.

Αρχικά, οι βασικοί του όροι που έθεσε για να ηγηθεί του νέου ελληνικού κράτους, ήταν να ανασταλεί το υπάρχον σύνταγμα και να γίνει διάλυση της βουλής. Οι όροι αυτοί έγιναν αποδεκτοί. Τη βουλή αντικατέστησε το «Πανελλήνιον», το οποίο ήταν ένα γνωμοδοτικό όργανο από 27 μέλη, τα οποία είχαν καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα. Τη διακυβέρνηση ανέλαβε η κεντρική γραμματεία. Επίσης, το κράτος χωρίστηκε σε διοικητικές περιφέρειες, δημιουργήθηκαν δικαστήρια και θεσπίστηκε ο κώδικας πολιτικής δικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, το πρώτο του βήμα ήταν να σταματήσει την πειρατεία κι έθεσε ως αρχηγό του βήματος αυτού τον Ανδρέα Μιαούλη, ο οποίος κατάφερε με επιτυχία την καταστολή της. Αυτό ήταν λαμπρή επιτυχία του Κυβερνήτη. Έτσι, ήρθε μετά και η εξάλειψη της ληστείας. Παράλληλα, έγινε και η αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων μέσα από την μετατροπή των άτακτων στρατευμάτων σε τακτικό στρατό και θέτοντας το στόλο κάτω από τη δικαιοδοσία της κυβέρνησης. Όλα αυτά τα έκανε ο Καποδίστριας στην προσπάθεια του να διαφυλάξει τα σύνορα και να σταματήσει την επιρροή των μέχρι τότε τοπαρχών. Ακόμα, στο πλαίσιο αναδιοργάνωσης του στρατού ιδρύθηκε και η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Τέλος, ιδρύθηκε το Εθνικό Νομισματοκοπείο και ο φοίνικας έγινε το εθνικό νόμισμα.

Στον εκπαιδευτικό τομέα, ξεκίνησε η κατασκευή καινούριων σχολείων και δημιουργήθηκε μια νέα μέθοδος εκπαίδευσης, αυτή του αλληλοδιδασκτικού σχολείου. Σε

⁶ Α. Δεσποτόπουλος, ό. π., σ. 73.

αυτό το σχολείο, η εκπαίδευση των νέων θα γινόταν αναμεταξύ τους αμοιβαία. Τα παιδιά εκεί χωρίζονται σε τάξεις ανάλογα με την πρόοδο που έχει το καθένα. Οι δύο καλύτεροι μαθητές κάθε τάξης τοποθετούνται σα δάσκαλοι. Αυτοί ονομάζονται Πρωτόσχολοι ή Ερμηνευταί και στην ουσία καλούνται να διδάξουν και επιτηρήσουν τους υπόλοιπους συμμαθητές τους. Τα μαθήματα είναι ανάγνωση, γράψιμο και αριθμητική. Επίσης, στα πλαίσια πάλι του εκπαιδευτικού τομέα, ιδρύθηκε και εκκλησιαστική σχολή στον Πόρο, καθώς και το Ορφανοτροφείο Αίγινας. Η ίδρυση όμως πανεπιστημίου δεν ήταν στα άμεσα σχέδια, καθώς η ηγεσία επιθυμούσε πρώτα να υπάρξουν απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης αφού το μεγαλύτερο μέρος του λαού δεν είχε στοιχειώδη εκπαίδευση.

Όσον αφορά το κομμάτι της διανομής της εθνικής γης ο Καποδίστριας δεν κατάφερε να βρει λύση με αποτέλεσμα οι μεγαλοϊδιοκτήτες να υπερισχύουν ακόμα. Στην ανοικοδόμηση όμως κάποιων ελληνικών πόλεων όπως το Ναύπλιο, το Άργος, το Μεσολόγγι και η Πάτρα, η προσπάθεια του στέφθηκε με επιτυχία. Επίσης, η προσπάθεια του ήταν επιτυχής και στο κομμάτι του εμπορίου καθώς έδωσε δάνεια στους νησιώτες ώστε να αγοράσουν πλοία και να κατασκευαστούν ναυπηγεία στον Πόρο και το Ναύπλιο. Μετέπειτα, τον Οκτώβριο του 1829, με πρωτοβουλία του ιδρύθηκε κι το πρώτο αρχαιολογικό μουσείο στο νησί της Αίγινας.

Όσον αφορά στην ελληνική οικονομία, ο Καποδίστριας επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη γεωργία, βασική πηγή πλούτου της Ελλάδας. Ίδρυσε τη Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας και ενθάρρυνε την καλλιέργεια της πατάτας. Επίσης, ίδρυσε και την «Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα»⁷.

1.2. Οι λόγοι του Καποδίστρια για την επιλογή της Τροιζηνίας ως βάση του

Ο Καποδίστριας επέλεξε την περιοχή της Τροιζηνίας ως βάση καθώς η γεωγραφική θέση ήταν ιδανική. Ήταν κοντά από την πρωτεύουσα του κράτους και έδρα του, το Ναύπλιο, και ταυτόχρονα ήταν κάτω από ρωσική επιρροή. Αν επέλεγε την Ύδρα και την Ερμιόνη αντίστοιχα εκεί ήταν υπό αγγλική επιρροή και ο Καποδίστριας δε θα μπορούσε να καταφέρει μια επιτυχή συνεννόηση. Σημαντικές πληροφορίες για αυτό παίρνουμε από το σπουδαίας σημασίας αρχείο του Κωνσταντίνου Λογοθέτη Δουζίνα.

⁷ Σκάι Βιβλίο, *Μεγάλοι Έλληνες: Ιωάννης Καποδίστριας*, Αθήνα 2009, σ. 40-50.

Βρέθηκε στη κατοχή μας ως εξής. Ο δικηγόρος Πόρου Κ. Δουζίνας (1904-1991) έδωσε στο γιο του τη βιβλιοθήκη του. Μέσα στη βιβλιοθήκη αυτή βρισκόταν και ένας τόμος με χαρτονένια εξώφυλλα, άτιτλο. Αποκαλύφθηκε πως ήταν αρχειακό υλικό των ετών που μας ενδιαφέρουν 1803-1830 και ανήκε σε πρόγονο της οικογένειας τον Κωνσταντίνο Λογοθέτη Δουζίνα (1789-1860). Επίσημα αρχεία του Πόρου δεν υπάρχουν καθώς κήκαν όλα τον Αύγουστο του 1831 με το γεγονός με τον Μιαούλη. Το αρχείο αυτό δίνει φως σε πολλά στοιχεία για τότε.

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, οι λόγοι επιλογής της περιοχής ως βάση ήταν η γεωγραφική θέση, όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, και οι άνθρωποι της. Οι κάτοικοι της περιοχής και συγκεκριμένα του νησιού του Πόρου είχαν κύρια ασχολία τη ναυτιλία. Δούλευαν στα πληρώματα των караβιών ή στους ταρσανάδες. Έτσι, είχαν αποκτήσει το αξίωμα ότι θεωρούνταν καλοί ναυτικοί. Ταυτόχρονα στην πελοποννησιακή ακτή γινόντουσαν γεωργικές εργασίες. Έτσι, διαφοροποιούνταν οι κάτοικοι αυτοί με τους υπόλοιπους καθώς δεν είχαν σχέση μόνο με τη ναυτιλία.

Επίσης, τα πλοία τους είχαν άριστη συντήρηση, καλά εξαρτήματα και πληρώματα διαλεκτά. Τα μέλη τους χαρακτηρίζονταν για την τιμιότητα τους. Επίσης, στην περιοχή αυτή υπήρχε χώρος για να αγκυροβολούν πολλά πλοία και ήταν εύκολο να αντιμετωπίσουν τους εχθρούς. Άρα, ο προφανής λόγος που τον έφερε στην περιοχή μας ήταν η στρατηγική σημασία του Πόρου και της Τροιζηνίας γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα, ο Πόρος ήταν σημαντικός γιατί εκεί μπορούσε να οργανωθεί ο Εθνικός Στόλος και ο Ναύσταθμος ενώ ταυτόχρονα στην περιοχή της Τροιζηνίας μπορούσε να οργανωθεί ο Τακτικός Στρατός καθώς ο κατακτητής Ιμπραήμ βρισκόταν στην Πελοπόννησο και οι πολεμικές επιχειρήσεις συνεχίζονταν⁸.

⁸ Κ. Δουζίνας, *Αρχείο Κωνσταντίνου Λογοθέτη Δουζίνα (1803-1830): Συμβολή στην Ιστορία της Νήσου Πόρου*, Αθήνα 2018, σ. 13-25.

Β' Κεφάλαιο

Το χωριό της Τροιζήνας και των Μεθάνων

2.1. Πώς επιλέχθηκε η Τροιζήνα για τη διεξαγωγή της Γ' Εθνοσυνέλευσης

Πριν τη διεξαγωγή της Γ' Εθνοσυνέλευσης είχε διεξαχθεί η Β' Εθνοσυνέλευση στο Άστρος. Σε αυτή είχε ειπωθεί ότι η Γ' Εθνοσυνέλευση θα ακολουθούσε το 1824. Εξαιτίας όμως των πολεμικών γεγονότων που διαδραματίζονταν, η Γ' Εθνοσυνέλευση αναβλήθηκε και πραγματοποιήθηκε στην Επίδαυρο στις 6 Απριλίου του 1826. Στο πρώτο μέρος της Εθνοσυνέλευσης, αποφασίστηκε να οριστεί Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος, η οποία θα κυβερνούσε προσωρινά. Εν τέλει, όμως, διαλύθηκε εξαιτίας του γεγονότος της πτώσεως του Μεσολογγίου στις 16 Απριλίου και πραγματοποιήθηκε για αρχή στην περιοχή της Ερμιόνης. Σε μετέπειτα χρονικό διάστημα έως και το Δεκέμβριο του 1826 οι πληρεξούσιοι καλούνταν να συνεχίσουν τη Συνέλευση αρχικά στον Πόρο και μετά στην Αίγινα. Πιο συγκεκριμένα, το Γενάρη του 1827, καλούνται δε οι «ευρισκόμενοι εν Ερμιόνη» (όπου να σημειωθεί ότι πάρθηκαν αποφάσεις στην Ερμιόνη, των οποίων τα έγγραφα καταγράφηκαν και σε αυτά υπογράφει ως πρόεδρος ο Γεώργιος Σισίνης) στην Αίγινα για την εθνοσυνέλευση. Στις όποιες συνεδριάσεις όμως που έγιναν, δεν καταγράφηκαν έγγραφες αποφάσεις.

Εν τέλει η Εθνοσυνέλευση πραγματοποιήθηκε στην Τροιζήνα, η οποία προέκυψε ως επιλογή μετά από συμβιβασμό. Εξαιτίας αυτού λοιπόν υπάρχει αυτή η σύγχυση που οι μεν αποκαλούν την Γ' Εθνοσυνέλευση ως Γ' Εθνοσυνέλευση Τροιζήνας και οι δε ως Γ' Εθνοσυνέλευση Ερμιόνης. Η επιλογή της Τροιζήνας πάντως έγινε με ψήφισμα που εκδόθηκε στην Ερμιόνη, στις 16 Μαρτίου του 1827, με υπογραφή του προέδρου Γεώργιου Σισίνη. Πιο συγκεκριμένα έλεγε: «Η Συνέλευσις μεταβαίνει εις την Τροιζήνα (Δαμαλά), όπου θέλει εξακολουθήσει την σειράν των πρακτικών της και θέλει δώσει τέλος εις αυτάς».

Αν θέλουμε να γίνουμε πιο σαφείς, στο βιβλίο «Απομνημονεύματα του Κολοκοτρώνη» του Γεώργιου Τερτσέτη, μαθαίνουμε ότι η απόφαση της διεξαγωγής της συνέλευσης έγινε με αφορμή το γεγονός ότι ο Ιμπραήμ είχε αποτραβηχτεί στη Μεσσηνία και όντας πια Οκτώβρης δε γινόταν πόλεμος αφού ήταν χειμώνας. Μάλιστα, ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης που βρέθηκε στο Ναύπλιο είπε στην Κυβέρνηση ότι τότε ήταν ο καιρός να

ολοκληρωθεί η συνέλευση του Απριλίου, δηλαδή αυτή που άρχισε στην Επίδαυρο και να συνταχθούν οι πληρεξούσιοι. Λέγεται ότι ο «Γέρος του Μοριά» ζήτησε να γίνει η εθνοσυνέλευση κάπου στην Πελοπόννησο για να μπορούν να ελέγχουν και τον Ιμπραήμ αλλά η κυβέρνηση δεν ήθελε. Γι' αυτό και πέρασε από την Αίγινα αρχικά. Μία λεπτομέρεια είναι ότι ο Κολοκοτρώνης με τους δικούς του πληρεξούσιους που ήταν ενενήντα (ενώ η Κυβέρνηση είχε πενήντα) πήγαν στο Κρανίδι και έτσι για τρεις μήνες συνεδρίασαν χωριστά οι δύο συνελεύσεις μέχρι που επενέβη ο Άμιλτον, ο οποίος ήταν Βρετανός ναύαρχος.

Μετά, λοιπόν, από αυτά, τελικά η Εθνοσυνέλευση κατέληξε στην Τροιζήνα ή αλλιώς Δαμαλά, όπως αποκαλούν οι ντόπιοι το χωριό. Την εθνοσυνέλευση αυτή θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε περίεργη γιατί διεξάχθηκε στην ύπαιθρο. Ένα περιβόλι μετασκευάστηκε σε βουλευτήριο, με τρόπο εντελώς πρωτότυπο. Οι στρατιώτες μετέφεραν σε εκείνο το περιβόλι λίγα δοκάρια και σχημάτισαν την «αίθουσα συνεδριάσεων». Στη μέση ήταν μια ανθισμένη λεμονιά και αυτή αποτελούσε το «Προεδρείο». Κάτω από τους κλώνους της λεμονιάς, στηριζόμενος στον κορμό της καθόταν ο Γεώργιος Σισίνης, ο γηραιός Πρόεδρος της Συνελεύσεως. Γύρω τα δοκάρια ήταν τοποθετημένα τετραγωνικά και χρησίμευαν για καθίσματα των πληρεξούσιων. Δεξιά και κατά γης καθόταν ο γραμματέας της Συνελεύσεως, φυλλομετρώντας και μουτζουρώνοντας χαρτιά ενώ αριστερά βρισκόταν ένας άλλος γραμματέας που διάβαζε τα πρακτικά και τις ατέλειωτες αναφορές των Αγωνιστών. Αξιοσημείωτη σημασία έχει να αναφέρουμε, επίσης, ότι στη Γ' Εθνοσυνέλευση στην Τροιζήνα έχουμε την πρώτη γυναίκα να παρακολουθεί πολιτικές συζητήσεις και αυτή είναι η Μαντώ Μαυρογένους⁹.

2.2. Η Γ' Εθνοσυνέλευση και οι αποφάσεις της

Η Γ' Εθνοσυνέλευση που πραγματοποιήθηκε στο χωριό της Τροιζήνας πήρε σημαντικές αποφάσεις σε μια περίοδο αναταραχής και επανασύστασης για τον ελληνικό κόσμο. Η πιο αξιοσημείωτης σημασίας απόφαση όμως της Γ' Εθνοσυνελεύσεως, η οποία επιλέγεται να αναφερθεί πρώτη, ήταν αυτή που όριζε Κυβερνήτη της Ελλάδος τον Ιωάννη

⁹ Τερτσέτης Γεώργιος, *Απομνημονεύματα Κολοκοτρώνη*, Αθήνα 1995, σ. 60-80.

Καποδίστρια, για τα επόμενα επτά χρόνια. Το ψήφισμα αυτό ήταν το ΣΤ' και αποφασίστηκε στις 2 Απριλίου του 1827.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ιωάννης Καποδίστριας, σύμφωνα πάντα με το ψήφισμα, ήταν υποχρεωμένος να κυβερνήσει την Ελληνική Πολιτεία σύμφωνα με τους υπάρχοντες νόμους και του εμπιστεύθηκαν τη νομοτελεστική εξουσία. Μέχρι όμως να έρθει στην Ελλάδα, σχηματίστηκε η «Αντικυβερνητική της Ελλάδος Επιτροπή» αποτελούμενη από τρία «άσημα» πρόσωπα. Αυτοί ήταν οι Γεώργιος Μαυρομιχάλης, ο Ιωάννης Μακρής - Μιλαΐτης και ο Ιωαννούλης - Γιαννούλης- Νάκου. Η Επιτροπή αυτή είχε καθήκον να κυβερνήσει την Ελλάδα εν απουσία του, να παύσει όταν θα έφτανε ο Κυβερνήτης στην Ελλάδα και αν δεν ερχόταν, είχε χρέος να συγκαλέσει το έθνος σε συνέλευση για να καλεστεί άλλος κυβερνήτης.

Στη συνέχεια, η Συνέλευση έστειλε επιστολή στον Καποδίστρια, στις 6 Απριλίου του 1827, την οποία υπέγραψαν 91 πληρεξούσιοι, συμπεριλαμβανομένων κι αυτών που δεν επιθυμούσαν την εκλογή του, προκειμένου να προσκαλεστεί ο Ιωάννης Καποδίστριας να έρθει στην πατρίδα και να αναλάβει τα ηνία της Κυβέρνησης. Αυτοί ήταν οι: Πετρόμπεης- Πέτρος Μαυρομιχάλης, Ανδρέας Ζαΐμης, Γεώργιος Κουντουριώτης. Πρόεδρος στην Γ' Εθνοσυνέλευση τότε ήταν ο Γεώργιος Σισίνης ενώ γραμματέας ο Ν. Σπηλιάδης. Επομένως, ο Καποδίστριας εκλέχθηκε από όλους, ακόμη και από όλους όσους επιθυμούσαν να αναλάβουν οι ίδιοι τα ηνία της επαναστατημένης χώρας. Τα αντίγραφα του ψηφίσματος αυτού, όπως και η επιστολή προς τον κυβερνήτη, στάλθηκαν από τον πληρεξούσιο Κορώνη Δ. Βόιλα στην Κέρκυρα προς το Βιάρο Καποδίστρια ώστε με τη σειρά του μετά να τα στείλει στον αδελφό του τον Ιωάννη, που βρισκόταν εκείνη τη στιγμή στη Γενεύη της Ελβετίας.

Όμως, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι παρά την εκλογή του Καποδίστρια, η διχόνοια των Ελλήνων δεν έλεγε να σταματήσει. Οι άνθρωποι του Καποδίστρια θέλησαν να κάνουν συνέλευση στην Αίγινα για να εκλέξουν κυβερνήτη. Από την άλλη, οι Υδραίοι καπεταναίοι, με την παρακίνηση του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, που ενεργούσε σε συμφωνία με την αγγλική πολιτική, ήθελαν να κάνουν τη συνέλευση στην Ερμιόνη, για να εμποδίσουν πιθανόν την εκλογή. Με παρέμβαση του Cochrane (Κόχραν) και του Church (Τσορτζ) το σώμα συνήλθε στην Τροιζήνα. Ο Κολοκοτρώνης και ο Καραϊσκάκης είχαν πάρει την απόφαση τους. Πρότειναν μαζί με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, ο οποίος ήταν

ο ηγεμόνας των Μανιατών, τον πραγματικό ηγέτη του έθνους, τον Ιωάννη Καποδίστρια, αυτόν που γνώρισαν πρώτη φορά στη Σάντα Μαύρα της Λευκάδας. Οι Υδραίοι και οι Σπετσιώτες πληρεξούσιοι αποχώρησαν από την ψηφοφορία. Εξ ου και η περίεργη για τις συνθήκες του Έθνους ομόφωνη εκλογή του.

Η εκλογή, λοιπόν, του Ι. Καποδίστρια έγινε κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες. Η γρήγορη είσοδος του στη χώρα συνέβη εξαιτίας της διαφωνίας μεταξύ των δυο ισχυρών πολιτικών ανδρών του Ναυπλίου, του Ανδ. Ζαΐμη και του Κολοκοτρώνη. Ο πρώτος, αφού εξασφάλισε τη θέση του στην κυβέρνηση, έθεσε ως στόχο να μειώσει αισθητά τη δύναμη των στρατιωτικών ηγετών, των οποίων πρωτοστάτης ήταν ο Κολοκοτρώνης. Ο τελευταίος επιθυμούσε να παρέμβει με το να ανατρέψει την κυβέρνηση Ζαΐμη και να φέρει στη χώρα μια προσωπικότητα που θα ήταν ανώτερος κάθε άλλης πολιτικής μορφής. Ο πιο κατάλληλος για αυτό ήταν ο Καποδίστριας, με τον οποίο ο Κολοκοτρώνης, χωρίς να είναι ο ίδιος υπέρ της ρωσικής πολιτικής καθώς είχε υπογράψει έγγραφο που έλεγε η Ελλάδα να είναι υπό την προστασία της Αγγλίας, διατηρούσε επικοινωνία μέσω αλληλογραφίας. Την επιλογή του Καποδίστρια ως Κυβερνήτη επιθυμούσαν και οι Επτανήσιοι της Ζακύνθου και της Κέρκυρας, οι οποίοι ασχολιόντουσαν με τις εξελίξεις γύρω από το ελληνικό ζήτημα, και παρ' όλο που ήταν υπέρ της Αγγλίας ανέδειξαν τον Καποδίστρια στην Αρχή, ως «ελληνική προσωπικότητα»¹⁰.

Επίσης, εξίσου σημαντική απόφαση που πήρε η συνέλευση ήταν ότι αναθεώρησε το Νόμο της Επιδαύρου. Αυτός ο νόμος ήταν το σύνταγμα που είχε ψηφιστεί στη Β' Εθνοσυνέλευση στη περιοχή του Αστρους το 1823. Στη Τροιζήνα δηλαδή ψηφίστηκε στη 1η Μαΐου του 1827 το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος». Αυτό το σύνταγμα ήταν το τρίτο που είχε ψηφιστεί κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης και πρέσβευε τη δημοκρατία και το φιλελεύθερο πνεύμα περισσότερο από όλα τα άλλα. Στην ουσία το «Πολιτικόν Σύνταγμα» αποτέλεσε το νέο πολίτευμα της Ελλάδας. Σύμφωνα με αυτό, τρεις είναι οι εξουσίες από τις οποίες καμιά δεν έχει το δικαίωμα να ενεργήσει ενάντια στο Πολιτικόν Σύνταγμα: η Βουλή, όπου ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για το σώμα της νομοθεσίας στη θέση του όρου «βουλευτικόν», ο Κυβερνήτης και το Δικανικόν. Με το σύνταγμα αυτό, προσδιορίστηκε το Ναύπλιο τόπος της Κυβέρνησης, όπου θα μετέβαινε η Βουλή και η Αντικυβερνητική Επιτροπή για να αρχίσουν τις εργασίες.

¹⁰ Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, 1821-1832: Αι Εθνικαί Συνελεύσεις, τ.1, Αθήνα 1971, σ.139-155.

Πιο συγκεκριμένα, το Πολιτικόν Σύνταγμα αποτελείται από εννέα κεφάλαια. Αυτά τα κεφάλαια έχουν να κάνουν με τη θρησκεία, με το δημόσιο δίκαιο των Ελλήνων, με την ελληνική επικράτεια, με την πολιτογράφηση, με τη σύνταξη της Ελληνικής Πολιτείας, με τη Βουλή, με τον Κυβερνήτη, με τους γραμματείς της Επικράτειας και με τα δικαστήρια. Επίσης, περιλαμβάνει τρεις όρκους: τον Ελληνικό όρκο, τον Βουλευτικό και τον όρκο του Κυβερνήτη.

Αναλυτικότερα, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε κάποιες από όλες αυτές τις διατάξεις. Για παράδειγμα, όσον αφορά τη θρησκεία, αποφασίστηκε ότι ο καθένας μπορεί να λατρεύει όποια θρησκεία θέλει ελεύθερα αλλά η θρησκεία της Επικράτειας είναι η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία του Χριστού. Όσον αφορά την Ελληνική Επικράτεια, αποφασίστηκε ότι είναι μία και αδιαίρετη. Σχετικά με το δημόσιο δίκαιο, ορίστηκε ότι Έλληνες ήταν πρώτον όσοι αυτόχθονες της Ελληνικής Επικράτειας πιστεύουν στο Χριστό. Δεύτερον, όσοι ενώ ήταν κάτω από τον οθωμανικό ζυγό ήρθαν να αγωνιστούν ή να κατοικήσουν στην Ελλάδα και τρίτον, όσοι βρίσκονταν σε ξένες επικράτειες και είχαν γεννηθεί από Έλληνα πατέρα, ερχόντουσαν στην Ελλάδα και ορκίζονταν τον Ελληνικό όρκο. Στη συνέχεια, να πολιτογραφόντουσαν και θα ήταν ίσοι ενώπιον των πολιτικών νόμων. Επίσης, όλοι οι Έλληνες μπορούσαν να μετέχουν ισάξια σε όλα τα δημόσια επαγγέλματα, πολιτικά και στρατιωτικά. Άλλο σημαντικό είναι ότι ο βίος του καθενός (προσωπική ζωή, θέμα τιμής και περιουσία) θα ήταν υπό την προστασία των νόμων. Αλλά η Κυβέρνηση θα μπορούσε να ζητήσει τα κτήματα κάποιου για το δημόσιο όφελος. Αξιοσημείωτης σημασίας μάλιστα είναι πως το Σύνταγμα έλεγε ότι κανένας άνθρωπος δεν αγοράζεται ούτε πωλείται. Δηλαδή δεν υπάρχουν δούλοι και ότι οποιοσδήποτε μπορεί να κάνει δικαστήριο σε κάποιον αν έχει αδικηθεί. Να σημειωθεί εδώ ότι για τα θέματα της δικαιοσύνης δημιουργήθηκαν οι ανάλογοι φορείς (ειρηνοδικεία, επαρχιακά, ανέκκλητα) και τοποθετήθηκε «ανώτατο» ή «ακυρωτικό δικαστήριο».

Άλλη μια διάταξη του δημόσιου δικαίου που θα πρέπει να τονιστεί είναι το ότι ο καθένας μπορούσε να καταθέσει τη γνώμη του μέσω του Τύπου. Όμως, θα έπρεπε να τηρεί κάποιους όρους. Αυτοί ήταν να μην πηγαίνει κόντρα στις αρχές τις χριστιανικής θρησκείας, να είναι σεμνός και να αποφεύγει τις ύβρεις και τις συκοφαντίες. Επίσης, τα επίθετα Εκλαμπρότατος, Εξοχότατος δεν αποδίδονται σε κανέναν, εκτός από τον Κυβερνήτη που αποκαλείται Εξοχότατος αλλά συμπορεύεται με το αξίωμα του. Σχετικά

με την πολιτογράφηση θα αναφέρουμε μόνο την περίπτωση των ξένων, οι οποίοι θα πολιτογραφούνταν μόνο αν είχαν μείνει στην Ελλάδα τρία χρόνια, δεν είχαν διαπράξει κανένα έγκλημα και είχαν αποκτήσει ακίνητα κτήματα που θα άξιζαν το λιγότερο εκατό τάληρα και αφού γινόταν η πολιτογράφηση τους θα μπορούσαν να αποκτήσουν όλα τα δικαιώματα ενός Έλληνα πολίτη.

Όσον αφορά τη σύνταξη της Ελληνικής πολιτείας, το σύνταγμα καθορίζει τις αρμοδιότητες της κάθε εξουσίας (νομοθετική, νομοτελεστική, δικαστική). Στη Βουλή, αποφασίζονται οι αρμοδιότητες του καθενός και τι γίνεται αν κάποιος από αυτούς λείπει π.χ. ο Πρόεδρος. Ο Κυβερνήτης, πάλι, κατέχει τη νομοτελεστική εξουσία και είναι απαραβίαστος. Όλα ελέγχονται από εκείνον και όπως αναφέρεται συγκεκριμένα «κινεί τας κατά γην και θάλασσαν δυνάμεις». Είναι υποχρεωμένος ότι προκύπτει να το θέτει πρώτα σε συζήτηση με τους άλλους βουλευτές, να φροντίζει για την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια του Έθνους και ό,τι πρόκειται να αποφασιστεί πρέπει να έχει την υπογραφή του. Από την άλλη μεριά, οι γραμματείς έχουν κάποιες υποχρεώσεις. Πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για οτιδήποτε που μπορεί τυχόν να προκύψει και να ξέρουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Μάλιστα εκείνοι δημοσιεύουν και ενεργούν τα διατάγματα του Κυβερνήτη. Η δικαστική εξουσία λειτουργεί ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες εξουσίες στις αποφάσεις της. Τρία είναι τα είδη των δικαστηρίων: τα ειρηνοδικεία, το επαρχιακό και αυτό των ανεκκλήτων. Τα δικαστήρια οφείλουν να παίρνουν τις αποφάσεις δημόσια και οι δικαστές πρέπει να είναι αμερόληπτοι και να μη δωροδοκούνται αλλιώς τιμωρούνται.

Όσον αφορά τους όρκους, ο Ελληνικός έχει να κάνει με το ότι ο πολίτης θα προασπίζεται την ελευθερία και την ευδαιμονία του ελληνικού Έθνους, θα υποτάσσεται στους νόμους, θα σέβεται τους άλλους πολίτες και θα τηρεί όλες τις υποχρεώσεις που έχει. Ο Βουλευτικός έχει να κάνει με τον όρκο των βουλευτών οι οποίοι ορκίζονται ότι θα διατηρούν τους πιο σημαντικούς νόμους της Ελληνικής Πολιτείας και ότι δε θα παρεκτραπούν ποτέ, το οποίο σημαίνει να δεχτούν δωροδοκία ή να στηλιτεύονται τη θέση τους. Τέλος, ο όρκος του Κυβερνήτη έχει να κάνει με το ότι πρέπει και αυτός να διατηρεί τους θεμελιώδεις νόμους της Ελληνικής Πολιτείας, να μην τους αθετήσει για κανέναν λόγο, να φροντίσει με οποιοδήποτε τρόπο το Ελληνικό Έθνος να είναι ανεξάρτητο, κάτι

που περιλαμβάνει την κοινή και την ατομική ελευθερία, και να σέβεται τον καθένα από τους πολίτες¹¹.

Επίσης, ακολούθησαν 24 ψηφίσματα και ένα από αυτά διόρισε επιτροπή για τον έλεγχο των δανείων που χρειαζόταν η Ελλάδα για τον Αγώνα. Άλλο ψήφισμα αποκατέστησε τον Δημήτριο Υψηλάντη στα πολιτικά του δικαιώματα. Ακόμη, τα ψηφίσματα αυτά περιλαμβάνουν και την εκλογή των αρχηγών των δυνάμεων ξηράς και θάλασσας, αναγνωρίζοντας ο Κολοκοτρώνης και ο Μιαούλης ότι αυτό ήταν το σωστό και να κάνουν πίσω. Αυτοί ήταν οι Ριχάρδος Τσωρτζ και ο λόρδος Τόμας Κόχραν. Ακόμη, από την Τροιζήνα δίνονταν διάφορες εντολές σχετικά με τις στρατιωτικές ενέργειες καθώς δινόταν αναφορά και για τα αποθέματα φαγητού αλλά και των χρημάτων που χρειαζόντουσαν για διάφορες ενέργειες.

Επιπλέον, ψηφίστηκαν θέματα που είχαν να κάνουν με τη φροντίδα όσων υπηρετούσαν την πατρίδα και των οικογενειών τους. Ειδικότερα, όσοι βρίσκονταν στην υπηρεσία της πατρίδας θα έπαιρναν μισθό κάθε μήνα, αν έφερναν σπουδαία αποτελέσματα, κατά τη διάρκεια των μαχών, ενάντια στους εχθρούς, ενώ ταυτόχρονα θα τους απένεμαν τιμές. Οι χήρες και τα ορφανά, όσων έπεφταν για την πατρίδα, θα είχαν ένα σταθερό πόρο και τέλος η Διοίκηση θα έπρεπε να αναλάβει την περίθαλψη και τη θεραπεία όσων τραυματίζονταν. Επίσης, αποφασίστηκε να συσταθεί εθνικός στόλος γιατί θεωρήθηκε ότι η Ελληνική Πολιτεία το είχε ανάγκη για να υπερασπιστεί και να εξασφαλίσει τα ιερά της δίκαια στη θάλασσα και κατ' επέκταση στην ξηρά¹².

2.3. Ο επίσκοπος Δαμαλών Ιωνάς Κωνσταντινίδης

Ο Ιωνάς Κωνσταντινίδης γεννήθηκε το 1764 ή το 1765 στα Σουδενά Καλαβρύτων. Το 1801 χειροτονήθηκε Επίσκοπος Δαμαλών κι παρέμεινε με αυτό το αξίωμα έως το 1833. Επιλέγεται να αναφερθεί αυτός ο άνθρωπος καθώς ήταν μια σπουδαία προσωπικότητα τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο κι σε εκκλησιαστικό. Πήρε μέρος στον Αγώνα

¹¹Βουλή των Ελλήνων, «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος (Τροιζήνα, 1827)», <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/I-Bibliothiki/Koinovouleftiki-Syllogi/Syntagmata/>, Ημερομηνία πρόσβασης: 19 Ιουνίου 2021.

¹²Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, ό. π., σ. 139-155.

και η συμμετοχή του ήταν σημαντική κυρίως στην πολιορκία της Κορίνθου που τότε βρισκόταν στα Μέγαρα κι φρόντισε να στείλει για ενίσχυση Μεγαρίτες και άλλους. Πέρασε όμως κι από άλλες σημαντικές θέσεις, οι οποίες έχουν ως εξής. Το 1825 ανέλαβε τη Διεύθυνση του Υπουργείου της Θρησκείας και πήρε μέτρα σχετικά με τη διατήρηση της ευσέβειας και της εκκλησιαστικής ευρυθμίας. Το 1830 με 1833 ήταν τοποτηρητής της Επαρχίας Ναυπλίου και το 1833 διορίστηκε Επίσκοπος Ηλείας. Διορίστηκε και πολλές φορές ως μέλος στην Ιερά Σύνοδο. Το 1852 διορίστηκε στην Επισκοπή Κορίνθου αλλά ήταν για λίγο καθώς το 1854 πέθανε¹³.

Να πούμε εδώ ότι οι άνθρωποι που έζησαν την ίδια περίοδο με εκείνον έχουν γράψει για την προσωπικότητα του. Ένας από αυτούς ήταν ο Αμβρόσιος Φραντζής. Αυτός στο πρόσωπο του Ιωνά παρουσίασε έναν χαρισματικό άνθρωπο με υπόληψη και σέβας. Εκτός όμως από τον Αμβρόσιο Φραντζή, τον έχουν σχολιάσει και σύγχρονοι του γράφοντας καλά αλλά και κακά λόγια. Για παράδειγμα, στο αρχείο του Ιω. Φιλήμονα υπάρχει ένα κείμενο ανώνυμου συγγραφέα που σχολιάζει τον Επίσκοπο ειρωνικά εξαιτίας του ότι αλλάζει σε κοντινό χρονικό διάστημα αξιώματα.

Όσον αφορά τώρα τη μόρφωση του δεν υπάρχουν αρκετές πληροφορίες. Σύμφωνα με τον Αμβρόσιο Φραντζή, είχε μέτρια παιδεία. Ο Νικ. Παπαδόπουλος ενισχύει αυτήν την άποψη λέγοντας ότι ο Ιωνάς δεν ήταν κληρικός με μεγάλη μόρφωση λόγω των τότε συνθηκών αλλά τον διακατείχε ευφυΐα και μεγάλη ενεργητικότητα. Όσον αφορά τώρα την περίοδο που χειροτονήθηκε Επίσκοπος Δαμαλών θα πρέπει να ειπωθούν τα εξής. Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί ότι η ονομασία «Δαμαλάς» είναι η πιο αρχαία κατοικία των κατοίκων της Τροιζήνας. Η ονομασία αυτή δε ξέρουμε από πού προήλθε. Γνωρίζουμε πάντως ότι το όνομα είναι βυζαντινό γιατί το βρίσκουμε σε έγγραφα του 13^{ου} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, η Επισκοπή Δαμαλών εμφανίζεται στα τέλη του 9^{ου} αιώνα και αντικαθιστά την Επισκοπή Τροιζήνος που υπήρχε. Ο Επίσκοπος Δαμαλά αργότερα άλλαξε σε Επίσκοπος «Δαμαλών και Πεδιάδος». Η ονομασία Πεδιάδα αφορούσε τη σημερινή Νέα Επίδαυρο. Άρα καταλαβαίνουμε ότι εκτεινόταν και μέχρι εκεί η Επισκοπή. Επίσης, η Επισκοπή Δαμαλών είχε την έδρα της πρώτα στο χωριό Δαμαλά και αργότερα

¹³Ι. Ησαΐας, *Αργοσαρωνικός: Πρακτικά Ιου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, Αθήνα 2008, σ. 29.

μεταφέρθηκε στον Πόρο. Είχε στη δικαιοδοσία της τους Δήμους Τροιζηνίας, Πεδιάδος και Λυγουριού.

Ο Ιωνάς Κωνσταντινίδης λοιπόν ήταν Επίσκοπος Δαμαλών το διάστημα 1801-1833. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι μετά το 1833 η Επισκοπή Δαμαλών πέρασε στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης Κορίνθου. Το 1856 όμως εντάχθηκαν κομμάτια της στη Μητρόπολη Ύδρας, στη Μητρόπολη Αργολίδος και λίγα στη Μητρόπολη Κορινθίας. Πολλές πληροφορίες για την εκκλησιαστική δράση του Ιωνά όμως κατά την προεπαναστατική περίοδο δεν έχουμε. Η εκλογή του το 1801 έγινε από τον Επίσκοπο Κορίνθου Ζαχαρία αφού εγκρίθηκε πρώτα από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αυτό θα πρέπει να το θυμόμαστε καθώς την περίοδο εκείνη πολλές χειροτονίες γίνονταν χωρίς την έγκριση του Πατριαρχείου.

Σχετικά με το αν ήταν συνεπής, σύμφωνα με τις δύο Πατριαρχικές και Συνοδικές Αποδείξεις, θεωρείται πως ναι καθώς ήταν προσηλωμένος στον πατριαρχικό θεσμό. Κατά τη διάρκεια της προεπαναστατικής περιόδου ήταν μνημένος στη Φιλική Εταιρεία και ήταν πολύ απασχολημένος με την προετοιμασία του Αγώνα. Γιατί για εκείνον εκτός από το ότι ήταν αγώνας υπέρ πατρίδος ήταν και υπέρ πίστεως. Το 1825 πάλι που ήταν διευθυντής του Υπουργείου της Θρησκείας βοήθησε την Εκκλησία και το υπόδουλο Έθνος. Έστειλε συνεχώς έγγραφα για τη διατήρηση της ευσέβειας γιατί πίστευε ότι με τη διατήρηση αυτή θα βοηθούσε στον Αγώνα.

Όταν μάλιστα ανέλαβε κυβερνήτης ο Ιωάννης Καποδίστριας, με ψήφισμα του, ο Ιωνάς Κωνσταντινίδης αποτελούσε μέλος της Εκκλησιαστικής Επιτροπής μαζί με τους Ανδρούση Ιωσήφ, τον Αιγίνη Γεράσιμο, τον Τριπόλεως Δανιήλ και τον Ταλαντίου Νεόφυτος.

Ο Ιωνάς δηλαδή είτε ως Μινίστρος της Θρησκείας, είτε ως μέλος Εκκλησιαστικών Επιτροπών, είτε ως μέλος της Ιερά Συνόδου εργαζόταν για να πετύχει τον εξής στόχο. Να έχει η Εκκλησία σωστή διοίκηση και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της περιόδου όπως οι θρησκευτικές προπαγάνδες, ξένες ιεραποστολές κ.ά. Ως προς την Επανάσταση ήταν πατριώτης και έτσι έδειξε ιδιαίτερο ζήλο. Πληροφορίες για αυτή τη δράση μας δίνει ο Φωτάκος που ήταν υπασπιστής του Κολοκοτρώνη. Στο έργο του «Βίοι Πελοποννησίων ανδρών» αναφέρεται στο ότι ο Επίσκοπος βρέθηκε στα Μέγαρα

για να εμπυνώσει την περιοχή και βοήθησε στην πολιορκία της Κορίνθου στέλνοντας ανθρώπινο δυναμικό.

Από τον Νικ. Παπαδόπουλο ξέρουμε ότι το 1819 σε ηλικία 40 ετών μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία από τον Κορίνθιο Ρέντη Θεοχάρη και ενίσχυσε το ταμείο με 800 γρόσια. Μάλιστα συμμετείχε στη διάδοση της μύησης. Πολλοί από το Σοφικό και το Κρανίδι ερχόντουσαν για κατήχηση σε εκείνον στον Πόρο. Θεωρείται πρωτεργάτης της κήρυξης της Επανάστασης στην Κορινθία. Σύμφωνα με τον Διον. Κόκκινο, ο Δαμαλόν Ιωνάς, ο ηγούμενος της Φανερωμένης Γρηγόριος, ο Σταύρος Νικολάου και ο Διδασκαλόπουλος υποκίνησαν την Κορινθία και τα Μέγαρα. Στις 30 Μαρτίου μάλιστα ο Ιωνάς συγκεντρώθηκε στις Κεχριές μαζί με εξακόσιους άνδρες από το Σοφικό, από την Τροιζηνία και την Ερμιόνη και μαζί με άλλους κήρυξαν την Επανάσταση στην Ακροκόρινθο.

Σχετικά με την Ακροκόρινθο λοιπόν είναι αναγκαίο να αναφερθούν μερικές πληροφορίες έτσι ώστε να δούμε τη δράση του Ιωνά σε αυτό το τόσο σημαντικό γεγονός. Σύμφωνα με τα «Απομνημονεύματα» του Φωτάκου, κατά τις αρχές Απριλίου ξεκίνησαν όλοι όσοι θα πολεμούσαν από τα Καλάβρυτα και από το Φονιά της Κορίνθου και κατέβηκαν στον Άγιο Γεώργιο όπου εκεί με άλλους Κορίνθιους οργάνωσαν την πολιορκία. Μόλις έφθασαν στην Κόρινθο εκεί βρήκαν Ποριώτες, Δερβινοχωρίτες, τον Αρχιερέα Δαμαλόν κι άλλους. Στις 31 Μαρτίου λοιπόν οι Έλληνες κατέλαβαν την Κόρινθο και την 1^η Απριλίου άρχισε η πολιορκία της Ακροκορίνθου. Στις 10 Απριλίου κιόλας ο Γρηγόριος Δίκαιος ήρθε στην Κόρινθο για να δει την έκβαση και συνομίλησε με τον Ιωνά. Μάλιστα μόλις έγινε γνωστό ότι ένας Αλβανός μπέης κατευθυνόταν προς την Κόρινθο ο Γρηγόριος ο Δίκαιος διέταξε να καούν τα σπίτια του και να βάλουν φωτιές. Ο Ιωνάς μάλιστα για αυτή του την απόφαση τον επέπληξε. Τον επέπληξε γιατί όντως δόθηκε εντολή μετά να σκοτωθούν όμηροι και ταυτόχρονα κινδύνεψε να σκοτωθεί κι ο Ιωνάς. Τελικά μόλις αποχώρησε αυτός ο εχθρός συνεχίστηκε η πολιορκία.

Κατά τη δεύτερη πολιορκία, λοιπόν, τον Ιανουάριο του 1822, οι συνθήκες ήταν πιο ευνοϊκές για τους Έλληνες. Οι Τούρκοι ήταν κλεισμένοι στο φρούριο και δεν έστειλε κάποιος σύμμαχος τους βοήθεια. Ακόμη, δεν είχαν τροφή κι νερό και έτσι αναγκάστηκαν να ζητήσουν συμφωνία και να παραδοθούν. Εκεί, ήρθε ο Κολοκοτρώνης λοιπόν για να διαπραγματευτεί τους όρους της συνθήκης. Στις 14 Ιανουαρίου ξεκίνησε η διαπραγμάτευση, στην οποία αποφασίστηκε ο αποπλισμός των Τούρκων και η αποχώρηση

τους από την περιοχή χωρίς όμως να πάρουν μαζί τις περιουσίες τους. Για την παράδοση του φρουρίου ήταν μαζί με τον Κολοκοτρώνη και ο Ιωνάς. Ο Ιωνάς στη συνέχεια μαζί με άλλους αρχιερείς έψαλαν δοξολογία μέσα στο φρούριο. Επίσης, συμμετείχε και στη καταγραφή των λαφύρων που σε αυτή τη διαδικασία πολλοί θέλησαν να κλέψουν αλλά ο Ιωνάς δεν ήταν ένας από αυτούς.

Αργότερα που ανέλαβε το Υπουργείο Θρησκείας επικεντρώθηκε σε δύο πράγματα που τον απασχολούσαν. Το ένα ήταν η εισβολή του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο. Έτσι, έστειλε παντού έγγραφα για να αφυπνίσει τον κόσμο. Το δεύτερο ήταν να ξεσηκώσει τους λαούς στο Λίβανο, στη Συρία, στην Κύπρο και στην Παλαιστίνη που ήταν υποτελείς στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το 1827 συμμετείχε στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας ως βουλευτής εκπρόσωπος της Τροιζήνας. Εκεί ο Ιωάννης Καποδίστριας εκτίμησε πολύ το πρόσωπο του και από τότε άρχισε να τον διορίζει μέλος σε διάφορες επιτροπές για να λύνει τα διάφορα προβλήματα της Εκκλησίας που μπορεί να προέκυπταν.

Στη συνέχεια, στις 23 Ιουλίου του 1833 κηρύσσεται το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδας χωρίς να εγκριθεί από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αυτό αναφέρεται καθώς αυτή η απόφαση οδήγησε τον Ιωνά στην Επισκοπή Ηλείας. Δηλαδή με αυτή την απόφαση καταργήθηκαν 24 Επισκοπές. Μία από αυτές ήταν και η Επισκοπή Δαμαλίων και για αυτό κι ο Ιωνάς κατέληξε αλλού. Αυτή η αλλαγή προέκυψε από την πραξικοπηματική ενέργεια της Βαυαρικής εξουσίας που κίόλας ταπείνωσε τον Ιωνά με αποτέλεσμα ο ίδιος να ζητήσει οικονομική βοήθεια από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Εξαιτίας αυτής της επιστολής λοιπόν ο Καποδίστριας τον έβαλε τοποτηρητή στην Επισκοπή Ναυπλίου. Εκεί είχε υποδεχτεί κίόλας τον βασιλιά Όθωνα.

Τέλος, τον Ιούλιο του 1852 εκλέχτηκε Αρχιεπίσκοπος Κορινθίας όντας 87 ετών. Πέθανε στις 29 Νοεμβρίου 1853 με τιμές θεωρώντας τον όλοι κληρικό του Αγώνα και της αξίας. Όλοι όσοι γράφουν για εκείνον τον θαυμάζουν μιλώντας για τη μετριοφροσύνη του και τη λιτότητα του. Ήταν ευσεβής, πράος, ταπεινός, ελεήμων και ακτήμων. Αγωνίστηκε μέχρι το τέλος για την πατρίδα. Τα σχόλια των περισσότερων αν όχι όλων είναι επαινετικά¹⁴.

¹⁴ Παν. Σ. Μαρτίνης, *Ο Καλαβρυτινός Αγωνιστής Ιεράρχης Ιωνας Κωνσταντινίδης: 1764-1853*, Αθήνα 2000, σ.55-95.

2.4. Ο Γάλλος στρατηγός Φαβιέρος στην περιοχή των Μεθάνων

Ο Γάλλος στρατηγός Φαβιέρος είναι άλλη μια προσωπικότητα που αξίζει να αναφερθεί καθώς συνέβαλε κι αυτός με τον τρόπο του στον Αγώνα έχοντας ως έδρα μια περιοχή της Τροιζηνίας, την Τακτικούπολη. Αρχικά, όμως, θα πρέπει να αναφερθούν λίγες εισαγωγικές πληροφορίες για εκείνον. Γεννήθηκε το 1782 στο Ποντ α Μουσόν. Σπούδασε αξιωματικός του Πυροβολικού στην Πολυτεχνική Σχολή του Παρισιού και πήρε μέρος στους Ναπολεόντειους Πολέμους. Αργότερα έγινε συνταγματάρχης και μετέπειτα τιμήθηκε με τον τίτλο του βαρόνου.

Στην Ελλάδα πρωτοήρθε το 1823 και είναι γνωστός με το ψευδώνυμο Μπορέλ. Ήθελε να δημιουργήσει μια αποικία αγροτικού και βιομηχανικού τομέα στο Ναβαρίνο για όμοιους του που είχαν εξοριστεί, οι οποίοι ήταν Γάλλοι και Ιταλοί βοναπαρτιστές, οι οποίοι μέχρι πρότινος είχαν βρει καταφύγιο στην Ισπανία και στην Αγγλία. Η Ελληνική Κυβέρνηση έδωσε τη συγκατάθεση της σε αυτό και παραχώρησε έκταση 30.000-40.000 στρεμμάτων. Ο Φαβιέρος θα αποπλήρωνε αυτή την έκταση, ενώ παράλληλα θα οργάνωνε προγράμματα εκμάθησης τεχνικών γεωργίας και βιομηχανίας, ώστε η Ελλάδα να μπορούσε να παράγει δικά της προϊόντα που μέχρι πρότινος έπαιρνε από το εξωτερικό, αλλά και στρατιωτικής εκπαίδευσης, ώστε να συμβάλει στην κατασκευή οπλοστασίων και οχυρωματικών και να δημιουργήσει μια στρατιωτική ακαδημία.

Το Μάιο του 1825 ξαναγυρίζει σε ελληνικό έδαφος και στις 30 Ιουλίου του γίνεται ανάθεση να ηγηθεί του στρατού λόγω των συνεχών συγκρούσεων στην Ελλάδα ενώ ταυτόχρονα δεν υλοποιεί το αρχικό του σχέδιο. Πριν όμως αναλάβει το στρατό είχε κάνει ταξίδια στην Ευρώπη για να ενισχύσει τον Αγώνα. Ήρθε σε επαφή με φιλελληνικές οργανώσεις για να μαζέψει χρήματα για τη στήριξη του Αγώνα, να καταφέρει να στρατολογήσει εθελοντές και αν τα κατάφερνε να φρόντιζε για το πώς αυτοί οι εθελοντές να φτάσουν με ασφάλεια στον ελληνικό χώρα. Τελικά, το πρώτο τμήμα εθελοντών έφτσε στην Ελλάδα το 1824 και το 1825. Έτσι, η Κυβέρνηση της χώρας βλέποντας στον Φαβιέρο ένα άτομο ικανό για να οργανώσει έναν Τακτικό Στρατό, του ανέθεσε αυτή την αρμοδιότητα.

Εφόσον λοιπόν είχε στρατολογηθεί ήδη ένας μεγάλος αριθμός εθελοντών από την Ελλάδα και ταυτόχρονα έφτασαν νέοι Έλληνες και Φιλέλληνες από την Ευρώπη, σχηματίστηκαν δύο τάγματα. Το καθένα από αυτά απαρτιζόταν από τέσσερεις λόχους. Στο μεταξύ, στο Ναύπλιο ξεκίνησε να λειτουργεί χώρος οπλοστασίου ενώ ταυτόχρονα έγινε παραγγελία πολεμικού εξοπλισμού. Αργότερα, λοιπόν, ο Φαβιέρος και το Τακτικό Σώμα του εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Αμέσως ξεκίνησε δράση με μέσο το μοίρασμα προκηρύξεων. Η προκήρυξη αυτή μιλούσε για τη μεγάλη σημασία που έχει ο Τακτικός Στρατός ώστε να κάνει τον κόσμο να σκεφτεί να πάρει μέρος. Σε σύντομο χρονικό διάστημα το σώμα απαρτίστηκε από 4.000 άνδρες.

Έτσι, ξεκίνησε να παίρνει μέρος σε διάφορες σημαντικές μάχες. Συμμετείχε στη πολιορκία της Τριπολιτσάς και σε εκστρατεία στις Σπέτσες. Τον Μάρτιο του 1826 οδηγεί το στρατό στην Κάρυστο. Έπειτα, τον Αύγουστο του ίδιου έτους συμμετείχε στη μάχη που έγινε στο Χαϊδάρι μαζί με τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, όπου τελικά, εξαιτίας διαφωνιών, οι Έλληνες ηττήθηκαν. Έτσι αμέσως μετά ο στρατός εγκαταστάθηκε στη περιοχή των Μεθάνων. Εκεί ο Φαβιέρος έφτιαξε μόνιμες εγκαταστάσεις ώστε να μπορούν οι στρατιώτες να μένουν και να εκπαιδεύονται. Προέκυψε λοιπόν για αυτά η ονομασία «Τακτικούπολη».

Έκτοτε, συμμετείχε και σε άλλα γεγονότα μαζί με τους άνδρες του. Η πιο ένδοξη ενέργεια του στρατού, ήταν τον Δεκέμβριο του 1826 που ενίσχυσε τη φρουρά της Ακροπόλεως, την οποία απειλούσε και πολιορκούσε τότε ο Ρεσχίδ Πασάς. Πιο συγκεκριμένα, εκείνο το βράδυ της 13^{ης} Δεκεμβρίου, ο Φαβιέρος μαζί με τους άνδρες του έσπασε τον αποκλεισμό και κατάφερε να επανδρώσει τη φρουρά της Ακρόπολης με επιπλέον άνδρες και πολεμοφόδια. Η ζωή του όμως βρέθηκε σε κίνδυνο εξαιτίας τύφου. Παρ' όλα αυτά όμως η συνδρομή του στο γεγονός της Ακρόπολης κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική καθώς της έδωσε χρόνο ζωής ακόμα τέσσερις μήνες. Στη συνέχεια, το 1827 συμμετείχε στην εκστρατεία της Χίου, η οποία δεν πέτυχε, ενώ το 1828 αποχώρησε από την Ελλάδα για να γυρίσει πίσω στη Γαλλία εξαιτίας μιας διαφωνίας με τον Κυβερνήτη. Έτσι, αποδεσμεύτηκε και από τις υποχρεώσεις του ως αρχηγός του Τακτικού Στρατού¹⁵.

¹⁵ Εταιρεία για τον Ελληνισμό και Φιλελληνισμό, «*Charles-Nicolas Fabvier – Ο μεγάλος Γάλλος φιλέλληνας*», 23/03/2020, <https://www.eefshp.org/charles-nicolas-fabvier-o-megalos-gallos-filellinas/>, Ημερομηνία Πρόσβασης: 24 Αυγούστου 2021.

Επίσης, αυτός από τον οποίο μαθαίνουμε πληροφορίες για τον Γάλλο στρατηγό Φαβιέρο είναι ο περιηγητής Henry Post. Ο Henry Post είχε επισκεφθεί την περιοχή της Τακτικούπολης όπου οργάνωνε τον τακτικό στρατό και για το πρώτο πράγμα που κάνει λόγο είναι για ένα οχυρωματικό έργο που βρισκόταν πάνω στο στενό του ισθμού και συνέδεε το ακρωτήριο με την ηπειρωτική χώρα. Ανάμεσα λοιπόν στους βράχους έχτισε ο Φαβιέρος ένα μικρό, σκόρπιο χωριό για να μένουν εκεί οι στρατιώτες του και οι οικογένειες αυτών. Το χωριό αυτό το ονόμασε Τακτικούπολη. Τα οχυρωματικά έργα ήταν από λάσπη και αποτελούνταν από δύο υψώματα που το ένα λεγόταν Θησέας και το άλλο Διαμάντι. Όταν το επισκέφτηκε αυτός ο περιηγητής, ο Φαβιέρος έλειπε σε αποστολή στη Χίο που σημαίνει ότι ο Φαβιέρος με έδρα την Τακτικούπολη συνέδραμε σε πολλές μάχες με τον τακτικό στρατό του. Έτσι, τον περιηγητή τον υποδέχτηκε ο αντικαταστάτης του, ο καπετάνιος R. Το κατοικητήριο τους ήταν απλά ένα χαμηλό παράπηγμα με επίπεδη οροφή που είχε κατασκευαστεί πολύ απλά ενώ μέσα δεν είχε έπιπλα. Υπήρχε απλά ένα μεγάλο κουτί που χρησίμευε ως τραπέζι, με λίγα όπλα και τα απαραίτητα κουζινικά σκεύη και ένα πορτραίτο άσχημο του Φαβιέρου που κρεμόταν στους τοίχους¹⁶.

Τέλος, να πούμε ότι ο Φαβιέρος πέθανε το 1855 και η συμβολή του στον Αγώνα αναγνωρίστηκε μετά θάνατον. Η Εθνική Συνέλευση της Τροιζήνας τον ανακήρυξε Έλληνα πολίτη και ο βασιλιάς Όθωνας τον τίμησε με το «Μεγάλο Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος». Μάλιστα την ημέρα που απεβίωσε, δόθηκε εντολή στον στρατό να πενήσει για τρεις μέρες και η Ακρόπολη να φωτιστεί. Επίσης, η Ελλάδα κυκλοφόρησε μετάλλια και γραμματόσημα για να γίνεται ενθύμηση της ηρωικής μάχης στην Ακρόπολη¹⁷.

¹⁶ Γ. Αθανασίου, *Πόρος – Τροιζηνία – Μέθανα: Με το βλέμμα των περιηγητών: Μια περιήγηση στον τόπο και στον χρόνο*, Πόρος 2014, σ. 250.

¹⁷ Εταιρεία για τον Ελληνισμό και Φιλελληνισμό, «Charles-Nicolas Fabvier – Ο μεγάλος Γάλλος φιλέλληνας», 23/03/2020, <https://www.eefshp.org/charles-nicolas-fabvier-o-megalos-gallos-filellinas/>, Ημερομηνία Πρόσβασης: 24 Αυγούστου 2021.

Γ' Κεφάλαιο

Το νησί του Πόρου

3.1. Οι λόγοι που επιλέχθηκε ο Πόρος για ναυτική βάση

Αρχικά, θα πρέπει να γίνει μια σύντομη αναδρομή στο νησί του Πόρου πριν φτάσουμε στην περίοδο που μας αφορά. Ο Πόρος κατοικήθηκε γύρω στο 1463 πρώτη φορά από Αρβανίτες *«φυγάδες τινές, εις τὰς φλέβας τῶν ὁποίων ἔρρεε αἷμα ἀλβανικόν, ἀλλὰ τὴν καρδίαν των ἔφλεγε πῦρ ἑλληνικόν»*, οι οποίοι ήρθαν από την Πελοπόννησο εξαιτίας του ότι είχαν τραπεί σε φυγή από δύο πρόσωπα: τον Σουλτάνο Μωάμεθ Β΄ τον Πορθητή και τον βεζύρη Μαχμούτ. Έτσι, ο πρώτος οικισμός του Πόρου ήταν το Καστέλι. Από το 1688 μέχρι και το τέλος του πολέμου μεταξύ Ενετών και Τούρκων που διήρκεσε δεκαπέντε χρόνια ο Πόρος έγινε το ορμητήριο του Ενετού ναυάρχου Μοροζίνη γιατί αυτός έκανε το νησί ναύσταθμο του στόλου του.

Το 1700, κάτω από την πίεση των Τούρκων, πολλοί Έλληνες από την Πελοπόννησο ήρθαν στην Ύδρα και στον Πόρο. Αυτή ήταν και η αφορμή για να διαδοθούν τα ελληνικά σ' αυτά τα νησιά καθώς μέχρι πρότινος μιλιόντουσαν μόνο τα αρβανίτικα. Το 1715 πάλι το νησί εποίκιστηκε από Αρβανίτες, οι οποίοι ήθελαν να γλιτώσουν από την οργή των Τούρκων επειδή είχαν συμμαχήσει με τους Βενετούς. Έτσι, Αρβανίτες και Έλληνες δημιούργησαν μια ενιαία κοινωνία με ίδια συνείδηση και θρησκεία.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Μπαζίλι, ζούσαν στην ακτή της Αρχαίας Τροιζήνας πέντε οικογένειες αλβανικής καταγωγής. Όταν ο τουρκικός στόλος έφτασε στον Πόρο, οι προεστοί τους βγήκαν να τον υποδεχτούν και πρόσφεραν τροφή και ό, τι άλλο είχαν. Ο καπουδάν πασάς επειδή είχε καταφέρει να διώξει τους Βενετσιάνους και ήταν χαρούμενος με το αποτέλεσμα δώρισε στις οικογένειες αυτές όλη την ακτή του Μοριά από τα Μέθανα ως τους βράχους απέναντι από την Ύδρα. Επίσης, πρότεινε στις οικογένειες να εγκατασταθούν στην ακατοίκητη Καλαυρία¹⁸.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι στα προτερήματα του νησιού ήταν πως οι κάτοικοι του σε αντίθεση με τους Υδραίους και τους Σπετσιώτες, είχαν τη δυνατότητα,

¹⁸ Κ. Μ. Μπαζίλι, *ό. π.*, σ. 78-79.

εκτός από τη ναυτιλία, να εκμεταλλεύονται παράλληλα και την απέναντι πελοποννησιακή ακτή που ήταν μια γεωργική περιοχή. Τα προβλήματα στο νησί όμως ξεκίνησαν όταν κατείχαν το νησί πάλι οι Τούρκοι το 1718 με τη συνθήκη του «Πασάροβιτς», αφού εκδιώχθηκαν οριστικά οι Ενετοί. Μάλιστα όταν έγιναν τα «Ορλωφικά», ο Αλέξης Ορλώφ είχε μετατρέψει τον Πόρο σε προσωπικό του ναυαρχείο από το 1770 μέχρι το 1773 και διοικούσε από εκεί δεκατέσσερα νησιά του Αιγαίου, τα οποία είχε στην κατοχή του. Ταυτόχρονα και οι Ρώσοι, μετά τη συνθήκη του Γιάσι (Ιασίου) που έκαναν με τους Τούρκους το 1792, για διευκόλυνση του στόλου τους που έπλεε στο Αιγαίο κατασκεύασαν στις αρχές του 19ου αιώνα αποθήκες στον Πόρο.

Φτάνοντας όμως στην εποχή που μας ενδιαφέρει, το 1800, ο Πόρος είναι το καταφύγιο των κατατρεγμένων από την Ύδρα και τις Σπέτσες. Για παράδειγμα, βλέπουμε τον Γεώργιο Βούλγαρη, ο οποίος ήταν κοτζάμπασης (διοικητής) Ύδρας και ναζίρης Πόρου και Σπετσών, κατά τα γεγονότα του 1807, να καταφεύγει για μεγάλο χρονικό διάστημα στον Πόρο προκειμένου να αποτρέψει τον εμφύλιο σπαραγμό στο νησί της Ύδρας.

Επομένως, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κατά την προεπαναστατική περίοδο, τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και εν μέρει ο Πόρος, είχαν προνομιούχα θέση εξαιτίας της σχέσης που είχαν με την κεντρική εξουσία του σουλτάνου. Είχαν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης από αυτές που επικρατούσαν στα άλλα μέρη της Ελλάδας με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να έχουν τη δυνατότητα απόκτησης περιουσίας όχι μόνο ακίνητης αλλά και σε μετρητά. Έτσι, είχαν τη δύναμη να συνεισφέρουν στην Επανάσταση του 1821.

Επίσης, σημαντικότερη πηγή πλούτου του Πόρου, η οποία είναι άλλος ένας παράγοντας για να επιλεγεί ο Πόρος ως ναυτική βάση, ήταν τα πλοία με τα οποία όργωναν όλες τις θάλασσες. Σε αυτό βοήθησαν πρώτον η ύπαρξη του δραγουμάνου του στόλου (βοηθού και αντικαταστάτη του καπουδάν πασά), ο οποίος ήταν Φαναριώτης, δεύτερον η ναυτολόγηση ικανού αριθμού μελάχηδων προς ενίσχυση του τουρκικού στόλου και τρίτον ο διορισμός Υδραίου ως αρχηγού των ναυτών. Άλλοι παράγοντες υπήρξαν οι ρωσοτουρκικές συνθήκες του «Κιουτσούκ Καϊναρτζή» το 1774 και του «Καβάκ Αϊναλή» το 1779, καθώς και η εμπορική συμφωνία της Κωνσταντινούπολης ανάμεσα στη Ρωσία και την Τουρκία το 1783, που έδωσαν τη δυνατότητα στα νησιά αυτά να έχουν στα πλοία τους τη ρωσική σημαία αλλά και τη ρωσική προστασία.

Αρκετό διάστημα πριν κηρυχθεί η Επανάσταση, το 1813, ο Πόρος, η Ύδρα αλλά και άλλα νησιά, είχαν προβλήματα στον εμπορικό τομέα και κατ' επέκταση στο ναυτιλιακό εξαιτίας της κρίσης που ξέσπασε. Οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι είχαν τελειώσει. Την κυριαρχία τώρα στη Μεσόγειο την είχαν οι Γάλλοι και οι Άγγλοι και έτσι τα πλοία των νήσων είχαν αγκυροβολήσει στα λιμάνια. Ακόμη, προβλήματα προκαλούσαν κι οι Αλγερινοί πειρατές.

Σημαντική είναι κι η πληροφορία που έχουμε ότι το 1803, σύμφωνα με έγγραφο του Κοραή προς τον Σύλλογο των Παρατηρητών του Ανθρώπου στο Παρίσι, ο Πόρος διέθετε τέσσερα πλοία χωρητικότητας εξακοσίων τόνων με εκατόν είκοσι ναύτες και είκοσι τέσσερα κανόνια, ενώ το 1821, σύμφωνα με έγγραφο του Αρχείου Ύδρας, η Καλαυρία διέθετε είκοσι δύο πλοία Α' τάξης 228 τόνων και εννέα πλοία Β' τάξης 580 τόνων. Υπήρχαν όμως και άλλα μικρότερα, τρεχαντήρια, σκούνες και γολέτες. Όλα αυτά τα πλοία ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο προϊόντων στη Θεσσαλονίκη, την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, το Ηράκλειο, αλλά και τη Μαύρη Θάλασσα. Τα προϊόντα αυτά ήταν κυρίως λεμόνια, λάδι και πορτοκάλια εγχώριας παραγωγής.

Επίσης, άλλος ένας λόγος που ο Πόρος είχε πρωτεύοντα ρόλο στο να συμμετάσχει στο ξεσηκωμό εναντίον των Τούρκων ήταν ότι τα περισσότερα πλοία από την Ύδρα και τις Σπέτσες, επειδή τα λιμάνια των νησιών αυτών ήταν μικρά, είχαν χειμερινό αγκυροβόλιο στο λιμάνι του Πόρου. Έτσι, τον χειμώνα του 1821 όλα είναι έτοιμα στο νησί και το μόνο που περιμένουν είναι το σύνθημα. Ο Πόρος λοιπόν από την αρχή της Επανάστασης αποτελούσε τον «άτυπο πολεμικό ναύσταθμο του Επαναστατημένου Έθνους». Προσέφερε επιπλέον τεχνίτες και υλικά χρήσιμα για τον Αγώνα εκτός από πλοία και ανθρώπινο δυναμικό.

Αργότερα όμως ο ναύσταθμος εκσυγχρονίστηκε ακόμα περισσότερο κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Η Ναυτική Επιτροπή οργάνωσε στον Πόρο υποτυπώδη ναύσταθμο κατασκευάζοντας αποθήκες, νεώρια, κλιβάνους διπυρίτου άρτου και φαρμακείο. Επίσης, φρόντισε για τον εφοδιασμό και την επισκευή των πλοίων, τη ναυπήγηση των βοηθητικών, την οχύρωση των προσβάσεων στην Καλαυρία, την οργάνωση και τη ναυτολογία πληρωμάτων, τη βοήθεια προς τους πληγωμένους και την απελευθέρωση αιχμαλώτων κ.ά. Όλες οι εγκαταστάσεις του πρώτου ναυστάθμου βρίσκονταν μέσα στην πόλη του Πόρου, σε ιδιωτικά οικήματα ή πρόσθετα παραπήγματα.

Μάλιστα, έχουμε και μια περιγραφή από τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, μέλος του Γενικού Φροντιστηρίου, ο οποίος αναφέρει προς τον Ιωάννη Καποδίστρια:

«Με μικρά χρηματικά μέσα, ὅσα ἐσυγχώρη ἢ ἔνδεια τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἐσυστήθη βαθμηδὸν ἐν κατάστημα εἰς Πόρον, τὸ ὁποῖον, μ' ὄλην τὴν ἀτέλειάν του, ἐχρησίμειυσε μεγάλως εἰς τὴν οικονομίαν τοῦ Ναυτικοῦ. Ἡ διεσπαρμένη ὕλη τοῦ κλάδου τούτου συνήχθη εἰς αὐτὸ· εἰς τὰς ἐν αὐτῷ ἀποθήκας ἀποταμιεύονται αἱ τροφαὶ καὶ διάφορα εἰς ἐπισκευὴν ἀναγκαῖα εἶδη, προβλεπόμενα ἐν καιρῷ. Ἐσυστήθησαν δὲ καὶ τὰ ἀναγκαιότερα ἐργοστάσια, ὥστε τὰ ἔθνικὰ πλοῖα ἐρχόμενα εἰς Πόρον, εὐρίσκουσιν ἔτοιμα τὰ μέσα τῆς ἀναγκαίας ἐπισκευῆς των».

Ἔτσι, ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ὁ Πόρος γίνεται ὁ πιο σημαντικὸς ναύσταθμος τοῦ Ἐπαναστατημένου Γένους καὶ τὸ κέντρο που εφοδιάζει τὸν ἐλληνικὸ στόλο γιατί στὸν Ἀργοσαρωνικὸ ἦταν ἀναγκαῖα ὁ ἐλλιμενισμὸς καὶ ἡ συντήρηση τῶν πλοίων. Ἔτσι, ἦταν ἀπαραίτητος ἓνας ἀσφαλῆς ὄρμος. Ὁ ὄρμος που διέθετε ὁ Πόρος εἶχε τὶς καλύτερες προδιαγραφές ὥστε τὸ λιμάνι του νὰ εἶναι τὸ πιο ἀσφαλές σε ἀσχημες καιρικὲς συνθήκες ἀλλὰ καὶ σε τυχόν ἐχθρικές ἐπιθέσεις ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ ἀνελκύσεις σκαφῶν μποροῦσαν νὰ γίνουν εὐκόλα. Ἀκόμη, δημιουργήθηκαν μεγάλες ἀποθήκες γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἀποθηκευτοῦν τὰ εφόδια που στέλνονταν ἀπὸ τὶς φιλελληνικὲς οργανώσεις, κυρίως αὐτές ἀπὸ τὴν Ἀμερική, γιὰ νὰ δοθοῦν σε αὐτοὺς που ἦταν ἀμαχοὶ καὶ που λιμοκτονοῦσαν. Τέτοιο φορτίο γιὰ πρώτη φορὰ ἐφτάσε στὸ νησί τοῦ Πόρου ἀπὸ τὴν Ἀμερική στὶς 19 Μαΐου 1827 καὶ ξεφορτώθηκε με συμφωνία Μιαούλη καὶ Κανάρη.

Ἐπιπλέον, ἐκείνη τὴν περίοδο ὁ Πόρος ἔχει δεχτεῖ πολλοὺς πρόσφυγες καὶ αἰχμαλώτους ἐξαιτίας τοῦ πολέμου. Ἔτσι, χτίζεται τὸ πρῶτο Ναυτικὸ Νοσοκομεῖο, τὸ ὁποῖο ἐγκαινιάστηκε στὶς 25 Νοεμβρίου 1827 ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Δαμαλῶν Ἰωάν. Ὁ Πόρος λοιπὸν ἀναμφισβήτητα ἀποτελοῦσε τὸ πιο ἀσφαλές λιμάνι καὶ ταυτόχρονα ἓναν τόπο με ἠσυχία¹⁹.

Πιο συγκεκριμένα, αὐτὸς που βοήθησε νὰ δημιουργηθεῖ ὁ ναύσταθμος στὸν Πόρο καὶ νὰ γίνῃ ἐκεῖ ἡ ἀποθήκευση τῶν τροφίμων ἦταν κατόπιν πιέσεως τοῦ Γκος τὸ 1827. Ὁ Γκος ἦταν Ἀγγλὸς ἀξιωματικὸς φιλέλληνας που ἦρθε νὰ συμμετάσχει στὴν Ἐπανάσταση τοῦ Γένους. Ἀρχικά, ἦρθε στὴν Ὑδρα ὅπου ἦρθε σε διαφωνία με μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ

¹⁹ Γ. Αθανασίου, *Ἡ προσφορά τοῦ Πόρου στὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 καὶ οἱ Ποριῶτες Ἀγωνιστές*, Πόρος 2008, σ. 3-20.

κυρίως με τον Μιαούλη ώστε η αποθήκευση των τροφίμων να γίνει σε ένα πιο ήσυχο μέρος κι αυτό ήταν ο Πόρος, σύμφωνα με την άποψη του. Ο Γκος ανέλαβε λοιπόν αυτή τη μεταφορά αλλά κι όχι μόνο. Εισηγήθηκε να κατασκευαστούν αποθήκες, φούρνοι για παξιμάδια και ψωμί, νεώριο, φαρμακείο και έφερε φάρμακα από τη Μασσαλία. Τις αποθήκες τις γέμισε με όπλα, πυροβόλα, σχοινιά, ιστία, άγκυρες κ.ά. Στρατολόγησε τα πληρώματα, επισκέυασε τα πλοία και ναυπήγησε μικρά βοηθητικά σκάφη. Επίσης, στόχευσε στην περίθαλψη των πληγωμένων και τη φροντίδα των αιχμαλώτων. Οι αποθήκες αυτές και οι υπηρεσίες του ναυστάθμου στεγάστηκαν μέσα στη χώρα του Πόρου σε κατοικίες ιδιωτών ή σε πρόσθετα παραπήγματα σε σημεία που ήταν πριν το Γυμνάσιο/Λύκειο Πόρου. Κατασκευάστηκε και ναυπηγική σχάρα εκεί που είναι σήμερα το Γυμνάσιο/Λύκειο Πόρου και στην περιοχή που είναι σήμερα το Νεώριο.

Ο Γκος νόμιζε λοιπόν ότι η αποστολή του θα τελείωνε με τον ερχομό του Καποδίστρια. Όμως παρέμεινε κι άλλο εξαιτίας της πανώλης που χτύπησε τα νησιά του Αργοσαρωνικού και παρείχε βοήθεια για την καταπολέμηση της. Ο Καποδίστριας για τη συμβολή του τον ευχαρίστησε και του έδειξε την ευγνωμοσύνη του. Η ελληνική κυβέρνηση του απέμεινε τον τίτλο του επίτιμου πολίτη των Καλαβρύτων και της Αθήνας. Οι Ποριώτες τον τίμησαν ως «Ποριώτην πολίτην»²⁰.

Στις 24 Μαΐου του 1829 όμως τέθηκε το εξής πρόβλημα. Το κτήριο που μέχρι τότε στέγαζε όλα τα απαραίτητα για τον Αγώνα κρίθηκε ότι ήταν στενό, ανεπαρκές για τον μεγάλο αριθμό τεχνιτών που εργάζονταν σε αυτό. Έτσι, αναγκαζόταν η κυβέρνηση να νοικιάζει 5-8 αποθήκες έξω από το Ναύσταθμο. Αυτό δε συνέφερε εξαιτίας του ύψους των ενοικίων και της μη σωστής προφύλαξης των πραγμάτων. Επίσης, ο ναύσταθμος περιτριγυριζόταν από σπίτια ιδιωτών με αποτέλεσμα να μην είναι προφυλαγμένα από πυρκαγιές και κλοπές. Έτσι, έπρεπε να πληρώνουν και φύλακες. Ακόμη, λόγω της στενότητας υπήρχε υγρασία με αποτέλεσμα να μην είχε καλή κυκλοφορία αέρα και τα υλικά να βλάπτονται. Έπρεπε λοιπόν να ανεγερθεί νέος ναύσταθμος. Έτσι, ανεγέρθηκε εκεί που βρίσκεται σήμερα η παραλία του Ρωσικού Ναυστάθμου.

²⁰ Ι. Ρουσκάς, *Αργοσαρωνικός: Πρακτικά Ιου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, Αθήνα 2008, σ. 267-269.

Ειδικότερα, ο Καποδίστριας ανέθεσε σε δύο ανθρώπους το έργο σχεδίασης μιας καινούριας ναυπηγοεπισκευαστικής μονάδας στο νησί. Αυτοί ήταν ο Βρετανός αξιωματικός Ναυτικού Φρανκ Άστιγξ και ο Υδραίος ναύαρχος Μανώλης Τομπάζης. Τελικά ο Άστιγξ σχεδίασε τη μονάδα πώς θα είναι αλλά την υλοποίηση των σχεδίων έκανε ο ναύαρχος Μανώλης Τομπάζης εξαιτίας του θανάτου του Άστιγξ.

Επίσης, ο Καποδίστριας έβαλε τον Βαυαρό συνταγματάρχη Χάιντεκ να φροντίσει το παλιό Βυζαντινό ναυτικό οχυρό της νησίδας «Μπούρτζι» να φτιαχτεί, του οποίου η τύχη του ήταν να καταστραφεί στην ανταρσία του Μιαούλη τον Αύγουστο του 1831.

Στη Δ' Εθνοσυνέλευση που ακολούθησε το 1829 στο Άργος αποφασίστηκε μετά από παράτρηση του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου να μεταφερθεί ο Ναύσταθμος βορειοανατολικά της Σφαιρίας αντί για τη θέση που βρίσκεται σήμερα το Γυμνάσιο. Υπεύθυνος για το έργο της οικοδόμησης ήταν ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος²¹.

Ο Κυβερνήτης ενδιαφερόταν συνεχώς για το πώς πήγαιναν τα πράγματα στον νέο Ναύσταθμο έχοντας στο πλευρό του και τον αρχιτέκτονα και μηχανικό τον Ολλανδό βαρόνο Σωμπούργκ. Δαπανήθηκαν 62.000 φοίνικες και ο νέος Ναύσταθμος ολοκληρώθηκε στα μέσα του 1830. Αμέσως, ο Κυβερνήτης έβαλε τους Ρώσους να πάρουν στην κατοχή τους τις αποθήκες της Ναυτικής Ρωσικής Υπηρεσίας, οι οποίες βρίσκονταν εκεί που βρίσκεται σήμερα το ΚΕ/ΠΟΡΟΣ καθώς αυτό το σημείο ήταν το πιο κατάλληλο για να εγκατασταθεί ο Ελληνικός Ναύσταθμος. Έτσι, οι Ρώσοι έχτισαν νέες αποθήκες και οι εγκαταστάσεις τους μεταφέρθηκαν οριστικά εκεί ήδη από το 1831. Από εκεί προκύπτει επομένως και η ονομασία «Ρώσικος Ναύσταθμος».

Το Ελληνικό Ναυαρχείο που είχε χτιστεί από το ναύαρχο Τομπάζη είχε 60 εθνικούς επισείοντες, και ανάμεσα τους μια φρεγάτα, ένα παλιό πλοίο, τρία ατμόπλοια, τέσσερις κορβέτες, είκοσι μπρίκια και σκούνες και τριάντα μικρά πλοία. Αυτός ο στόλος περιπολούσε τις ελληνικές θάλασσες²².

Επίσης, εκτός από τον ναύσταθμο, ο οποίος αναφέρθηκε διεξοδικά, στο νησί του Πόρου υπήρχαν και άλλα σημαντικά χτίσματα. Ένα από αυτά ήταν και το μοναστήρι του νησιού που είναι αφιερωμένο στη Ζωοδόχο Πηγή. Το μοναστήρι αυτό λοιπόν ήταν

²¹ Ε. Κούκκου, *Αργοσαρωνικός: Πρακτικά Ιου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, Αθήνα 2008, σ. 275-277.

²² Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 288.

σημαντικό για το ναύαρχο Μιαούλη. Μάλιστα εκεί υπάρχει και οικογενειακός τάφος. Λέγεται κιόλας ότι η κεντρική εικόνα που κοσμεί σήμερα το ναό βρισκόταν στο πολεμικό του πλοίο τον «Άρη» κάνοντας επίκληση στην Παναγία κατά τη διεξαγωγή σημαντικών ναυμαχιών. Πληροφορούμαστε κιόλας ότι από το Μοναστήρι οι επαναστάτες έπαιρναν δύναμη για να δώσουν τον Αγώνα τους και ήταν το εκκλησιαστικό κέντρο της Τροιζηνίας του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα. Από εκεί πέρασαν πολλές σημαντικές μορφές. Ένας από αυτούς ήταν και ο Καποδίστριας.

Ο Καποδίστριας, σύμφωνα με τους ηγουμένους του μοναστηριού, είχε αγαπήσει αυτό το μοναστήρι και το επισκεπτόταν συχνά-πυκνά λόγω της γαλήνης και της κατάνυξης που απέπνεε αυτός ο ιερός χώρος. Ήταν επηρεασμένος από την μητέρα του, η οποία ήταν Κύπρια με καταγωγή από την Ήπειρο με βαθιά αγάπη στην ελληνορθόδοξη πίστη και παραδόσεις. Μάλιστα εξαιτίας κάποιων προβλημάτων που είχε, συχνά κατέφευγε στην Ιερά Μονή της Παναγιάς για να βρει χρόνο να ηρεμήσει, να γαληνεύσει και να κάνει εσωτερική ανασκόπηση. Έτσι, ίδρυσε στο χώρο του μοναστηριού και ορφανοτροφείο το 1828 με διευθυντή τον περισπούδαστο δάσκαλο Γεώργιο Κλεόβουλο. Συγκεκριμένα, στεγάστηκαν περίπου 180 ορφανά στο δάσος της μονής σε προσωρινά χτίσματα. Οπότε ο Πόρος ήταν κατάλληλος και για άλλους σκοπούς λόγω της ησυχίας και της ηρεμίας που είχε. Ακόμη, τα κελιά των μοναχών του μοναστηριού αυτού χρησίμευσαν και σαν ναυτικό νοσοκομείο κατά τη διάρκεια των επιδημικών πυρετών του 1829. Το 1830 ο Καποδίστριας δημιούργησε εκεί και την «Ιερατική Σχολή». Επομένως, το Μοναστήρι αποτελούσε τον πνευματικό φάρο, τον ιερό χώρο για προσκύνημα και για θεραπεία σώματος και ψυχής, και βέβαια το σημείο, το οποίο επισκέπτονταν οι μεγάλοι νησιώτες ναυμάχοι του 1821 είτε όταν ξεκινούσαν είτε όταν γύριζαν από τις ναυμαχίες τους. Μέχρι σήμερα το Μοναστήρι θεωρείται για τους Ποριώτες ως «η προστάτιδα και η πολιούχος δύναμη»²³.

²³ Travel Life, «Πόρος: Η μικρή «Βενετία» του Αργοσαρωνικού», <https://ioniantv.gr/deite-sto-travel-life-ton-poro/?fbclid=IwAR0frd2pO-yZjZCdb-C24sNmhLPpW3nv1rrsZDbHyox8uXrLnWulJ7pSEYQ>, 17/07/2021, Ημερομηνία Πρόσβασης: 19 Αυγούστου 2021

3.2. Οι Ποριώτες Αγωνιστές

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, πρέπει να γίνει αναφορά στους ίδιους τους Ποριώτες Αγωνιστές, οι οποίοι μαρτυρούνται από το γεγονός ότι ήταν μνημένοι στη Φιλική Εταιρεία, όπως ο Σπύρος Μάνεσης, ο Χριστόδουλος Μέξης, ο Κυριάκος Δουζίνας, ο Γεώργιος Μάνεσης, ο Διονύσιος Δουζίνας, ο Ιωάννης Σάκενας, ο Δημήτριος Παπακυριάκου και ο Κυριάκος Σακαντάνης.

Αξιομνημόνευτο είναι το έγγραφο του αρχιμανδρίτη Γρηγορίου Δικαίου, το οποίο επιβεβαιώνει την προσφορά των Ποριωτών στον Αγώνα διορίζοντας μάλιστα αρχηγό αυτών τον Χριστόδουλο Μέξη και έχει ημερομηνία ακριβώς την ημέρα έναρξης της Επανάστασης:

«Περιπόθητοι άδελφοί τών νήσων Πόρου, Αίγινης, Αθηνών και Κάτω Ναχαΐας χαίρετε. Τόν πατριώτην σας Χριστόδουλον Μ. Μέξα, ως νέον με γενναΐα φρονήματα, διορίσαμεν στρατηγόν, επίτάξαντες ἅμα ὅπου φθάση εἰς τὰς νήσους σας, νὰ συναθροισθῆτε πρῶτον οἱ φρόνιμοι καὶ νὰ συσκεφθῆτε ζητοῦντες τοὺς ἀξιωτέρους εἰς τὸ νὰ ἀναδεχθοῦν ἀξιώματα. Ὅθεν ὡς γνωστικοὶ πατριῶτες θέλετε δώσειν ὑπακοήν εἰς τοὺς λόγους του καὶ διορίσαντες τοὺς ἀξιωματικούς, ἐκστρατεύσατε καθὼς ὁ ἴδιος θέλει σᾶς παραστήσει τὴν γνώμην μας. Τὰ τῆς Πελοποννήσου θέλετε μαθεῖν ἀπὸ τὸν ἴδιον. Μὴν ἀμελήσετε ἀδελφοί, μὴν κυττάζετε ἀκαίρους φιλοτιμίας, ἡ πατρίς θέλει σᾶς τιμῆσει εἰς τρόπον ὅπου ὅλοι θέλετε μείναι εὐχάριστοι. Ἐρρωσθε.

Τῆ 25 Μαρτίου 1821 Καλαμάτα

Ὁ Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος».

Πρώτα από όλα όμως θα πρέπει να αναφέρουμε κάποια γενικότερα στοιχεία της συνεισφοράς των Ποριωτών πριν αναλύσουμε επιμέρους προσωπικότητες. Αυτοί που συμμετείχαν ήταν άνθρωποι διαφορετικών κοινωνικών τάξεων και συμφερόντων, οι οποίοι όλοι συνέδραμαν στον Αγώνα. Ήταν άνθρωποι με διακρίσεις, ιδιοκτήτες караβιών αλλά και απλοί άνθρωποι, οι οποίοι είτε σε πόστο αξιωματικού, είτε ναύτη, είτε στρατιώτη, από την αρχή πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στον Αγώνα του Έθνους. Ο καθένας τους, ανάλογα με τις δυνατότητες που έχουν εκείνη την περίοδο, βάζουν σε εργασία έναν αριθμό στρατιωτών πληρώνοντας τους όλα τους τα έξοδα και ξεκινούν να πολιορκήσουν την

Κόρινθο και την Ακροκόρινθο το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1821. Παρέα με εκείνους είναι και οι Αιγινήτες και οι Δερβενοχωρίτες.

Οι караβοκυραίοι (Μάνεσης, Καπασάκης, Νίτης, Βέσης, Κοφινάς, Καραμάνης κ.ά.) διέθεσαν τα καράβια τους, οι έμποροι τα χρήματά τους ενώ ταυτόχρονα όλοι σαν ένα, ανεξάρτητα από την οικονομική κατάσταση του καθένα, συμμετείχαν με όποιο χρηματικό ποσό μπορούσαν. Μάλιστα, σε έγγραφο των δημογερόντων, το οποίο υπογράφηκε στις 22 Αυγούστου του 1823, βλέπουμε να έχουν δώσει το ποσό των 3.600 γροσιών μετά από έρανο που πραγματοποιήθηκε στα νησιά. Σε άλλο έγγραφο μαθαίνουμε ότι η οικονομική προσφορά των Ποριωτών μέχρι την 15η Δεκεμβρίου 1823 ήταν 262.686 γρόσια.

Προτού όμως γίνουν αναφορές σε συγκεκριμένα πρόσωπα, θα πρέπει να πούμε ότι οι πληροφορίες για αυτά τα πρόσωπα και ο κατάλογος που δημιουργήθηκε στη συνέχεια πάρθηκαν από το «Τμήμα Χειρογράφων και Ομοιοτύπων της Εθνικής Βιβλιοθήκης» (κύρια πηγή), όπου είναι καταχωρημένα στο Μητρώο Αγωνιστών των κατά τον Ιερό Αγώνα Αξιωματικών, Υπαξιωματικών, Στρατιωτών και Ναυτών, από τα «Γενικά Αρχεία του Κράτους», από την «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος», από το Αρχείο της Κοινότητας Ύδρας, από τις εκδόσεις της Βουλής και από άλλες σκόρπιες πηγές. Στον Δήμο Πόρου δυστυχώς δεν βρέθηκαν στοιχεία. Οι Ποριώτες δηλαδή εκείνη την εποχή δεν κατέγραφαν τα γεγονότα. Αυτό έχει την εξής αιτία. Επικρατούσε τότε η αρβανίτικη νοοτροπία να μεταφέρονται τα γεγονότα μόνο προφορικά. Για αυτό κι η προσφορά των Ποριωτών είναι μειωμένη κι όχι γνωστή γιατί δεν είναι καταγεγραμμένα τα γεγονότα.

Τα ονόματα κι τα προσωπικά στοιχεία λοιπόν των Ποριωτών που συνείσφεραν στον Αγώνα προκύπτουν από το βιβλίο του Ι. Λαζαρόπουλου. Περιληπτικά λοιπόν προτού αναφερθούν πιο εξειδικευμένες πληροφορίες αυτοί είναι ο Γεώργιος Χατζή Ανέστης Μάνεσης, πλοίαρχος στον αποκλεισμό της Κορίνθου, ο Παντ. Ευσταθίου, ο οποίος δεν φέρει βαθμό ούτε εκδουλεύσεις αξιωματικού, ο Σπ. Καρράς, σημαιοφόρος Ιουλίου 1830, ο Γεωρ. Καραμάνος, ο οποίος από το 1826 ως το τέλος του Αγώνα ήταν ναύτης, ο Αναστ. Ευστ. Πασχάλης, ο οποίος από το 1821-22 ήταν πλοίαρχος του πλοίου Σκούνας και παρευρέθηκε στην πολιορκία της Κορίνθου, ο Σπ. Στ. Νικολάου, ως ναύτης, ο Ιω. Πιπίνος, ο οποίος από το 1822 σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα ήταν ναύτης, ο Αντ. Καρμάδης, ο Δημ. Μεθενίτης, ο οποίος από το 1822 συμμετείχε ως ναύτης σε 5 εκστρατείες, ο Παυλ.

Στούμπος, ως ναύτης, ο Αθαν. Τίτας, ως ναύτης και συμμετέχων στη ναυμαχία των Πατρών.

Θα πρέπει όμως να τονιστούν κι δύο προσωπικότητες που μπορεί να μην ήταν στους πρωτίστους του Πόρου αλλά αποτέλεσαν στυλοβάτες που κρατούσαν ακμαίο το ηθικό κι την ελληνική ψυχή. Πρόκειται για δύο ιερείς, τον Ποριώτη Πρωτόπαππα Γεώργιο του Πέτρου και τον Τροιζήνιο Σακελλάριο Γεώργιο που με την κήρυξη της Επανάστασης πήραν αμέσως τα όπλα. Ο πρώτος μάλιστα με δικά του έξοδα συμμετείχε στην πολιορκία της Κορίνθου και άφησε την τελευταία του πνοή εκεί.

Συνεχίζοντας λοιπόν κάποιοι Ποριώτες, για τους οποίους πρέπει να αναφερθεί διεξοδικά η συμβολή τους κι λίγα στοιχεία παραπάνω, είναι οι εξής. Ο Βεσαλός Γεώργιος πολέμησε στη μάχη της Κορίνθου κι ήταν στρατιώτης του Χριστόδουλου Μέξη που θα αναφερθεί στη συνέχεια. Ο Βέσης Δημήτριος διέθεσε το καράβι του κι τον εαυτό του στην προσπάθεια για Απελευθέρωση. Ο Βρέσης Γεώργιος έχοντας πενήντα στρατιώτες που τους έτρεφε με δικά του έξοδα συμμετείχε στην πολιορκία της Κορίνθου, της Τρίπολης, του Ναυπλίου κι του Νεοκάστρου. Επίσης, έλαβε μέρος κι σε άλλες επιχειρήσεις. Το 1821 συμμετείχε στην εκστρατεία της Χίου με το πλοίο του Θ. Γκιόνη. Αργότερα, την ίδια χρονιά, με το πλοίο του Ανδρέα Μιαούλη πολέμησε στην εκστρατεία της Μυτιλήνης κι της Σάμου. Το 1822 συμμετείχε στην εκστρατεία της Πάτρας, της Χίου και στα ανοιχτά της Ύδρας κι των Σπετσών. Το 1824 στα Ψαρά κι τη Σάμο. Το 1825 στην Αλεξάνδρεια κι στο Μεσολόγγι. Το 1827 πήγε στην Αίγυπτο με την εκστρατεία του Κόχραν.

Άλλος Ποριώτης Αγωνιστής ήταν ο Νικόλαος Γκίκας. Αυτός ήταν πρόκριτος στον Πόρο κι το 1822 έδωσε μάχη κατά του οθωμανικού στόλου κατόπιν έκκλησης των προκρίτων της Ύδρας καθώς ο οθωμανικός στόλος είχε βρεθεί μεταξύ Ύδρας κι Σπετσών στον Αργολικό κόλπο. Αργότερα, την ίδια χρονιά, διορίστηκε βουλευτής της Β΄ Περιόδου στο Άργος. Το 1824 έγινε βουλευτής της Γ΄ Περιόδου μέχρι το 1826. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου πλήρωσε δύο εράνους για να ενισχυθεί οικονομικά ο ελληνικός στόλος και να βοηθήσει την εκστρατεία στο Μεσολόγγι. Την ίδια περίοδο διορίστηκε μέλος μιας τριμελούς Διευθυντικής Επιτροπής ολόκληρου του στρατού της Ανατολικής Ελλάδας. Το 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας τον διόρισε διοικητή της επαρχίας Πόρου κι συνείσφερε πολλά για τη δημιουργία του ναυστάθμου στον Πόρο. Το 1831 όταν ξέσπασε πόλεμος ανάμεσα στους Κυβερνητικούς κι στους Συνταγματικούς, ο Γκίκας ακολούθησε τον

Μιαούλη στην Ύδρα. Οι αξιωματικοί έτσι έβαλαν φωτιά στα σπίτια τους κι μάλιστα λέγεται ότι έκαψαν το σπίτι του Γκίκα, όπου είχε φιλοξενηθεί ο Καποδίστριας.

Άλλος Ποριώτης είναι ο Γκούμας Αντώνιος. Πολέμησε σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα και υπό τον Χριστόδουλο Μέξη στην πολιορκία της Κορίνθου, στη Λειβαδιά κι στη Θήβα. Συμμετείχε κι στην πολιορκία του Πειραιά. Ο Γκούμας Λουκάς συμμετείχε κι αυτός στην πολιορκία της Κορίνθου με τον Χριστόδουλο Μέξη. Ο Δέδες Δημήτριος συμμετείχε στη ναυμαχία στη Σφακτηρία. Το 1827 συμμετείχε στη ναυμαχία μεταξύ των νησιών Λέρνης και Καλύμνου κι κοντά στην Κω. Άλλος σημαντικός είναι ο Δουζίνας Αλέξανδρος, ο οποίος ήταν λογοθέτης κι είχε μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία. Ο Δουζίνας Αναγνώστης συμμετείχε κι αυτός στον Αγώνα μαζί με 65 στρατιώτες που τους πλήρωνε ο ίδιος καθώς κι τον εξοπλισμό τους. Συμμετείχε στις μάχες του Ακροκορίνθου, των Δερβενίων, της Λειβαδιάς και αλλού. Ο Δουζίνας Γεώργιος κι αυτός συμμετείχε στον Αγώνα έχοντας κι αυτός μαζί του στρατιώτες που τους μίσθωνε ο ίδιος. Συμμετείχε στην πολιορκία της Κορίνθου και των Δερβενίων αλλά κι στη Ρούμελη.

Επίσης, σημαντικός είναι ο Δουζίνας Ιωάννης, ο οποίος συμμετείχε στον Αγώνα χωρίς αμοιβή σε πολλές μάχες ως φροντιστής κι στρατιώτης Α΄ τάξης. Κατά την εκστρατεία του Ναυαρίνου εναντίον του Ιμπραήμ Πασά αιχμαλωτίστηκε κι οδηγήθηκε στα πολεμικά πλοία δουλεύοντας δύο χρόνια ως αιχμάλωτος. Μόλις μπόρεσε δραπέτευσε σε εμπορικό πλοίο από όπου οδηγήθηκε στη Σύρο κι από κει στον Πόρο κι επειδή θεωρείτο νεκρός βρήκε τη γυναίκα του ξαναπαντρεμένη. Ο Δουζίνας Κυριάκος ήταν από αυτούς που μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία κι μύησε κι άλλους Ποριώτες. Συμμετείχε στον Αγώνα ως οπλαρχηγός κι οπλίζει κι άλλους με δικά του έξοδα. Πήρε μέρος στην πολιορκία του Ακροκορίνθου. Έπειτα, μετά από πρόταση του Νικήτα Σταματελόπουλου, πολέμησε στη μάχη των Δερβενίων κι της Λειβαδιάς. Τέλος, στη Γρανίτσα δίνεται τέλος στη ζωή του μετά από επίθεση του εχθρού. Ο Καράς Σπύρος εκστράτευσε υπό τις διαταγές του Πέτρου Μαρκέλη και έπειτα υπό τον Θ. Κολοκοτρώνη στην πολιορκία κι στην έφοδο ενάντια στο Ναύπλιο. Επίσης, πήρε μέρος στην πολιορκία του Ακροκορίνθου κι στη μάχη εναντίον του Δράμαλη.

Ο Καρμάδης Σταμάτης πήρε μέρος σε σημαντικές θαλάσσιες συγκρούσεις. Συμμετείχε στον αποκλεισμό του Νεοκάστρου και της Μεθώνης κι επίσης αργότερα υπό τις διαταγές του Φαβιέρου μαχόμενος κατά του εχθρού έχασε το αριστερό του πόδι. Ο

Κουμπής Δημήτριος διακρίθηκε για την τόλμη του αφού συμμετείχε σε πάρα πολλές μάχες, όπως στο Βαλτέτσι, στην Τρίπολη, στο Ναύπλιο, στο Ακροκόρινθο, στα Μέγαρα κ. ά. Μετά πήγε κι στη Στερεά Ελλάδα, στη Στυλίδα, στην Αγία Μαρίνα, στην Αθήνα, στον Πειραιά κ. α. Ο Κριεζής Γεώργιος ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Συνεργάστηκε πριν το ξέσπασμα της Επανάστασης με άλλα μέλη της Φιλικής Εταιρείας στην Οδησσό, στην Κωνσταντινούπολη και στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Με το ξέσπασμα του Αγώνα ήρθε στον τόπο γέννησης του, τον Πόρο, όπου πρωτοστάτησε στο να ξεσηκωθεί η περιοχή. Οι υπηρεσίες του μάλιστα επιβεβαιώνονται από πιστοποιητικό του Νικήτα Σταματελόπουλου. Έλαβε μέρος στην Κόρινθο, στην Αττική, στη Βοιωτία, στο Ναύπλιο, στην Τρίπολη. Υπήρξε αργότερα πολιτικός, πληρεξούσιος στις Συνελεύσεις για το Σύνταγμα του 1844, βουλευτής μέχρι το 1850 κι δήμαρχος. Υποστήριζε πάντα τον Καποδίστρια.

Ο Μάνεσης Γεώργιος συμμετείχε στην Επανάσταση ως κυβερνήτης της σκούνας «Δήμητρα» κι μετέφερε πολεμοφόδια κι τρόφιμα. Επίσης, βοήθησε στον αποκλεισμό κατά θάλασσα του εχθρού στην Κόρινθο κι μετά στην καταδίωξη του. Ο Μάνεσης Κωνσταντίνος συμμετείχε σε πολλές μάχες, όπως στην Κόρινθο και τα Δερβένια, αλλά και στη Ρούμελη μαζί με τον Ηλία Μαυρομιχάλη. Έδωσε για τον Αγώνα πάνω από 10.000 γρόσια. Συνέβαλε κι σε τεράστιο βαθμό στη μάχη του Πόρτο Ράφτη ενάντια στον Ομέρ Βρυώνη. Οι κάτοικοι μάλιστα λένε ότι τους έσωσε από αφανισμό καθώς αν δεν ήταν αυτός ο Ομέρ Βρυώνης θα είχε κυριαρχήσει.

Ο Μάνεσης Σπύρος είναι ο πιο σημαντικός. Η συμβολή του είχε αρχίσει πριν την κήρυξη της Επανάστασης καθώς από πριν είχε ξεκινήσει την προπαρασκευή κι τη διαφώτιση σχετικά με τον Αγώνα πολλών συμπατριωτών του. Έγινε μέλος και της Φιλικής Εταιρείας. Το πιο σπουδαίο γεγονός στο οποίο διαδραμάτισε ρόλο ήταν ότι πριν το ξέσπασμα της Επανάστασης έστειλε από τη Σμύρνη μεγάλη ποσότητα πολεμοφοδίων στη Μάνη ώστε να ενεργοποιήσει τους οπλαρχηγούς της περιοχής που δίσταζαν ακόμα για κάτι τέτοιο. Με την κήρυξη πάλι σηκώνει αμέσως τη σημαία της Επανάστασης στο νησί του Πόρου κι παίρνει μέρος στην πολιορκία της Κορίνθου. Ταυτόχρονα σε όλη τη διάρκεια της Επανάστασης προσφέρει πολλά χρήματα δανείζοντας κιόλας στο Δήμο Πόρου 2.908 γρόσια. Η Ελληνική Πολιτεία αναφέρει ότι το 1828 του χρωστούσαν 20.681 γρόσια.

Ο Μάνεσης Χατζηαναστάσης ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Διέθεσε τη σκούνα του καθώς κι μεγάλα χρηματικά ποσά για τον Αγώνα. Συμμετείχε στον αποκλεισμό της Κορίνθου από τη θάλασσα και στην καταδίωξη των εχθρικών πλοίων, με το πλοίο «Δήμητρα», το οποίο κυβερνούσε ο γιος του Γεώργιος. Συμμετείχε στην πολιορκία της Κορίνθου από ξηρά, στη μάχη των Δερβενακίων αλλά κι σε άλλες μάχες κάτω από τις εντολές του Δ. Υψηλάντη και άλλων οπλαρχηγών.

Ο Μέξης Χριστόδουλος ή Ποριώτης έδωσε μάχη από την αρχή του Αγώνα. Την επωνυμία «Ποριώτης» την πήρε από τους συμπατριώτες του σε ένδειξη τιμής από την αρχή της Ελληνικής Επανάστασης. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία από το 1819 κι πήρε μέρος στην προετοιμασία του Αγώνα. Για παράδειγμα, στην αρχή πριν το ξέσπασμα της Επανάστασης φόρτωσε μια σκούνα με πολεμοφόδια και την έστειλε στον Αλμυρό Σπάρτης για να παροτρύνει τους Μαυρομιχαλαίους που δεν είχαν βρει ακόμα το θάρρος να ξεκινήσουν τον Αγώνα. Μετά φεύγει στην Πελοπόννησο μαζί με τον Παπαφλέσσα για να κηρύξουν την Επανάσταση και στη συνέχεια πάλι μετά από εντολή του Παπαφλέσσα έρχεται στον Πόρο, στις Σπέτσες και στην Αίγινα για να ξεσηκώσει τους κατοίκους. Ο Παπαφλέσσας μάλιστα σε έγγραφο που εκδόθηκε στην Καλαμάτα στις 25 Μαρτίου 1821 τον ονομάζει στρατηγό: «Περιπόθητοι αδελφοί των νήσων Πόρου, Αιγίνης, Αθηνών και κάτω Αχαΐας, χαίρετε. Τον πατριώτη σας Χριστόδουλον Μ. Μέξα, ως νέον με γενναία φρονήματα, διορίσαμεν στρατηγόν, επιτάξαντες άμα όπου φθάση εις τας νήσους σας, να συναθροισθήτε πρώτον οι φρόνιμοι και να συσκεφθήτε ζητούντες τους αξιωτέρους εις το να αναδεχθούν αξιώματα. Όθεν ως γνωστικοί πατριώτες θέλετε δώσειν υπακοήν εις τους λόγους του και διορίσαντες τους αξιωματικούς, εκστρατεύσατε καθώς ο ίδιος θέλει σας παραστήσει την γνώμην μας. Τα της Πελοποννήσου θέλετε μαθείν από τον ίδιον. Μην αμελήσετε αδελφοί, μην κυττάξετε ακαίρους φιλοτιμίας, η πατρίς θέλει σας τιμήσει εις τρόπον όπου όλοι θέλετε μείνιν ευχάριστοι. Έρρωσθε.»

Επίσης, συμμετείχε στην εκστρατεία της Κορίνθου ως αρχηγός εκστρατευτικού σώματος. Μετά μαζί με σώμα Ποριωτών εκστρατεύει κι στη Στερεά Ελλάδα. Λαμβάνει μέρος σε όλες τις σημαντικές μάχες όπως στην Τρίπολη, στη Μονεμβασιά, στην Ανατολική Στερεά, στη Στυλίδα, στην Αγία Μαρίνα και αλλού. Μάχεται κι στον Ισθμό της Κορίνθου, στο Άργος κατά του Δράμαλη και στα Δερβενάκια. Αργότερα, συμμετέχει και στη Β΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρος ως παραστάτης και πληρεξούσιος του Πόρου. Η

δράση του δε σταματάει μόνο εκεί καθώς όταν ήρθε ο πρώτος διχασμός τάχθηκε ενάντια στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και υπέρ των Κυβερνητικών, Μαυροκορδάτου και Κουντουριωταίων, των οποίων έγινε πρωτοπαλλήκαρο με το αζημίωτο.

Ο Πανάγος Πάνος ήταν δημότης Τροιζήνος, κάτοικος Πόρου. Στην κήρυξη της Επανάστασης βρισκόταν στη Βλαχία, όπου τελούσε τις διαταγές του Αλέξανδρου Υψηλάντη κι έλαβε μέρος στις μάχες του Ιονίου του 1821 με αποτέλεσμα να διαλυθεί το ελληνικό τάγμα των Ιερολοχιτών. Μετά κατέφυγε στην Τρανσυλβανία. Όταν γύρισε στην Ελλάδα συμμετείχε με τον Κανάρη στην πυρπόληση της τουρκικής κορβέτας στη Χίο. Συμμετείχε και στις μάχες του Νεόκαστρου, του Μεσολογγίου, του Πειραιά, της Κρήτης και του Άργους.

Βέβαια υπήρξαν κι πάρα πολλοί άλλοι που συμμετείχαν στον Αγώνα, έδωσαν μεγάλα χρηματικά ποσά κι πέθαναν για χάρη της πατρίδας αλλά επιλέχθηκαν, όπως είδαμε κι προηγουμένως, να αναφερθούν συγκεκριμένα πρόσωπα που μου κέντρισαν περισσότερο το ενδιαφέρον²⁴.

3.3. Η συνεισφορά των Ποριωτών σε διάφορα γεγονότα της Επανάστασης

Ήδη, μέσα από το κεφάλαιο με τους Ποριώτες Αγωνιστές, έχουμε καταλάβει τα πιο σημαντικά γεγονότα στα οποία οι άνθρωποι αυτοί διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο. Όμως αξίζει να στραφεί η προσοχή μας πιο συγκεκριμένα στα γεγονότα αυτά για να γίνουν πιο σαφή και για αυτό δημιουργείται αυτό το υποκεφάλαιο. Τα γεγονότα δηλαδή που καθόρισαν την Επανάσταση και σε αυτά πρωτοστάτησαν οι άνθρωποι της Τροιζηνίας και συγκεκριμένα του Πόρου ήταν τρία και είναι τα εξής.

Το πρώτο γεγονός στο οποίο οι Ποριώτες ήταν στην πρώτη γραμμή ήταν στην πολιορκία της Κορίνθου. Πιο συγκεκριμένα, στην πολιορκία της Κορίνθου συνέβησαν τα εξής. Στις 15 Μαρτίου ο Αλέξανδρος Δουζίνας, αφού πρώτα απέκτησε τα κατάλληλα πολεμοφόδια, πήγε να πολιορκήσει την Κόρινθο με τη βοήθεια πολλών συμπατριωτών του. Ο Ν. Σπηλιάδης μας μιλά για το γεγονός αυτό και λέει τα εξής:

«Οί Τούρκοι τῆς Κορίνθου ἐκλείσθησαν τὴν 24ῃ Μαρτίου στὴν Ἀκρόπολη. Οἱ Κορίνθιοι δὲν ἤθελαν νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν Τούρκων παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ

²⁴ Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 57-130.

γεραιτέρου ἀδελφοῦ Πανούτσου. Στὴν Μεγαρίδα συνήλθαν διάφοροι γιὰ νὰ ἀποφασίσουν, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὁ Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν Ἰωνᾶς, ὁ Μέξης ὁ Ποριώτης, ὅστις ἐφονεύθη τότε ἀπὸ τινὰ Τοῦρκον Καρυστινὸν καὶ ὁ ἀδελφός του Χριστόδουλος, ὁ Κυριακὸς Δουζίνας, ὁ Γεώργιος Κριεζῆς, ὁ Σταμάτης πρῶην Οἰκονόμου, ὁ Παντελῆς Εὐσταθίου φθάσαντες ἀπὸ τὸν Πόρο μὲ διακοσίους, ἐκινήθησαν μὲ ἕως δύο χιλιάδες Ἕλληνες εἰς τὴν Ἀκροκόρινθο καὶ πολιορκήσαν τοὺς Τούρκους».

Ἀκόμα, ὁ Φωτάκος αναφέρει:

«Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ Ἀπριλίου καὶ πρὸ τῆς Λαμπρῆς [...] οἱ Καλαβρυτινοὶ καὶ οἱ Κορίνθιοι φθάσαντες εἰς Κόρινθον, ἤρρον ἐκεῖ τοὺς Ποριώτας, τοὺς ΔερβENOχωρίτας, τὸν ἀρχιερέα Δαμαλῶν καὶ ἄλλους».

Ἄλλο ἐγγραφο ποὺ μας δείχνει τὴ παρουσία τῶν Ποριωτῶν στὴν Κόρινθο ἦταν αὐτὸ τῆς 19ης Ἀπριλίου 1821 ποὺ οἱ Ποριώτες ζητοῦν τὴ βοήθεια τῶν Σπετσιωτῶν σὲ πολεμοφόδια, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ φέρουν στὴν πολιορκία αὐτὴ θετικὸ ἀποτέλεσμα. Ἐπίσης, οἱ Σπέτσες καὶ ἡ Ὑδρα κινδύνεψαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀργότερα καθὼς εἶχαν σκοπὸ νὰ καταστρέψουν τὰ δύο νησιά κι ἐτσι ζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν Ποριωτῶν ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐγγραφα.

«Κύριοι Ἐφοροὶ τῆς νήσου Σπετσῶν

10 Ἰουνίου 1822, ἐκ Πόρου

Παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου σας ἐλάβομεν τὸ ἀδελφικὸν σας καὶ εἶδομεν τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα· ἀμέσως διωρίσθη προκήρυξις, παρακαλώντας τοὺς ναῦτας μας ν' ἀκολουθήσουν αὐτὸ τὸ θεάρεστον κίνημα. Ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασε καὶ κάποιος πατριώτης σας κ. Ἀλέξανδρος, καὶ ἐτσουρμάρησε μερικούς, δίδοντάς τοὺς καὶ εἰς τὰς χεῖρας μισὸν μηνιαῖον, καὶ μὲ ὑποχρέωσιν ὅτι, ἀφοῦ φθάσουν εἰς τὰ αὐτόθι, νὰ τοὺς δώσῃ καὶ τὸ ἄλλο, ὅθεν, ἀδελφοί, ἡμεῖς διὰ νὰ ἀκολουθήσουν ταχύτατα οἱ εἰδικοί μας, τοὺς ἐκάμαμεν μίαν εὐχαρίστησιν, πλὴν ἀφοῦ φθάσουν αὐτοῦ, νὰ τοὺς δοθῇ ἐκεῖνο ὅπου δίδεται καὶ εἰς τοὺς πατριώτας σας, διὰ νὰ συντρέχουν μὲ κάθε προθυμίαν καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην μένομεν.

Οἱ ἀδελφοί σας

Ἐφοροὶ τῆς νήσου Πόρου».

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας τῆς νήσου καὶ πόλεως τῆς Ὑδρας

Ἄμα τοῦ λαβεῖν τὸ εὐγενές σας, τὴν ἰδίαν στιγμὴν μὲ μεγαλωτάτην προθυμίαν καὶ ὑπὲρ δύναμιν μας ἀρχίσαμεν νὰ καταβάλωμεν καὶ νὰ συνάξωμεν διὰ νὰ ξεκινήσωμεν ὅσους γεμιτζῆδες ἠμπορέσωμεν κατὰ τὴν ἐπιταγὴν, καὶ ἕως τὸ βράδυ ἐλπίζομεν ἢ τὸ πουρνὸν νὰ τοὺς ξεκινήσωμεν, καὶ μένομεν.

Τῆ 3 Σεπτεμβρίου 1822

εἰς τὰς ἐπιταγὰς σας πρόθυμοι

(Σ) Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Πόρου».

Συνεχίζοντας, λοιπόν, με το πνεῦμα ανιδιοτέλειας και αδελφικότητας που είχαν στις ψυχές τους οι κάτοικοι του Πόρου χωρίς να καθυστερήσουν ἔστειλαν ἔμπειρους ναυτικούς για να βοηθήσουν τα δύο νησιά που κινδύνευαν. Επιπλέον, ὁ, τι ἄλλο ακολούθησε στην Ακροκόρινθο ἔχει αναφερθεῖ ἤδη στο κεφάλαιο με τον Επίσκοπο Δαμαλῶν Ἰωνά Κωνσταντινίδη²⁵.

Μάλιστα ο Γρηγόριος ο Δίκαιος εἶχε στείλει και ἓνα γράμμα προς τους Ποριώτες που επιβεβαιώνει πόσο χρήσιμοι ἦταν στην πολιορκία της Ακροκορίνθου παρακαλώντας τους να γυρίσουν πίσω για τη δεύτερη πολιορκία που θα ξεκινούσε ξανά. Το γράμμα αυτό πάρθηκε ἀπὸ το Αρχεῖο του Κωνσταντίνου Λογοθέτη Δουζίνα.

«Ἄνδρες σύμαχοι Αιγενίται Ποριότε (καί) λοιποὶ σὰς ἀσπαζόμεθα.

Με ἄκραν λύπην μας ἐμάθομεν τὴν ἀναχώρησιν σας (καὶ) μάλιστα εἰς αὐτὸ το στενὸν τοῦ καιροῦ, κατὰ το ὁποῖον ἡ πατρίς εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἐσᾶς. Ἡμεῖς δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἔχεται μεγάλα δίκαια με ὄλλον τούτον ἦτον δίκαιον νὰ τα παραβλέψεται ὄλλα τα κουσούρια τῶν Κορινθίων (καὶ) ὅπως δυνηθεῖται νὰ οικονομηθῆτε κατὰ το παρὸν, ἕως ὅτου νὰ φροντίσωμεν νὰ ἀναπαύσωμεν ὄλλους (καὶ) ἐσᾶς (καὶ) τοὺς ἄλλους. Λοιπὸν ἰδοὺ τὸρα στέλλομεν τὸν γραμματικὸν μας, Χαραλάμπην, εἰς τοὺς ὁποῖους τοὺς λόγους δόσετε προσοχὴν ἐκλέγοντες ἀδελφοί το συμφέρον, (καὶ) στοχαζόμενοι ὅτι φίλοι εἰς ἀνάγκη φαίνονται χρήσιμοι, (καὶ) μάλιστα ἐν ταύτῃ τῇ ἀνάγκῃ, ἡ ὁποία ἐπαπειλεῖ ὄλλον το γένος.

Ταῦτα (καὶ) ἀσπαζόμενος σας μένομε.

25: Ἀπριλλίου: 1821: ἐκ Σοφικοῦ.

Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δίκαιος»²⁶.

²⁵ Γ. Αθανασίου, *ὁ. π.*, σ. 21-30.

²⁶ Κ. Δουζίνας, *ὁ. π.*, σ. 65.

Δευτερευόντως, οι Ποριώτες συνέβαλαν κι σε άλλα γεγονότα. Οι αγώνες τους συνδέονται και ακολουθούν την ίδια τακτική μαζί με τους μεγάλους Αγωνιστές, όπως τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον Νικήτα Σταματελόπουλο (Νικηταράς ο Τουρκοφάγος), τον Χατζηχρήστο, τον Αναγνώστη Πετιμεζά, τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη κ.ά., των οποίων τα σώματα είχαν πάντοτε οπλαρχηγούς και στρατιώτες από τον Πόρο. Μέσα από τα έγγραφα τους, βλέπουμε να πολεμούν στην Αργολίδα και στην Ανατολική Στερεά, με σημαντική προσφορά στις μάχες στα Δερβένια το 1821-1822 και 1825-1827, στις μάχες στις περιοχές της Αγίας Μαρίνας και της Στυλίδας, καθώς και στο Νεόκαστρο κατά των Αιγυπτίων του Ιμπραήμ. Επίσης, ορισμένοι από τους Ποριώτες πηγαίνουν και στην Κρήτη για να συνεισφέρουν. Αλλά και στον κατά θάλασσα Αγώνα τους βλέπουμε να πολεμούν ως αξιωματικοί, υπαξιωματικοί ή και μπουλουξήδες με τον Αν. Μιαούλη, τον Α. Κριεζή, τον Γ. Σαχίνη κ.ά.²⁷.

Στις αρχές της Επανάστασης, όμως, εκτός από όλα αυτά τα γεγονότα που αναφέρθηκαν προηγουμένως, πραγματοποιήθηκε το πιο σπουδαίο σημείο αναφοράς για τον Πόρο όσον αφορά τη συμβολή του στον Αγώνα. Στην ουσία αυτό το γεγονός καθόρισε την αρχή για να ξεσπάσει η Επανάσταση. Το γεγονός είναι ότι στις 17 Μαρτίου 1821 το Ποριώτικο πλοίο ΔΗΜΗΤΡΑ του Χατζηαναστάση Μάνεση με καπετάνιο το γιο του Γιώργη και τις κατευθύνσεις του οπλαρχηγού του Πόρου Χριστόδουλου Μέξη, έφθασε στον Αλμυρό της Μεσσηνιακής Μάνης, τη σημερινή Βέργα. Αυτό παρέδωσε στους Μανιάτες και στους λοιπούς οπλαρχηγούς του Μωριά το πολύτιμο φορτίο με τα μπαρουτόβολα, ώστε να ξεκινήσει η μεγάλη Εξέγερση. Το πρώτο σημαντικό αποτέλεσμα που κατάφερε αυτή η ενέργεια ήταν η παράδοση της Καλαμάτας από τον πασά της Αρναούτογλου στον Πετρόμπεη στις 23 Μαρτίου.

Πιο συγκεκριμένα, στη Μάνη εκείνη τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή βρισκόταν ο Παπαφλέσσας και ο Αναγνωσταράς, ενώ ο Κολοκοτρώνης είχε φτάσει στην Καρδαμύλη. Το φορτίο που έφτασε το παρέλαβαν ο Παπαφλέσσας και ο Αναγνωσταράς. Κορόιδεψαν τον Πασά της Καλαμάτας τον Αρναούτογλου που είδε το φορτίο να φτάνει πως πρόκειται για λάδι ενώ ταυτόχρονα οι δύο Αγωνιστές διέδιδαν τις φήμες πως υπάρχουν ληστές στην περιοχή έτσι ώστε να τους αποπροσανατολίσουν από τους ίδιους.

²⁷ Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 21-30.

Ο Αρναούτογλου τότε κάλεσε τους πρόκριτους της πόλης επειδή φοβόταν ότι θα κινδύνευε από τους υποτιθέμενους ληστές. Εκείνοι του είπαν ότι με τους 150 Τούρκους φρουρούς που βρίσκονταν στην περιοχή δεν ήταν σίγουρο ότι η ασφάλεια της πόλης θα ήταν δεδομένη. Έτσι, έγινε πρόταση για ενίσχυση του αριθμού των φρουρών με ανθρώπους από τη Μάνη με αποτέλεσμα την 20^η Μαρτίου να καταφθάσουν στην περιοχή της Καλαμάτας επιπλέον 150 Μανιάτες με αρχηγό τον γιο του Πετρόμπεη, τον Ηλία Μαυρομιχάλη.

Το σχέδιο μπαίνει σε εφαρμογή. Μόλις φτάνει ο Ηλίας Μαυρομιχάλης προτείνει στον Αρναούτογλου ότι θα πρέπει να ζητήσει από τον Πετρόμπεη επιπλέον φρουρούς επειδή τάχα θα έμπαιναν κλέφτες στην περιοχή της Καλαμάτα για να τη λεηλατήσουν. Ο Αρναούτογλου έπεσε στην παγίδα και έτσι είπε στον Πετρόμπεη να στείλει στην πόλη και άλλους.

Αυτό ήταν και το σύνθημα που περίμεναν οι καπεταναίοι που είχαν συγκεντρωθεί ήδη στις Κιτριές, έξω από την Καλαμάτα. Επομένως, στις 22 Μαρτίου από το απόγευμα ως τα χαράματα της επομένης μέρας 2.000 ένοπλοι Μανιάτες με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τους Μούρτζινους, τους Καπετανάκηδες, τους Κουμουντουράκηδες, τους Κυβέλους, τους Χρηστέηδες, και τον Παναγιώτη Βενετσανάκο κατέλαβαν τους λόφους γύρω από την πόλη. Ταυτόχρονα, ο Παπαφλέσσας, ο Μητροπέτροβας, ο Αναγνωσταράς, ο Παπατσώνης, ο Κεφάλας, ο Νικηταράς, οι Σαμπαζώτες, οι Αμπλακιώτες και οι Πισινοχωρίτες πλησιάζουν την πόλη από την άλλη της πλευρά και την κυκλώνουν.

Ο Αρναούτογλου, λοιπόν, κατάλαβε αργά τι είχε συμβεί με αποτέλεσμα το πρωί της 23ης Μαρτίου 1821 οι επαναστάτες να εισέλθουν στην πόλη της Καλαμάτας. Ο Ηλίας Μαυρομιχάλης ζητά από τον Αρναούτογλου να παραδοθεί. Εκείνος παραδίδεται χωρίς αντίσταση και αναγκάζεται να παραδώσει την πόλη και τον οπλισμό του με πρωτόκολλο. Αργότερα, την ίδια μέρα ακολουθεί δοξολογία στον ιερό χώρο των Αγίων Αποστόλων, όπου οι ιερείς δίνουν την ευλογία τους. Κατόπιν, οι οπλαρχηγοί συνεδρίασαν και αποφάσισαν να δημιουργηθεί μια επαναστατική επιτροπή με το όνομα «Μεσσηνιακή Γερουσία» ή «Σύγκλητος», η οποία θα οργάνωνε καλύτερα τα του Αγώνα. Ηγέτης της Γερουσίας έγινε ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης με τον τίτλο «αρχιστράτηγος των σπαρτιατικών δυνάμεων». Αμέσως η «Μεσσηνιακή Γερουσία» εξέδωσε την Προκήρυξη

«Προειδοποίησις εις τας Ευρωπαϊκάς Αυλάς». Η προκήρυξη αυτή ενημέρωνε το λαό πως αποφασίστηκε ότι το Έθνος θα απαλλαχτεί από τον τουρκικό ζυγό κι ζητούσε τη βοήθεια όλων.

Αυτή η προμήθεια λοιπόν των πυρομαχικών είχε αποφασιστεί στη συνέλευση της Φιλικής Εταιρείας το Δεκέμβριο του 1820 στο Ισμαέλ της Μολδαβίας μετά από το σχετικό αίτημα του Παπαφλέσσα και τη φροντίδα του Χριστόδουλου Μέξη που διαχειρίστηκε και τα χρήματα της Εταιρείας για την αγορά τους από το Αϊβαλί και τη Σμύρνη. Σε ανάμνηση του ιστορικού αυτού γεγονότος ο Πολιτιστικός & Αναπτυξιακός Σύλλογος Βέργας διοργανώνει κάθε χρόνο στη Βέργα τέτοιες μέρες την εκδήλωση «ΔΡΟΜΟΙ ΜΠΑΡΟΥΤΙΟΥ» με τη συμμετοχή και του Δήμου Πόρου.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι από την Ένωση Βουρλιωτών Μικράς Ασίας ήρθε η πληροφορία ότι η προμήθεια του μπαρουτιού στη Σμύρνη έγινε με τη βοήθεια της οικογένειας του εύπορου Σμυρναίου γιατρού Μιχαήλου Ναύτη, δραστήριου μέλους της Φιλικής Εταιρείας, ο οποίος με τη σύζυγό του Κυριακή ενίσχυσε οικονομικά τον Αγώνα. Η Κυριακή μάλιστα ενέργησε αυτοβούλως οργανώνοντας μυστικούς εράνους στη Μικρά Ασία για να συμπληρωθεί το ποσό, και το Μάρτιο του 1821 εστάλη με το πλοίο στη Μάνη η σημαντική αυτή ποσότητα των πολεμοφοδίων.

Μια ακόμη προσφορά της Κυριακής Ναύτη ήταν και η αποστολή του ποσού των 3.000 γροσιών στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Παράλληλα, πούλησε τα κοσμήματα της κι μέρος της περιουσία της, για να βοηθήσει την Ελλάδα να φτάσει πιο κοντά στο στόχο της, δηλαδή την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και την εξασφάλιση της ελευθερίας. Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, μαζί με τον άνδρα της, κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για να μαζέψει χρήματα μέσα από εράνους. Εκείνη την περίοδο κιάλας στη Σμύρνη είχε δημιουργηθεί η «Φιλόμουσος και Φιλάνθρωπος Γραικική Εμπορική Εταιρεία», τα χρήματα της οποίας πήγαιναν για την αγορά και μεταφορά πολεμοφοδίων στην Ελλάδα. Τα στοιχεία αυτά δόθηκαν στην Ένωση Βουρλιωτών από τους απογόνους της ιστορικής αυτής οικογένειας που ζουν σήμερα στη Σύρο.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν πόσο μεγάλη ήταν η προσφορά του μικρού μας νησιού του Πόρου με την καθοριστική συμμετοχή του στη μεταφορά του μπαρουτιού κατά την έναρξη του Μεγάλου Αγώνα²⁸.

Ο Αλμυρός λοιπόν δεν επιλέχθηκε τυχαία. Από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους παίρνουμε τις πληροφορίες ότι κατά την Τουρκοκρατία, την Επανάσταση και μετά την Απελευθέρωση ήταν το κύριο λιμάνι της Καλαμάτας και κατ' επέκταση της Μεσσηνιακής Μάνης. Το τεχνητό λιμάνι που γνωρίζουμε σήμερα κατασκευάστηκε μετά το 1880. Επίσης, μαθαίνουμε ότι στο πλοίο που παρέδωσε το μπαρούτι βρισκόταν εκεί και ο συνεργάτης και έμπιστος απεσταλμένος του Παπαφλέσσα, του οποίου το όνομα ήταν Χριστόφορος Μάλης, ο οποίος ήταν Αγωνιστής από την Κύπρο.

Υπάρχει σχετικό έγγραφο για αυτή την αποστολή. Αυτό το έγγραφο λέει πως ο Νικόλαος Σπηλιωτόπουλος στις 12 Μαρτίου 1821 έστειλε από την Ύδρα μέσω του Μάλη στον Παπαφλέσσα μπαρούτι. Συγκεκριμένα, αναφέρεται:

«μολύβι χυτόν εις βόλια οκάδες 830: ήτοι οκτακόσιαις τριάντα, και άχυτον εις λάμαις ΙΙ οκάδες 650 ήτοι εξακόσιαις πενήντα και κριθάρι διά σκέπασμα (καμουφλάρισμα δηλ.) του από Πόρου μπαρουτιού κιλά 143 ήτοι εκατόν σαράντα τρία καθώς και το την πανοσιότητα του γράμμα της τιμότητος του διαλαμβάνει τα οποία εγώ ο ίδιος επήγα εις Αλμυρόν και παρέδωσα όπου η πανοσιότητα του (δηλ. ο Παπαφλέσσας) με edιώρισεν. Όθεν ευρέθεις ενταύθα και ζητηθείς να δώσω περί τούτων μαρτυρίαν έδωσαν την παρούσαν ιδιόχερρον.

23 Μαΐου 1822 Μονασ(τήριον) Καλτεζαίς.

Χαραλάμπης ΜάληςΚύπριος βεβαιώ.»

Το γράμμα αυτό ήταν γραμμένο από το ίδιο χέρι του Μάλη και το επιβεβαιώνουν και ανώτεροι σημαντικοί αξιωματούχοι του Αγώνα γιατί ήταν παρόντες στην ομολογία του Μάλη. Άρα, ο ίδιος ο Παπαφλέσσας παρέλαβε τα πολεμοφόδια στις 22 Μαρτίου 1821 που επιβεβαιώνεται και αυτό από ιδιόχειρη απόδειξη:

«Έλαβον τα όπισθεν από τον κύριον Νικόλαον Σπηλιωτόπουλον εις τας 22 Μαρτίου του 1821 έτους διά του Χαραλάμπου Μάλη και τα διεμοίρασα όπου τότε καλούσε

²⁸ *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΒ, Αθήνα 2000, σ. 80-90.

η ανάγκη της πατρίδος. Προς τούτους έλαβα από τον ίδιον Σπηλιωτόπουλον εις μετρητά γρόσια εκατόν, γρ. 100 και ούτω υποσημειούμαι.

Τη 18 Μαΐου 1822 Τριπολιζά

Ο αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δίκαιος»

Στο μεταξύ, τα έγγραφα αυτά τα επικυρώνει και η Πελοποννησιακή Γερουσία με το κάτωθεν σύντομο σημείωμα της:

«Η Πελοποννησιακή Γερουσία επικυροί το παρόν αποδεικτικόν.

Την 20 Σεπτεμβρίου 1822 Τριπολιζά

Ασημάκης Φωτήλας αντιπρόεδρος

(Τ.Σ.) Ο αρχιγραμματεύς Ν. Σπηλιάδης»

Να πούμε κιόλας εδώ ότι επειδή η συμβολή του Πόρου ήταν καθοριστικής σημασίας εκείνη τη δεδομένη χρονική στιγμή, η βοήθεια του ζητήθηκε ξανά πολύ αργότερα στις 11 Οκτωβρίου του 1827 προκειμένου να στείλει κανόνια ευκολογύριστα και τους ανάλογους βόλους ώστε να μπουν στη Βέργα του Αλμυρού για να αντιμετωπίσουν τον Ιμπραήμ Πασά. Άρα, η βοήθεια του Πόρου είχε μείνει χαραγμένη και την είχαν στο μυαλό τους σαν προτεινόμενη λύση για ό,τι χρειαστεί. Επίσης, ο Αλμυρός από τότε έγινε το λιμάνι για να ξεφορτώνονται και να αποθηκεύονται διάφορα εφόδια με προορισμό τις επαρχίες της Κάτω Μεσσηνίας, της υπόλοιπης Μάνης και της Αρκαδίας ως τα Καλάβρυτα και την Ολυμπία.

Ο Αλμυρός δηλαδή προεπαναστατικά αλλά και μετά ήταν το κυριότερο λιμάνι στο Μεσσηνιακό Κόλπο. Ήταν αγκυροβόλιο και ένα είδος ναυστάθμου να επισκευάζονται και να ανεφοδιάζονται τα τότε πολεμικά τους σκάφη και τα μπουρλότα²⁹.

Να πούμε κιόλας εδώ ότι για το γεγονός αυτό της μεταφοράς του μπαρουτιού οι απόψεις δίστανται. Κάποιοι συγγραφείς λένε ότι το μπαρούτι έφτασε στην Καρδαμύλη και όχι στον Αλμυρό. Επίσης, κάποιοι λένε ότι δε το παρέλαβε ο Παπαφλέσσας αλλά κάποιος άλλος και ταυτόχρονα υπάρχει αντίθεση στο αν αυτά τα εφόδια μεταφέρθηκαν στη μονή Μαρδακίου της Αλαγονίας ή στη Μονή του Προφήτη Ηλία της Καλαμάτας. Μαθαίνουμε όμως ότι την ώρα της μεταφοράς και αυτό είναι ομόφωνο από όλους ότι

²⁹ Γ.Α.Κ., *Αλμυρός: Ιστορικά*, Συλλογή Μίμη Φερέτου, ΑΒΕ13, ΦΑΚ. 125.

έσπασε ένα βαρέλι και χύθηκε μπαρούτι, κάτι που ανησύχησε τους Τούρκους. Όμως κατάφεραν οι Έλληνες να τους αποπροσανατολίσουν³⁰.

Ακόμη, στον Πόρο έγινε μια σημαντική διάσκεψη που αξίζει να αναφερθεί καθώς αφορούσε το συνοριακό ζήτημα του νέου ελληνικού κράτους που θα ιδρυόταν. Μπορεί να μην έχει άμεση επαφή με τον Αγώνα εναντίον των Τούρκων αλλά πραγματοποιήθηκε μέσα στην περίοδο της αναταραχής και του ένοπλου Αγώνα και αποτελεί κομβικό σημείο για την ιστορία του Ελληνικού Έθνους και πόσο μάλλον που πραγματοποιήθηκε η διάσκεψη αυτή στο νησί του Πόρου.

Γνωρίζουμε ότι ο πρωταρχικός στόχος κήρυξης της Επανάστασης του 1821 ήταν να αποκτήσουν οι Έλληνες ένα ανεξάρτητο κράτος, με μεγάλη εδαφική έκταση, ώστε να περιλαμβάνει τους περισσότερους δυνατούς ελληνικούς πληθυσμούς, αλλά και να είναι ικανή αυτή η έκταση να επιβιώσει.

Το 1828, ο Ιωάννης Καποδίστριας γνώριζε καλά ότι για την επίτευξη του παραπάνω στόχου θα αντιμετώπιζε δυσκολίες όχι μόνο από τους εχθρούς, αλλά και από τις Μεγάλες και κυρίαρχες τότε Δυνάμεις της Ευρώπης, την Τσαρική Ρωσία, την Αγγλία και τη Γαλλία, οι οποίες έπρεπε να ψηφίσουν θετικά για την ίδρυση και την αναγνώριση του νέου κράτους. Αυτό όμως δε συνδεόταν με τις γεωπολιτικές επιδιώξεις τους, λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας και των συμφερόντων που είχαν πάνω σε αυτή. Δηλαδή, οι Δυνάμεις συμφωνούσαν γενικά στο ότι η Ελλάδα έπρεπε να γίνει ανεξάρτητο κράτος αλλά ανταγωνίζονταν για το ποιος τελικά θα υπερισχύσει.

Ήδη η κατάσταση ευνοούσε περισσότερο τους Ρώσους, αφού ο Κυβερνήτης ήταν ρωσόφιλος. Γι' αυτό το λόγο, και οι Άγγλοι και οι Γάλλοι κατέβαλαν προσπάθειες να εκμεταλλεύονται κάθε φορά τα όποια εσωτερικά ελληνικά προβλήματα μπορεί να προέκυπταν και κυρίως τις κατά καιρούς εσωτερικές διαμάχες για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους.

Για τον καθορισμό των συνόρων του νέου κράτους, λοιπόν, ο έμπειρος και οξυδερκής Κυβερνήτης είχε αναλάβει ήδη από το 1827, πριν την άφιξή του στην Ελλάδα, έντονο διπλωματικό αγώνα ισχυρής προβολής του θέματος έναντι των Δυνάμεων, ώστε να συντηρεί το ενδιαφέρον τους και να εξουδετερώνει τις όποιες δυσμενείς για τα ελληνικά συμφέροντα αποφάσεις τους. Τα επιτυχή στρατιωτικά και διπλωματικά γεγονότα υπέρ των

³⁰ Σ. Γ. Καπετανάκης, *Οι Μανιάτες στην Επανάσταση του 1821*, Αθήνα 2015, σ. 54.

Ελλήνων από τις αρχές μέχρι και τον Αύγουστο του 1828, συνέβαλαν στη βελτίωση των διαπραγματευτικών θέσεων του Κυβερνήτη και στην τολμηρότερη από μέρους του προβολή τους.

Οι τρεις εκπρόσωποι των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν οι εξής: Στράτφορντ Κάννιγκ της Αγγλίας (ανηψιός του φιλέλληνα Άγγλου πρωθυπουργού Τζωρτζ Κάννιγκ), Γκιγεμινώ της Γαλλίας και Ριμπωπιέρ της Ρωσίας. Μετά από πρόταση του Κάννιγκ, συμφωνήθηκε με τον Καποδίστρια η διάσκεψη να συνεχιστεί με τη συμμετοχή του Κυβερνήτη στην προσωρινή τότε έδρα της Ελληνικής Κυβέρνησης, στο ήσυχο και ασφαλές λιμάνι του Πόρου στις 11/23 Σεπτεμβρίου 1828. Δεν έχει εξακριβωθεί πού ακριβώς έγινε η Διάσκεψη, αλλά λόγω μη ύπαρξης καταλλήλου κτηρίου στο νησί, εκτιμάται ότι έγινε στη βρετανική φρεγάτα Dryad, στην οποία επέβαινε και ο Άγγλος πρεσβευτής, στο λιμάνι του νησιού.

Στο υπόμνημα που κατέθεσε ο Κυβερνήτης στους πρεσβευτές κατά τη διάσκεψη, ζητούσε να περιληφθούν στην Ελληνική Επικράτεια περιοχές του μεγαλύτερου κατοικούμενου από Έλληνες χώρου του χερσαίου κορμού και των νησιών. Με εύστροφους διπλωματικούς χειρισμούς διαπραγματεύτηκε αποτελεσματικά και πέτυχε να ανατρέψει τις αρχικές προτάσεις τους, κυρίως των Άγγλων, που ήθελαν τον περιορισμένο εδαφικό χώρο για το νέο κράτος με μόνο την Αττική, την Πελοπόννησο και τις Κυκλάδες.

Επίσης στη διάσκεψη συζητήθηκαν και άλλα σημαντικά θέματα για την Ελλάδα, όπως το θέμα της επικυριαρχίας του Σουλτάνου πάνω στη χώρα και εκείνο της οικονομικής ενίσχυσής της.

Αυτό που είχε διατυπωθεί λοιπόν στη Διάσκεψη του Λονδίνου σχετικά με τα σύνορα ήταν ότι «τα όρια του ελληνικού κράτους θα έπρεπε να περιλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού που έχει πάρει όπλα εναντίον της Πύλης. Τα σύνορα αυτά θα πρέπει να καθορίζονται σαφώς και να προστατεύονται εύκολα». Οι προτάσεις λοιπόν ήταν τέσσερις διαφορετικές από τον Αχελώο μέχρι τον Ισθμό. Τι θα γινόταν με την Εύβοια ήταν στον αέρα ενώ η Κρήτη και η Σάμος δεν αναφερόταν καθόλου και ορισμένα νησιά θα υπάγονταν εντός ελληνικών συνόρων. Όμως ο Καποδίστριας βρήκε την ευκαιρία και πρότεινε τη γραμμή από τον κόλπο του Βόλου (Παγασητικός) μέχρι τη Σαγιάδα (Θεσπρωτία). Έτσι, η Ελλάδα απέσπασε τελικά όλη τη Στερεά Ελλάδα (ως τη γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού), την Πελοπόννησο, τα παρακείμενα νησιά, την Εύβοια, ενώ θα γινόταν διαπραγμάτευση για τη Σάμο και την Κρήτη. Αργότερα, τα νέα

σύνορα τελικά έπειτα πάλι από διαπραγματεύσεις ξεκινούσαν από τον Αχελώο μέχρι το Σπερχειό.

Έτσι η διάσκεψη στον Πόρο που διήρκεσε μέχρι το Δεκέμβριο, απέδωσε πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα στο συνοριακό ζήτημα. Η μεγάλη αυτή ελληνική διπλωματική επιτυχία επετεύχθη χάρη στην αυτοπρόσωπη παρουσία και στις σωστές παρεμβάσεις του Κυβερνήτη, αλλά και στις θετικές πρωτοβουλίες των πρεσβευτών, κυρίως του Στρ. Κάννιγκ. Έτσι, τέθηκαν οι βάσεις για την οριστική κατοχύρωση των συνόρων και της ανεξαρτησίας της Ελλάδας στην κατοπινή τελική συμφωνία του 1832 για τον εδαφικό της χώρο. Το γεγονός πάντως πιστώθηκε στον Έλληνα Κυβερνήτη και θεωρήθηκε μία από τις μεγαλύτερες επιτυχίες στο διπλωματικό τομέα που κανένας άλλος ηγέτης στην Ευρώπη τότε δεν είχε καταφέρει. Σε ανάμνηση του σημαντικού αυτού ιστορικού γεγονότος, ο Δήμος Πόρου καθιέρωσε το 2016 ετήσια τριήμερη τοπική γιορτή το 1^ο Σαββατοκύριακο κάθε Σεπτέμβρη με τίτλο «Συνοριακά της νεότερης Ελλάδας³¹».

Άλλο εξίσου σημαντικό γεγονός που πρέπει να αναφερθεί είναι αυτό που διαδραματίστηκε αρκετά χρόνια αργότερα από το ξέσπασμα της Επανάστασης, το 1831, στο παραθαλάσσιο στενό ανάμεσα στον Πόρο και στην πελοποννησιακή ακτή με πρωταγωνιστή τον Ανδρέα Μιαούλη. Ο Μιαούλης δεν ήθελε τους Ρώσους. Έτσι, έγινε πυρπόληση των πλοίων στο στενό του Πόρου και της πελοποννησιακής ακτής, όπου βρίσκεται σήμερα ο Γαλατάς. Αυτό αποτελεί ένα θλιβερό γεγονός γιατί δόθηκε τέλος σε κάτι ανώτερο που συνέβαλε στην Επανάσταση εξαιτίας μιας προσωρινής κομματικής οργής. Πιο συγκεκριμένα, δεν δίστασε να πυρπολήσει το πλοίο «ΕΛΛΑΣ» που με τόσο κόπο η Ελλάδα απέκτησε. Στον Πόρο δηλαδή ο Μιαούλης έχει και τον τίτλο του «στολοκαύστη».

Συνήθως αυτό το γεγονός αποφεύγεται να αναφέρεται σε κείμενα και όταν αναφέρεται γίνεται προσπάθεια να δοθεί ελαφρυντικό σε αυτή την απόφαση του Μιαούλη. Η αιτία για την κατάσταση αυτή ήταν ότι ο Μιαούλης είχε παραταχθεί στο αγγλικό κόμμα και είχε στενές σχέσεις με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Άρα ήταν στην αντιπολίτευση και απέναντι από τον Ιωάννη Καποδίστρια που ήταν ρωσόφιλος. Η αντιπολίτευση λοιπόν

³¹ Στούκας Μ., *Ιωάννης Καποδίστριας: Οι διπλωματικοί χειρισμοί στο θέμα των συνόρων του Ελληνικού Κράτους*, Πρώτο Θέμα, <https://www.protothema.gr/stories/article/716323/ioannis-kapodistriasis-oi-diplomatikoi-heirismoi-sto-thema-ton-sunoron-tou-ellinikou-kratous/>, 24-09-2017, Ημερομηνία Πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2021.

που αποτελούταν από τους Μαυροκορδάτο, Ζαΐμη και Τρικούπη βρήκαν καταφύγιο στην Ύδρα.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι αυτή την περίοδο υπήρχε έντονο πολιτικό και διπλωματικό σκηνικό και ο Καποδίστριας ήθελε να τους κάνει να δεχτούν την κυβέρνηση του και να πηγαίνουν σύμφωνα με τις αποφάσεις της. Έτσι, ο Καποδίστριας προσπάθησε να απομονώσει την Ύδρα από τα υπόλοιπα νησιά για να εξασφαλίσει την υποταγή στην κυβέρνηση αποδυναμώνοντας την. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού μάλιστα μυστικά εξόπλισε μέρος του εθνικού στόλου και επικεφαλής της αποστολής έγινε ο Κωνσταντίνος Κανάρης. Αυτό όμως έγινε γνωστό στους Υδραίους. Αυτοί ανέθεσαν στον Αντ. Γ. Κριεζή να καταληφθούν τα πολεμικά πλοία που βρίσκονταν στο Ναύσταθμο του Πόρου. Στις 14/26 Ιουλίου αναχώρησε λοιπόν με 70 ναύτες για τον Πόρο και κατέλαβε αμέσως το δίκροτο «Ελλάς». Ο Κριεζής όμως θεωρούσε ότι ο Μιαούλης έπρεπε να βρίσκεται στον Πόρο.

Έτσι, στις 16 Ιουλίου έφτασε ο Μιαούλης με 200 άνδρες ενώ ο Χριστόδουλος Μέξης όπλισε 100 Ποριώτες για να κυριεύσουν τα πλοία. Συγκεκριμένα αυτό έγινε τα ξημερώματα και ο ύπνος των κατοίκων διακόπηκε καθώς ακούστηκαν πιστολιές και οι άνδρες του Μιαούλη φώναζαν «Θάνατος στον Κανάρη, ρίξτε του αν εμφανιστεί». Στις 17 Ιουλίου ο Μιαούλης σήκωσε τη ναυαρχική σημαία. Ο Καποδίστριας ζήτησε τη βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων και έστειλε στρατιωτικές δυνάμεις. Τελικά, μόνο ρωσικά πλοία στάλθηκαν με επικεφαλής τον Ρίκορντ. Ο Μιαούλης και ο Κανάρης λοιπόν που ήταν μαζί κατά των Τούρκων στον Αγώνα τώρα βρέθηκαν αντιμέτωποι. Ο Μιαούλης πάλι με τη σειρά του έκρινε αναγκαίο ότι έπρεπε να παρευρεθεί εκεί και ο Μαυροκορδάτος.

Ο Ρίκορντ λοιπόν προχώρησε σε αποκλεισμό των στασιαστών και ο Μιαούλης αποφάσισε να το διαλύσουν. Ανταλλάχθηκαν πυρά και έγιναν ανατινάξεις πλοίων. Ο Μιαούλης διέφυγε στην Ύδρα. Μετά από αυτό το γεγονός όμως λίγο πριν πεθάνει είχε ομολογήσει ότι μετάνιωσε για αυτό το γεγονός³².

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, οι κάτοικοι του Πόρου την ώρα εκείνη ήταν τρομαγμένοι αλλά ντύθηκαν και πήραν τα όπλα. Τα παιδιά έκλαιγαν, οι γυναίκες κοιτούσαν τους αρματωμένους και το πλήθος κοιτούσε από ψηλά και ήταν θεατής όσων συνέβαιναν στο λιμάνι. Στη συνέχεια, μικρά σκάφη περικύκλωσαν τη φρεγάτα «Ελλάς». Το «Ύδρα» παρατάχθηκε δίπλα στα κανόνια και ήταν έτοιμο για αντεπίθεση. Αισθανόταν

³² Α. Πράσσα, «Ο ναύαρχος Μιαούλης και το κίνημα του Πόρου», Ιστορικά Θέματα, Αθήνα 2012.

κανείς στον αέρα την προδοσία. Η «Ελλάς» ήταν πολύ καιρό άοπλη καθώς ο Κυβερνήτης δεν ήθελε να επιβαρύνει την Ελλάδα με έξοδα συντήρησης του πλοίου. Όταν έφτασε ο Μιαούλης σήκωσε τη σημαία του αντιναύαρχου, όπως ειπώθηκε προηγουμένως. Έτσι, έγινε πρώτα μια συνάντηση με τον Μιαούλη ζητώντας εξηγήσεις για αυτές τις επιθετικές συμπεριφορές των Υδραίων, όπου μάρτυρας ήταν και ο Μπαζίλι.

Η αληθινή αιτία για αυτή τη σύγκρουση ήταν ότι ο Μιαούλης με τους Υδραίους ξεσηκώθηκαν καθώς ζητούσαν να αποζημιωθούν για όσα είχαν προσφέρει στον Αγώνα και δεν έβρισκαν ανταπόκριση. Η Ύδρα ήδη πριν γίνει αυτό το συμβάν είχε γίνει τόπος συγκέντρωσης των αντιφρονούντων στο έργο του Καποδίστρια, οι οποίοι ζητούσαν να συγκλειστεί Εθνοσυνέλευση για να λυθούν τα προβλήματα γύρω από το Σύνταγμα και να περιοριστούν οι εξουσίες του Κυβερνήτη. Ακόμα, συνέβη στον Πόρο καθώς σε αυτό τον πόλο αντίδρασης των Υδραίων είχαν ταχθεί και κάποιοι από τους κατοίκους του νησιού.

Συνεχίζοντας λοιπόν ο Κυβερνήτης είχε ορίσει ως αποζημίωση ένα πολύ μικρό ποσό εξαιτίας των δύσκολων ωρών που περνούσε το ελληνικό κράτος. Οι Υδραίοι όμως ήταν δυσαρεστημένοι καθώς ζητούσαν αποζημίωση για όλη τη διάρκεια του πολέμου εναντίον των Τούρκων αλλά και για τα χαμένα πλοία ή για αυτά που είχαν αποκτήσει φθορές. Το ποσό που ζητούσαν δηλαδή ήταν στα 2.000.000 φράγκα. Να πούμε κιόλας εδώ ότι ο Μιαούλης είχε δυσαρεστηθεί επίσης με τον Καποδίστρια καθώς δεν είχε συμφωνήσει να κάνει τον αδελφό του Υπουργό Οικονομίας. Στην Ύδρα υπήρχαν αναταραχές εξαρχής και ήταν σχεδόν σίγουρο ότι αυτές οι αναταραχές θα τάραζαν όλη την Ελλάδα. Οι Ποριώτες όμως ξεκαθάρισαν ότι δεν έχουν σχέση με αυτά και σκοπός τους είναι να διατηρηθεί η ησυχία στο νησί. Έτσι, το πλοίο «Ύδρα» ενώθηκε μαζί του. Η κορβέτα του Κανάρη «Σπέτσες» καταλήφθηκε και ο Κανάρης ήταν αιχμάλωτος δύο μέρες.

Στις 19 του μήνα έφτασε η φρεγάτα «Πριγκίπισσα Λόβιτς» με τον Ρίκορντ και από πίσω του ήταν δύο μπρίκια της Ελληνικής Κυβέρνησης. Ο ναύαρχος ζήτησε εξηγήσεις από τον Μιαούλη. Σε δεύτερη φάση στάλθηκε και στην Ύδρα ένας αξιωματικός έτσι ώστε να ζητήσει έναν πιο ομιλητικό άνθρωπο που θα τους εξηγούσε τη συμπεριφορά των Υδραίων. Στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων βέβαια έφταναν και άλλοι πρόσθετοι στρατιώτες της Κυβέρνησης. Η μόνη ελπίδα για να αποφευχθεί η σύγκρουση ήταν να έρθουν οι αντιπρόσωποι των συμμαχικών δυνάμεων.

Στις 24 του μήνα έφτασαν οι αντιπρόσωποι του γαλλικού και αγγλικού στόλου και ζήτησαν από τον Μιαούλη να παραδώσει τα πλοία που είχε καταλάβει. Ο Μιαούλης όμως ήταν αρνητικός. Η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη και οι δύο μεριές πήραν θέση μάχης. Οι Ποριώτες στο μεταξύ κατάφεραν να χτίσουν ένα τείχος για να προστατεύσουν την πόλη τους. Τα πυρά που ανταλλάχθηκαν ήταν πολλά, έγιναν ανατινάξεις πλοίων με αποτέλεσμα οι Υδραίοι να εγκαταλείψουν τις θέσεις τους. Όμως η καταστροφή που είχε προκληθεί ήταν ήδη μεγάλη. Ο Μιαούλης τελείωσε αυτή την αιματοχυσία με την ανατίναξη των δύο φρεγατών του, της «ΕΛΛΑΣ» και της «ΥΔΡΑΣ», την λεηλασία του φρουρίου στο νησάκι «Μπούρτζι», ενώ άλλοι κατάφεραν να βρουν καταφύγιο στο νησί της Ύδρας. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί «τραγική ειρωνεία» καθώς ο Μιαούλης προχωρά σε πυρπόληση πλοίων που μέχρι πρότινος αποτελούσαν τα μέσα για πόλεμο ενάντια στον κατακτητή. Όλα αυτά συνέβησαν κατόπιν δικής του διαταγής, την 1^η Αυγούστου του 1831³³.

Έτσι, αυτά που ακολούθησαν ήταν τα εξής. Ο τακτικός στρατός κατέκτησε πάλι το Ναύσταθμο μαζί με τα πλοία, ενώ οι άτακτοι του Νικηταρά λεηλάτησαν τις περιουσίες του καθενός επί τρεις συνεχόμενες μέρες. Οι καταστροφές που έγιναν από αδελφικά χέρια, ήταν ανυπολόγιστες και συνέβαλαν στην κοινωνική κι πολιτισμική εξέλιξη του τόπου.

Από τις φωτιές που προκλήθηκαν από την ανταρσία χάθηκαν περιουσιακά στοιχεία, τα σημαντικά ιστορικά αρχεία από τον Αγώνα και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να χαθεί η ζωντανή ανάμνηση και η ιστορική συνέχεια. Χάθηκε δηλαδή η σύνδεση των ανθρώπων της περιόδου εκείνης με τις επόμενες γενιές.

3.4. Οι εκδηλώσεις που έχουν καθοριστεί στην περιοχή για την ενθύμηση της Επανάστασης

Σύμφωνα με δικές μου γνώσεις και προσωπικά μου βιώματα, γνωρίζω τις εκδηλώσεις που γίνονται κάθε χρόνο στην περιοχή της ευρύτερης Τροιζηνίας και του Πόρου για την ενθύμηση της Επανάστασης. Κάθε 25^η Μαρτίου στην περιοχή του Γαλατά γίνονται τα εξής. Γίνεται δοξολογία στην Εκκλησία και ακολουθεί παρέλαση των μαθητών

³³ Κ.Μ. Μπαζίλι, *ό. π.*, σ. 210-225.

της Τροιζηνίας και κατάθεση στεφάνων στο μνημείο Ηρώων. Το ίδιο γίνεται και στον Πόρο.

Δευτερευόντως οι πολιτιστικοί σύλλογοι της περιοχής κάνουν χορευτικές διοργανώσεις στον Πόρο, στο Γαλατά και στην Τροιζήνα. Στο Γαλατά, υπάρχει ο πολιτιστικός σύλλογος «Οι φίλοι της παράδοσης» ενώ στον Πόρο ο πολιτιστικός σύλλογος «Η Ποριώτισσα». Πιο συγκεκριμένα, στο χωριό της Τροιζήνας κάθε επέτειο της Γ' Εθνοσυνέλευσης τελείται εκδήλωση στην πλατεία, όπου συγκεντρώνονται οι σημαντικές Αρχές του τόπου, κάνουν ομιλίες, καταθέτουν στεφάνι στο μνημείο Ηρώων στην πλατεία και ακολουθούν παραδοσιακοί χοροί από τον πολιτιστικό σύλλογο «Οι φίλοι της παράδοσης». Γίνεται και μια μικρή παρέλαση από τον πολιτιστικό σύλλογο και τους λίγους μαθητές του χωριού, οι οποίοι κατεβαίνουν από την κεντρική Εκκλησία στην πλατεία του χωριού, ντυμένοι με παραδοσιακές φορεσιές και κάποιοι μεγαλύτεροι βρίσκονται πάνω στα άλογα.

Ο Φορέας Ανάπτυξης και Πολιτισμού Μεθάνων Τροιζηνίας πάλι, στην περιοχή των Μεθάνων, απονέμει τιμή στους ήρωες της Επανάστασης οργανώνοντας εκδηλώσεις. Κάθε 24^η μέρα του Μάρτη τελείται τρισάγιο και κατόπιν καθαρίζεται ο δρόμος που οδηγεί στο «Κάστρο του Φαβιέρου». Αυτό γίνεται για να δοξαστεί ο πρώτος τακτικός στρατός της Ελλάδας.

Τέλος, γίνεται εκδήλωση και για τον εορτασμό των Συνοριακών. Τα τελευταία χρόνια είναι που οι Αρχές του Πόρου έχουν καθιερώσει την επέτειο των Συνοριακών. Στο πλαίσιο του εορτασμού αυτού γίνεται συναυλία της μπάντας του Πολεμικού Ναυτικού, κατατίθενται στεφάνια στο πρόσωπο του Ι. Καποδίστρια και συνήθως την επόμενη μέρα γίνεται κάποια συναυλία τραγουδιστή στην παραλία του Ρώσικου Ναυστάθμου.

Δ' Κεφάλαιο

Εξωτερικοί παρατηρητές των γεγονότων

4.1. Περιηγητές της εποχής

Αρχικά, θα πρέπει να πούμε ότι η απεικόνιση του ελληνικού τοπίου ξεκινά από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Οι περιηγητές ξεκινούν τα ταξίδια τους και να γράφουν κείμενα, τα οποία εμφανίζονται μετέπειτα και συγκεκριμένα μετά την Απελευθέρωση από τους Τούρκους. Όσον αφορά τον τόπο που μελετάται οι πιο σημαντικοί περιηγητές ήταν ο Γάλλος Jassaud που μας δίνει πληροφορίες για πληθώρα πραγμάτων: γεωγραφία, κλίμα, πολιτική κατάσταση, ήθη, θρησκεία, εμπόριο. Άλλος είναι ο Άγγλος Dodwell που μας μιλά για την ιστορία. Πιο αντικειμενικοί όμως από όλους αυτούς είναι ο Gell, ο Leake και ο Rouqueville που μέσα από την καταγραφή της κοινωνίας έδωσαν μια αξιόπιστη εικόνα της νεότερης Ελλάδας.

Ξεκινώντας, ο Jassaud είναι ενθουσιώδης και εγκωμιαστικός. Αντικειμενικά παρουσιάζει τη συνείδηση των Ελλήνων που είναι δραστήρια, ισχυρή εθνικά και πνευματικά αναπτυγμένη. Είναι δηλαδή φιλέλληνας. Άλλος περιηγητής που με τον τρόπο του συνέβαλε στην περιοχή και έτσι με τη σειρά της η περιοχή στην Επανάσταση ήταν ο Samuel Howe καθώς στις 25 Νοεμβρίου 1827 μαζί με τους συνεργάτες του J. Russ και J. Miller ίδρυσε το πρώτο στρατιωτικό νοσοκομείο στον Πόρο³⁴.

Σπουδαίος είναι και ο Κωνσταντίνος Μπαζίλι, ο οποίος γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1809, από του οποίου το έργο έχουμε αντλήσει πολλές πληροφορίες στα προηγούμενα κεφάλαια. Το 1821 λόγω των γεγονότων έφυγε παρέα με την οικογένεια του και κατάφερε να φτάσει στην Οδησό όπου έμαθε ελληνικά. Το 1830 ήρθε στην Ελλάδα μετά από πρόταση οικογενειακού φίλου αλλά και μετά από πρόσκληση του ίδιου του Καποδίστρια να είναι δίπλα στον Ρώσο ναύαρχο Ricord ως γραμματέας των διπλωματικών υποθέσεων του ρωσικού ναυτικού. Έτσι, έζησε τα γεγονότα που συνέβησαν και στην περιοχή της Τροιζηνίας³⁵.

³⁴ Γ. Αθανασίου, *Ο Πόρος στους ζωγράφους του 19^{ου} αιώνα*, Πόρος 2019, σ. 163-238.

³⁵ Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 283.

4.2. Αναπαράσταση των περιοχών και των γεγονότων από καλλιτέχνες

Όσον αφορά τους καλλιτέχνες, είναι σημαντικό να πούμε ότι στις αρχές του 19^{ου} αιώνα οι απεικονίσεις γίνονταν με πενάκι, οι γνωστές γκραβούρες. Στα μέσα όμως αρχίζει να υπάρχει η υδατογραφία και η ελαιογραφία. Τους περιηγητές τους εξυπηρετούσε η υδατογραφία πριν εμφανιστεί η φωτογραφική μηχανή που έλυσε τα χέρια. Ένας από αυτούς τους καλλιτέχνες, ο Rottmann χρησιμοποιούσε την υδατογραφία καθώς αυτή εξυπηρετούσε την καθαρότητα και έδειχνε καλύτερα τον πλούτο του χρώματος. Δηλαδή, οι λιθογραφίες του Stackelberg, ενός ακόμη σημαντικού καλλιτέχνη, και η ζωγραφική του Rottmann ήρθαν την πιο κατάλληλη στιγμή που το ελληνικό κράτος χρειαζόταν βοήθεια για να ανασυγκροτηθεί. Ο πρώτος παρουσίασε εικόνες μέσα στην Επανάσταση και μετά από αυτήν και ο δεύτερος μετά τη δημιουργία του νεοσύστατου κράτους. Με τη συμβολή τους αυτή και τη καλλιτεχνική δημιουργία κατάφεραν να στρέψουν το βλέμμα της Ευρώπης στην ελληνική ιστορία, τη φύση και τα τοπία της πατρίδας μας.

Αξίζει όμως να ειπωθούν και λίγες γενικές πληροφορίες για αυτούς τους δύο καλλιτέχνες. Ο Otto Magnus von Stackelberg ήταν χαράκτης και κριτικός τέχνης από την Εσθονία. Το ταξίδι στην Ελλάδα αποφάσισε να το κάνει σε ηλικία 23 ετών μαζί με τους αρχιτέκτονες και αρχαιολόγους Charles Robert Cockerell, Peter Oluf Brondsted και Georg Koes, οι οποίοι είχαν δημιουργήσει εταιρεία για ανασκαφές. Στις 24 Ιουλίου του 1810, έκαναν την πρώτη προσπάθεια για να έρθουν στον ελλαδικό χώρο αλλά απέτυχε. Λίγες μέρες αργότερα όμως κατάφεραν να αποβιβαστούν στην Κέρκυρα και από εκεί ξεκινά η περιήγησή του. Τον Πόρο και κατ' επέκταση την περιοχή της Τροιζηνίας τα επισκέφθηκε μαζί με τον Cockerell περίπου το 1813. Το 1825 εξέδωσε ο ίδιος, στο μικρό τυπογραφείο που είχε στη Ρώμη, το έργο «Costumes et Usages des Peuples de la Grece Moderne» που περιλάμβανε τριάντα χαλκογραφίες εμπνευσμένες από τη ζωή της Ελλάδας. Μέσα σε αυτό το έργο υπάρχει και η εικόνα της γυναικείας φορεσιάς του Πόρου και της Ύδρας. Το 1830 εξέδωσε στο Παρίσι ένα μέρος από το ίδιο έργο με τοπία και σκηνές από την ελληνική ύπαιθρο. Εκεί υπάρχει και η πρώτη απεικόνιση του Πόρου με όλη την περιοχή της Τροιζηνίας μπροστά.

Η συμβολή αυτού του ανθρώπου ήταν μεγάλη καθώς ήταν ο μόνος που επισκέφθηκε τον ελληνικό χώρο και αμέσως έγραψε και σχεδίασε αυτά που είδε και

έπεσαν στην αντίληψη του. Αναπαριστά ακριβώς ότι βλέπει χωρίς τίποτα λιγότερο και τίποτα περισσότερο. Σχεδιάζει και το τοπίο και τις ανθρώπινες μορφές όπως είναι. Αν μπορούσαμε να απαντήσουμε στο ερώτημα ποιο είναι το θέμα του Stackelberg θα λέγαμε την ιστορική στιγμή. Μάλιστα στο έργο του *La Grece Vues Pittoresques et Topographiques* μας παραθέτει μια τέλεια περιγραφή της περιοχής³⁶.

Τέλος, ο Carl Rottmann γεννήθηκε στη Γερμανία. Το 1821 ξεκίνησε τη φοίτηση του στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου, στο τμήμα της Ιστοριογραφίας. Το 1822 που διαμένει στο Μόναχο αρχίζει να ζωγραφίζει βαυαρικά τοπία. Αργότερα, ο Λουδοβίκος Α΄ της Βαυαρίας τον στέλνει στην Ελλάδα, το 1834, προκειμένου να αποθανάτισει τα τοπία της που θα διακοσμούσαν τα ανάκτορα του Μονάχου. Σε αυτό το ταξίδι έκανε και μια σύντομη στάση στον Πόρο. Η δουλειά του αναγνωρίστηκε μετά το θάνατο του. Η έκθεση με τα έργα του έγινε δηλαδή αφότου απεβίωσε. Μέσα σε αυτούς τους πίνακες που εκτέθηκαν λοιπόν είχαμε μια υδατογραφία και δύο σκίτσα του Πόρου. Παρουσιάζει το φυσικό τοπίο και τους ανθρώπους. Αναπαριστά θα λέγαμε την καθημερινότητα που είναι σημαντική ως προς την άντληση πληροφοριών για την ιστορία³⁷.

³⁶ Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 17-37.

³⁷ Γ. Αθανασίου, *ό. π.*, σ. 51-54.

Επίλογος

Μέσα λοιπόν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για να εκπονηθεί αυτή η εργασία μπορούμε να βγάλουμε διάφορα συμπεράσματα μέσα από τις πληροφορίες που αντλήθηκαν και να γίνει σχολιασμός τους.

Αρχικά, όσον αφορά τον Ιωάννη Καποδίστρια είναι αναμφίβολα αποδεχτό ότι αποτελεί τον κύριο παράγοντα για τη συμβολή της Τροιζηνίας στην Επανάσταση. Αν δεν υπήρχε εκείνος ίσως στην περιοχή της Τροιζηνίας να μην διαδραματιζόταν κανένα από αυτά τα γεγονότα και να μην υφίστατο αυτή η εργασία σήμερα. Ακόμα, δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι πρόκειται για έναν χαρισματικό άνθρωπο που βοήθησε με τις αποφάσεις του στην ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ήταν ένας άνδρας που κατάφερε να επανδρώσει την εξουσία του χωρίς τη δύναμη των όπλων. Γύρω από το πρόσωπο του υπήρχε σεβασμός, κατάφερε να φέρει την ηρεμία στο ελληνικό κράτος και την ησυχία χωρίς να σκοτώσει κανέναν άνθρωπο. Ακόμα και αυτούς που ήταν εναντίον του. Αντίθετα, εκείνος δολοφονήθηκε στο τέλος από τους αντιπάλους του.

Το χωριό της Τροιζήνας πάλι δε φιλοξένησε μια ακόμη εθνοσυνέλευση του ελληνικού κράτους αλλά αυτή που έδωσε μόνιμο Σύνταγμα, φιλελεύθερο, λειτουργικά άρτιο, το οποίο αποτέλεσε το θεμέλιο για την πρώτη Ελληνική Δημοκρατία. Επίσης, έγινε για πρώτη φορά εκλογή του ανώτερου άρχοντα του κράτους και δημιουργήθηκε μια κυβέρνηση πανεθνικής εμβέλειας. Ταυτόχρονα έγιναν σημαντικές πολιτικές και πολιτειακές ρυθμίσεις.

Ο Δαμαλών Ιωνάς Κωνσταντινίδης πάλι ήταν σημαντική προσωπικότητα καθώς συνέβαλε με τον τρόπο του στην προσπάθεια για μια επιτυχημένη Επανάσταση. Οι δράσεις του μπορεί να μην ήταν τόσο φανερές όσο αρμόζουν σε μια τέτοια προσωπικότητα αλλά αυτή η ήσυχη του δράση αποτέλεσε ένα λιθαράκι για να πάει ο Αγώνας για την Επανάσταση ένα βήμα πιο μπροστά. Το ίδιο ισχύει και για το Γάλλο στρατηγό Φαβιέρο που αν και η δράση του ήταν μικρή και περιορίστηκε σε μια συγκεκριμένη μικρή περιοχή, την Τακτικούπολη, πάλι συνείσφερε έστω κι με αυτό στον Αγώνα. Και οι δύο δηλαδή έφεραν με τον τρόπο τους νίκες εναντίον των Τούρκων περισσότερο έμμεσα παρά άμεσα.

Συνεχίζοντας, ο Πόρος καταλαβαίνουμε ότι επιλέχθηκε γιατί το στενό του ήταν ασφαλές και ταυτόχρονα βρισκόταν δίπλα και στην έδρα της Ελληνικής Κυβέρνησης και

στην Ύδρα. Ο Μπαζίλι μάλιστα μας πληροφορεί πως τον Πόρο αν τον έβλεπες τον περνούσες για ρωσική κωμόπολη. Οι Ποριώτες καταλάβαιναν τα ρωσικά και κάποιοι από αυτούς τα μιλούσαν κι άνετα. Όταν οι Ρώσοι συναντούσαν τους ναύτες του Πόρου έλεγαν, σύμφωνα με τον Μπαζίλι, « Ο Έλληνας χριστιανός, ο Ρώσος χριστιανός» και ασπάζονταν φιλικά ως τέκνα της ίδιας εκκλησίας. Εξ ου και ο σημαντικός Ρώσικος Ναύσταθμος του Πόρου που αναφέρθηκε διεξοδικά η ιστορία του και η ύπαρξη του ήταν σημείο σταθμός για τον Ελληνικό Στόλο³⁸.

Επιπλέον, μέσα από όλα αυτά τα ονόματα των Ποριωτών που αναφέρονται καταλαβαίνουμε πως η συνεισφορά τους στον Αγώνα ήταν τεράστια και κομβικής σημασίας. Η συμμετοχή τους ήταν εμφανής σε πολλά γεγονότα κατά τη διάρκεια της Επανάστασης που αποτέλεσαν και κομβικά σημεία για την αίσια έκβαση της, όπως η πολιορκία του Ακροκορίνθου και η μεταφορά των πυρομαχικών από τη Σμύρνη στον Αλμυρό Μεσσηνίας. Μάλιστα το γεγονός της μεταφοράς των πυρομαχικών στον Αλμυρό είναι ύψιστης σημασίας καθώς ήταν το έναυσμα για να ξεκινήσει η Επανάσταση στη Μάνη που ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης μέχρι πρότινος είχε δεύτερες σκέψεις. Η αλήθεια όμως είναι ότι ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης είχε μνηθεί χωρίς δισταγμό στη Φιλική Εταιρεία και είχε μνησει ταυτόχρονα και πολλούς ακόμη. Επίσης, είναι λογικό να μη μιλούσε για εξέγερση καθώς ήξερε ότι οι Τούρκοι δε θα μείνουν αδρανείς. Δε θα ήταν μόνο αυτός που θα έχανε τη ζωή του ή το αξίωμα του αλλά θα γινόταν και αποκεφαλισμός πολλών άλλων πρόκριτων και αρχιερέων.

Αντίθετα, το γεγονός με τον Μιαούλη, το οποίο έγινε μετά την αίσια έκβαση της Επανάστασης εναντίον των Τούρκων, αποτελεί μια ανούσια καταστροφή και αυτό γιατί οι ενέργειες αυτές έγιναν κάτω από το καθεστώς οργής και θυμού. Ο εμφύλιος αυτός που διαδραματίστηκε στο στενό του Πόρου αποτελεί μια σοβαρή απώλεια για την Ελλάδα. Όταν συνέβη αυτό υπήρχε φόβος αν αυτό ήταν μόνο η αρχή για μεγαλύτερες συμφορές ή αν τελικά ήταν μια ελπίδα ότι αυτό το γεγονός θα σήμανε και το τέλος των παθών που έβραζαν, του μίσους που υπήρχε, της εμφύλιας διχόνοιας. Είναι ένα από τα παραδείγματα της Ελλάδας, το οποίο μας επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά ότι οι Έλληνες όταν καταφέρνουν να διώξουν τους ξένους εχθρούς ξεκινούν εμφύλιο μεταξύ τους για το ποιος

³⁸ Κ. Μ. Μπαζίλι, *ό. π.*, σ. 76-77.

θα πάρει την εξουσία. Σε όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας έχουμε παρόμοια περιστατικά και οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η ιστορία επαναλαμβάνεται.

Επιπλέον, πρέπει να πούμε εδώ ότι οι κάποιιοι από τους Ποριώτες που τάχθηκαν υπέρ των Υδραίων δεν είχαν λόγο να βρεθούν σε αντίπαλα στρατόπεδα με τον Καποδίστρια. Ο τελευταίος είχε δείξει ιδιαίτερη μνεία στους τομείς της εκπαίδευσης, της τάξης και της ωραιοποίησης του νησιού, αλλά ταυτόχρονα και στη σωστή λειτουργία του Ναυστάθμου, έτσι ώστε να υπάρξει ανάπτυξη στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα και στη καλύτερη διαβίωση. Έτσι, οι Ποριώτες ξεκίνησαν να είναι πιο ενεργοί. Επίσης, κατείχαν και περιουσίες στην απέναντι πελοποννησιακή ακτή, η οποία ήταν ιδιαίτερα καρπερή, και έτσι δε βρίσκονταν σε τόσο δυσμενή οικονομική θέση σε σχέση με τους υπόλοιπους Έλληνες. Όμως, η φιλία που υπήρχε ανάμεσα στον Πόρο και την Ύδρα και το ότι ήταν συνεργάτες στα πλοία σε όλους τους αγώνες της Επανάστασης έφερε ως αποτέλεσμα να ακολουθήσουν ίδια πολιτική γραμμή απέναντι στον Κυβερνήτη.

Όσον αφορά το συνοριακό ζήτημα αποτελεί τεράστια επιτυχία για το Ελληνικό Κράτος και αυτή η επιτυχία απονέμεται αποκλειστικά στον Ιωάννη Καποδίστρια. Οι χειρισμοί του πάνω στο ζήτημα ήταν εξαιρετικά ευφυείς. Κατάφερε από εκεί που η Ελλάδα θα περιλάμβανε την Πελοπόννησο και μερικά νησιά, να αποκτήσει την υπερδιπλάσια έκταση. Εκμεταλλεύτηκε στο έπακρον τις διεθνείς συγκυρίες και χειρίστηκε για το συμφέρον του τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Τέλος, σχετικά με την αναφορά σε περιηγητές και καλλιτέχνες που επισκέφθηκαν τις περιοχές της Τροιζηνίας κρίθηκε σημαντική να δοθεί έμφαση καθώς βλέπουμε και τον απόηχο των όσων συνέβησαν να αποτυπώνονται είτε σε φωτογραφία είτε σε έναν πίνακα. Είναι σημαντικός ο τομέας της τέχνης καθώς ό, τι αποτυπώνεται μας μένει παρακαταθήκη και είναι ένας τρόπος ενθύμησης των όσων συνέβησαν.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας: 1821-1832, *Αι Εθνικαί Συνελεύσεις*, Τόμος πρώτος, Έκδοσις Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων, Αθήναι 1971.

Γ.Α.Κ., *Αλμυρός: Ιστορικά*, Συλλογή Μίμη Φερέτου, ΑΒΕ13, ΦΑΚ. 125.

Γ.Κ.Α., *Πρακτικά της Γ' Εθνικής των Ελλήνων Συνελεύσεως Εν Τροιζήνι Α*.

Δήμος Πόρου, *Αργοσαρωνικός: Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, Πόρος, 26-29 Ιουνίου 1998, Τόμος Γ', Επιμέλεια Έκδοσης: Ελένη Κονσολάκη – Γιαννοπούλου, Αθήνα 2008.

Πράσσα Α., *«Ο ναύαρχος Μιαούλης και το κίνημα του Πόρου»*, Ιστορικά Θέματα, Αθήνα 2012.

B. Βιβλιογραφία

Αθανασίου Γ., *Η προσφορά του Πόρου στον Αγώνα του 1821 και οι Ποριώτες Αγωνιστές*, Πόρος 2008.

Αθανασίου Γ., *Ο Πόρος στους ζωγράφους του 19^{ου} αιώνα*, Πόρος 2019.

Αθανασίου Γ., *Πόρος – Τροιζηνία – Μέθανα: Με το βλέμμα των περιηγητών: Μια περιήγηση στον τόπο και στον χρόνο*, Πόρος 2014.

Δαφνής Γ., *Ιωάννης Α. Καποδίστριας: Η γένεση του ελληνικού κράτους*, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 2018.

Δεσποτόπουλος Α., *Ο κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωση της Ελλάδος*, Μορφωτικόν Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1996.

Δουζίνας Κ., *Αρχείο Κωνσταντίνου Λογοθέτη Δουζίνα (1803-1830): Συμβολή στην Ιστορία της Νήσου Πόρου*, Εκδόσεις Καλλιγράφος, Αθήνα 2018.

Ζασσώ Α, *Υπόμνημα περί της φυσικής και πολιτικής καταστάσεως των νήσων Ύδρας, Σπετσών, Πόρου και Ψαρών κατά το έτος 1808*, Εκδόσεις Καραβίας, Αθήνα 2015.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000.

Καπετανάκης Σ., *Οι Μανιάτες στην Επανάσταση του 1821*, Λακωνικά Σπουδαί, Αθήνα 2015, σ. 54.

Καργάκος Ι. Σ., *Η Ελληνική Επανάσταση του 1821*, Πρώτος Τόμος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2021.

Κρεμμυδάς Β., *Η ελληνική Επανάσταση του 1821: Τεκμήρια, Αναψηλαφήσεις, Ερμηνείες*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2016.

Μαζαράκης-Αινιάν Ι., *Τα συμβάντα του Πόρου από 17 γράμματα του Α. Μιαούλη. 16 Ιουλίου – 1 Αυγούστου 1831*, Αθήνα 1980.

Μαρτίνης Παν. Σ., *Ο Καλαβρυτινός Αγωνιστής Ιεράρχης Ίωνας Κωνσταντινίδης: 1764-1853*, Εκδόσεις Τήνος, Αθήνα 2000.

Μπαζίλι Κ. Μ., *Ένας Ρώσος στην Ελλάδα του Καποδίστρια: Το αρχιπέλαγος και η Ελλάδα στα 1830-1831*, Εκδόσεις Καλέντης, Αθήνα 2000.

Πλουμίδης Σ., *«Ο ήχος των εν Ύδρα ο Πόρος» Ο Πόρος κατά την Ελληνική Επανάσταση (1821-1831)*, Εκδόσεις Παπαδήμας, Αθήνα 2020.

Ρούσκας Ι., *ΠΟΡΟΣ, Ναύσταθμος & Εκπαιδευτήριο του Πολεμικού Ναυτικού*, Εκδόσεις Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, Αθήνα 1989.

Σκάι Βιβλίο, *Μεγάλοι Έλληνες: Ιωάννης Καποδίστριας*, Εθνική Τράπεζα, Αθήνα 2009.

Τερτσέτης Γ., *Απομνημονεύματα Κολοκοτρώνη*, Έκδοσις Συλλογή, Αθήνα 1995.

Τρικούπης Σ., *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, Τόμος Α., Εκδόσεις Ασλάνης, Αθήνα 1993.

Φίνλεϋ Γ., *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, Δεύτερος Τόμος, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2008.

Χρήστου Θ., *Από την Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου (1821) έως την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1947)*, Αθήνα 1999

Χρήστου Θ, Προσεγγίσεις στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία. Από το Ρήγα Βελεστινλή (1757- 1798) έως την εμπλοκή της Ελλάδας στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1940-1941), Αθήνα 2001 (Εκδ. Πολεμικού Μουσείου)

Γ. Ιστοσελίδες

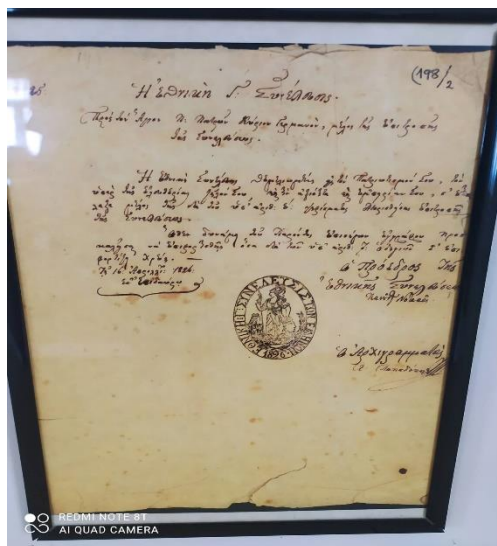
Βουλή των Ελλήνων, «*Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος (Τροιζήνα, 1827)*», <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/I-Bibliothiki/Koinovouleftiki-Syllogi/Syntagmata/>, Ημερομηνία πρόσβασης: 19 Ιουνίου 2021.

Εταιρεία για τον Ελληνισμό και Φιλελληνισμό, «Charles-Nicolas Fabvier – Ο μεγάλος Γάλλος φιλέλληνας», 23/03/2020, <https://www.eefshp.org/charles-nicolas-fabvier-o-megalos-gallos-filellinas/>, Ημερομηνία Πρόσβασης: 24 Αυγούστου 2021.

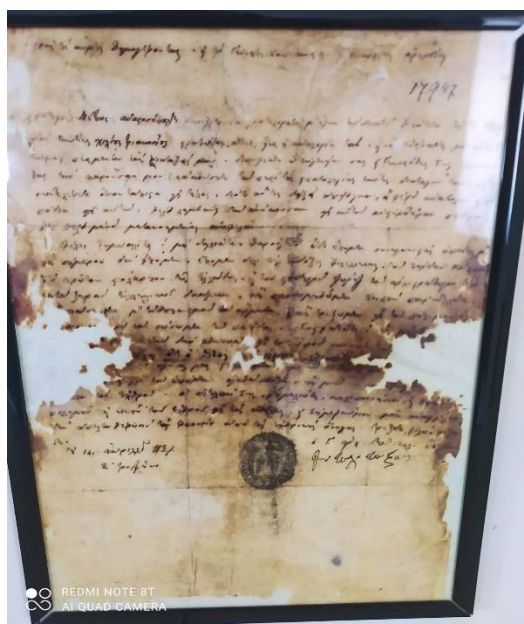
Στούκας Μ., «Ιωάννης Καποδίστριας: Οι διπλωματικοί χειρισμοί στο θέμα των συνόρων του Ελληνικού Κράτους», Πρώτο Θέμα, <https://www.protothema.gr/stories/article/716323/ioannis-kapodistrias-oi-diplomatikoi-heirismoi-sto-thema-ton-sunoron-tou-ellinikou-kratous-/>, 24/09/2017, Ημερομηνία Πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2021.

Travel Life, «*Πόρος: Η μικρή «Βενετία» του Αργοσαρωνικού*», <https://ioniantv.gr/deite-sto-travel-life-ton-poro/?fbclid=IwAR0frd2pO-yZjZCdb-C24sNmhLPPW3nv1rrsZDbHyox8uXrLnWulJ7pSEYQ> , 17/07/2021, Ημερομηνία Πρόσβασης: 19 Αυγούστου 2021.

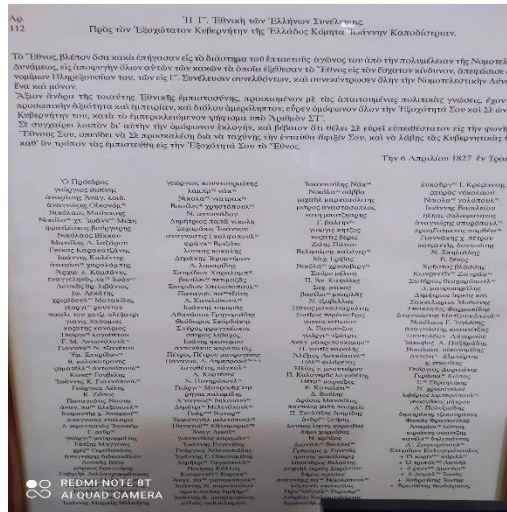
Παράρτημα

Εικόνα 1: Πρωτότυπο έγγραφο από τη Γ' Εθνοσυνέλευση.

Εικόνα 2: Σωζόμενο πρωτότυπο έγγραφο από τη Γ' Εθνοσυνέλευση.

Εικόνα 3: Αρχεία της Εθνοσυνέλευσης από το Δημοτικό Κέντρο της Τροιζήνας.

Εικόνα 4: Παρουσίαση της Γ' Εθνοσυνέλευσης στο Δημοτικό Κέντρο της Τροιζήνας.

Εικόνα 5: Σπίτι στον Πόρο, στο οποίο διέμεινε ο Ιωάννης Καποδίστριας.

Εικόνα 6: Προτομή του Ιωάννη Καποδίστρια μπροστά από το Γυμνάσιο Πόρου.

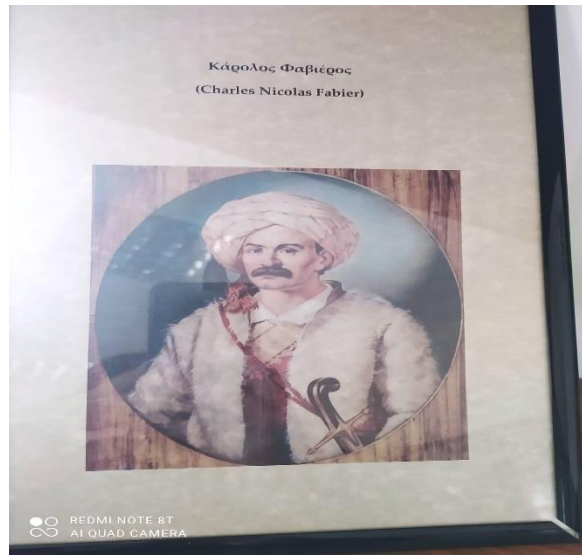
Εικόνα 7: Τοποθέτηση κανονιού στην παραλία του Πόρου για ενθύμηση της Επανάστασης.

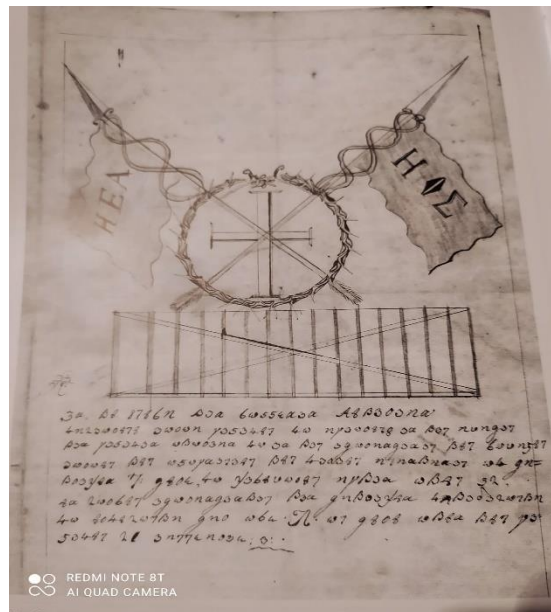
Εικόνα 8: Το ξενοδοχείο «Διώνυσος» στον Πόρο που υπάρχει μέχρι σήμερα από την περίοδο της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης, στο οποίο διέμεναν οι πληρεξούσιοι και οι Αγωνιστές.

Πηγή εικόνων 1-8:

Προσωπικές τραβηγμένες φωτογραφίες ευρισκόμενη στο νησί του Πόρου αλλά και από εκθέματα που βρίσκονται στο Δημοτικό Κέντρο της Τροιζήνας.

Εικόνα 9: Ο Γάλλος στρατηγός Κάρολος Φαβιέρος.

Εικόνα 10: Το δίπλωμα μήσης στη Φιλική Εταιρεία, στον Ποριώτη Αγωνιστή Χατζηναστάση Μάνεση.

Εικόνα 11: Τα μετάλλια του Αγώνα.

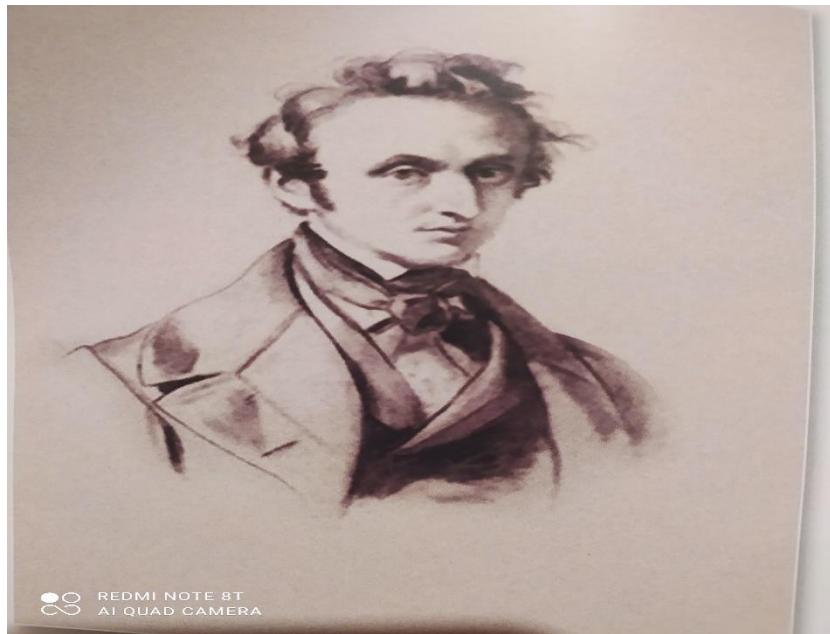
Εικόνα 12: Αποδεικτικό οφειλής προς τους Αγωνιστές.

Πηγή εικόνων 9-12:

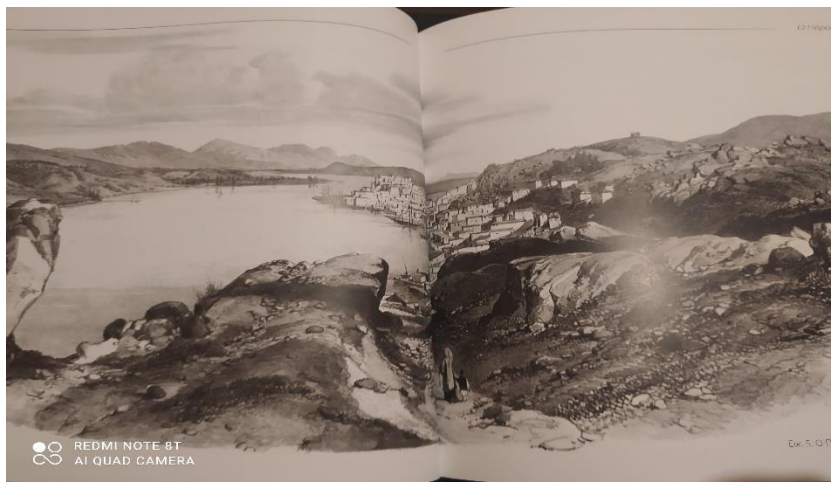
Δήμος Πόρου, *Αργοσαρωνικός: Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, Πόρος, 26-29 Ιουνίου 1998, Τόμος Γ', Επιμέλεια Έκδοσης: Ελένη Κονσολάκη – Γιαννοπούλου, Αθήνα 2008.

Εικόνα 13: Ο Otto Magnus von Stackelberg.

Εικόνα 14: Ο Carl Rottmann.

Εικόνα 15: Ο Πόρος όπως τον απεικόνισε ο Stackelberg το 1813.

Εικόνα 16: Carl Rottmann. Ο Πόρος με τον κόλπο της Τροιζήνας, το Ορθολίθι και τα Μέθανα στο βάθος (1835).

Εικόνα 17: Απεικόνιση δύο τοπίων του Rottmann, εκ των οποίων το ένα είναι ο Πόρος.

Πηγή εικόνων 13-17:

Αθανασίου Γιώργος, *Ο Πόρος στους ζωγράφους του 19^{ου} αιώνα*, Πόρος 2019.

Εικόνα 18: Η παραδοσιακή φορεσιά των γυναικών στον Πόρο.

Εικόνα 19: Ποριώτικη οικογένεια με τοπική ενδυμασία.

Πηγή εικόνων 18-19:

Αθανασίου Γιώργος. *Πόρος – Τροιζηνία – Μέθυνα: Με το βλέμμα των περιηγητών: Μια περιήγηση στον τόπο και στον χρόνο*, Πόρος 2014.

Εικόνα 20: Το χωριό της Τροιζήνας.

Εικόνα 21: Εορτασμός της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης στην Τροιζήνα. Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη στο Δημοτικό Κέντρο της Τροιζήνας.

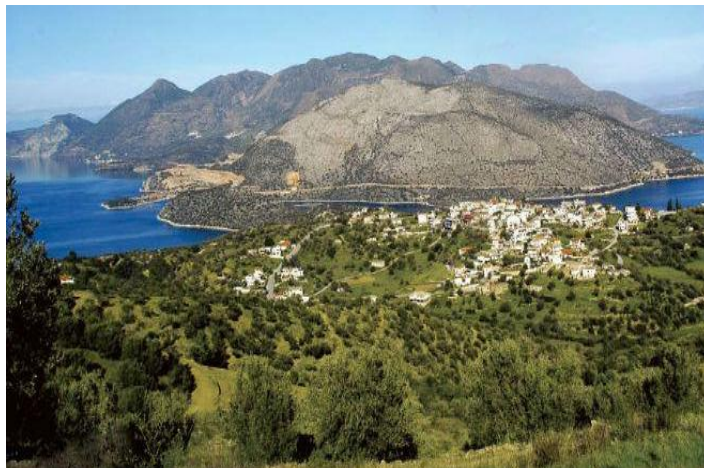
Εικόνα 22: Δοξολογία για τον εορτασμό της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης στην πλατεία της Τροιζήνας.

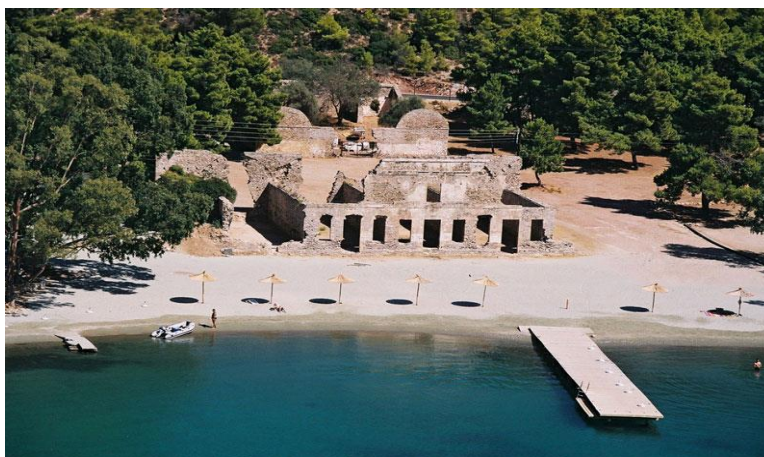
Εικόνα 23: Εκδήλωση για τον Επίσκοπο Δαμαλών Ιωνά Κωνσταντινίδη, του οποίου η προτομή βρίσκεται στο Δημοτικό Κέντρο της Τροιζήνας.

Εικόνα 24: Το κάστρο του στρατηγού Κάρολου Φαβιέρου στο χωριό της Τακτικούπολης.

Εικόνα 25: Το χωριό της Τακτικούπολης πανοραμικά.

Εικόνα 26: Ο γνωστός Ρώσικος Ναύσταθμος στον Πόρο πανοραμικά.

Εικόνα 27: Το μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής στον Πόρο.

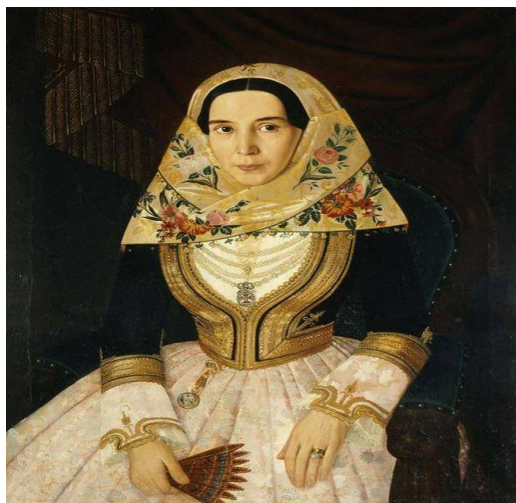
Πηγή εικόνων 20-27: Τραβηγμένες προσωπικές φωτογραφίες.

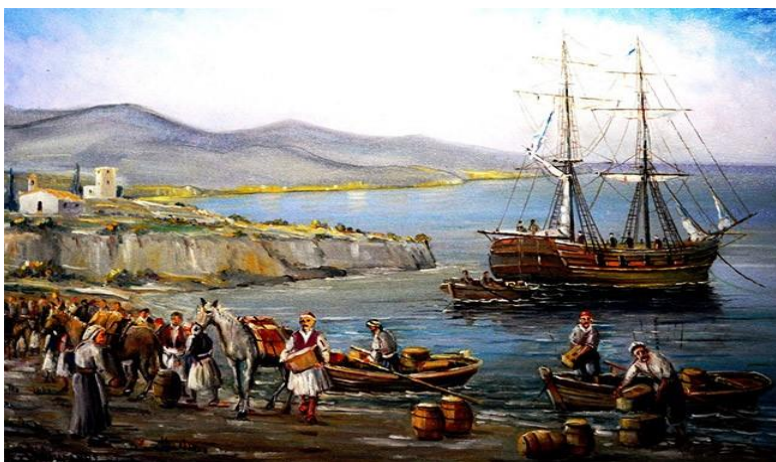
Εικόνα 28: Αναπαράσταση μεταφοράς μπαρουτιού που ήρθε με ποριώτικο πλοίο στη Βέργα.

Εικόνα 29: Εκδήλωση προς τιμήν του γεγονότος στη Βέργα.

Εικόνα 30: Η Κυριακή Ναύτη από τη Σμόρνη που συνέβαλε οικονομικά στον Αγώνα.

Εικόνα 31: Ζωγραφισμένος πίνακας που αναπαριστά το ξεφόρτωμα του μπαρουτιού στον Αλμυρό.

Περίληψη

Στόχοι της εργασίας είναι η ανάδειξη της τοπικής ιστορίας και η ενθύμηση της Επανάστασης. Θα αναφερθούν ο Ιωάννης Καποδίστριας, η Γ΄ Εθνοσυνέλευση, ο Επίσκοπος Ιωνάς Κωνσταντινίδης και ο στρατηγός Κάρολος Φαβιέρος. Σημείο σταθμός όμως ήταν το νησί του Πόρου, για το οποίο θα αναφερθεί ο ρόλος του ως ναυτική δύναμη, οι ντόπιοι Αγωνιστές του και τα πιο σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν εκεί. Τέλος, θα δούμε και τα έθιμα που διοργανώνονται κάθε χρόνο στις περιοχές αυτές. Επιπλέον, θα δούμε τις περιοχές μέσα από τα μάτια σπουδαίων ζωγράφων αλλά και περιηγητών της εποχής και θα προκύψουν διάφορα συμπεράσματα.